

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SÖMÜRGEÇİLİK VE 1763- 1947 DÖNEMİ PAX-BRİTANNİCA: HİNDİSTAN ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özkan DİZLEK

MAYIS - 2018

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SÖMÜRGEÇİLİK VE 1763- 1947 DÖNEMİ PAX-BRİTANNİCA: HİNDİSTAN ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özkan DİZLEK

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Coşkun TOPAL

MAYIS - 2018

TRABZON

ONAY

Özkan DİZLEK tarafından hazırlanan “Sömürgecilik ve 1763- 1947 Dönemi Pax- Britannica: Hindistan Örneği” adlı bu çalışma 29.06.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Coşkun TOPAL	Başkan	☐	☐	
Prof. Dr. Süleyman ERKAN	Üye	☐	☐	
Doç. Dr. Mehmet Sait DİLEK	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Yusuf SÜRMEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ - Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada yararlanılan kaynakların tümüne eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Özkan DİZLEK
07.05.2018

ÖNSÖZ

Günümüz Avrupa'sının zenginliğindeki en büyük pay şüphesiz ki sömürgeciliktir. Bir devletin başka bir devletin kaynaklarını kendi menfaatleri için çıkarıp onları işleyip tekrar çıkardığı ülkeye satabilecek bir meziyette olması aslında sömürgeciliğin ne kadar haksız ve adaletsiz olduğunu göstermektedir. Sömürülen ülkelerde, sömürgeci devletin kendi varlığını 'barış' adı altında temellendirmesi ve geçmişte sömürülen devletlerin bugünkü sosyal ve siyasal karışıklıklarla karşı karşıya kalması 'ideal barış' olarak adlandırılan düzenin ne kadar ironik olduğunu göstermektedir. Günümüzde bile tartışmalı olan bu kavram, çeşitli işgal ve sömürü hareketlerini de meşrulaştıran bir araç olarak kullanılmış, tarih boyunca güçlü devletler işgal ettikleri topraklara barış götürdüklerini söyleyerek olası tepkileri ve ayaklanmaları önlemeye çalışmışlardır.

Birleşik Krallık, liberal değerlerine de dayanarak burjuvazisinin çıkarlarını devamlı olarak korumuş, sömürülen ülkelerde kurulan düzeni bir barış hali durumunda olma diyerek meşrulaştırmış, akabinde gelebilecek olan isyan ve başkaldırıların önüne geçmek istemiştir. Çalışma, Birleşik Krallık'ın "liberal barış" dediği ve bugün bile Birleşmiş Milletler nezdinde tartışma konusu olan barış durumu salt barış algılarının farklılıklarından kaynaklanmamakta, buna ek olarak Birleşik Krallık'ın barıştan ziyade çıkarlarını ön plana koyduğu argümanını savunmaktadır.

Tez konusunun belirlenmesinde ve çalışmanın şekillenmesinde, fikirleriyle yol gösteren, tecrübesi sayesinde önüne çıkan engelleri kolayca aşmamı sağlayan, yazım aşamasında gerekli ilgi ve alakayı gösterip bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük emeği olan danışman hocam sayın Prof. Dr. Coşkun TOPAL'a en içten dileklerle teşekkürlerimi sunarım. Çalışmanın hazırlanma aşamasında maddi manevi yanımda olan eşim Seval DİZLEK'e ayrıca teşekkür ederim.

Mayıs, 2018

Özkan DİZLEK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	IX
KISALTMALAR LİSTESİ.....	X

GİRİŞ	1-3
-------------	-----

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BARIŞ KAVRAMI.....	4-32
1.1. Farklı Medeniyetlerde Barış Algısı.....	5
1.1.1. Klasik Dönem ve Barış Kavramı.....	7
1.1.2. Modern Çağda Barış Kavramı.....	9
1.1.3. 20. Yüzyılda Barış Tarihi	12
1.2. Barış Kavramına Yönelik Felsefi Yaklaşımlar	14
1.2.1. Pasifizm.....	14
1.2.2. Demokratik Barış Teorisi	17
1.3. Barış Kavramının Ontolojik ve Epistemolojik İncelemesi	19
1.4. Uluslararası İlişkiler Kuramları ve Barış Kavramı	24
1.4.1. Temel Uluslararası İlişkiler Kuramlarında Barış Kavramı.....	25
1.4.2. Eleştirel Uluslararası İlişkiler Kuramları ve Barış Kavramı.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

2. ANGLO-SAKSON BARIŞI VE BİRLEŞİK KRALLIK SÖMÜRGEÇİLİĞİ.....	33-62
2.1. Sömürgecilik	34
2.1.1. Sömürgecilik Tanımları.....	34
2.1.2. Sömürgeciliğin Tarihi.....	35
2.1.3. Yeni Sömürgecilik 1870-1914	36
2.2. Britanya Barışı (Pax-Britannica).....	37
2.3. İngiliz Sömürgeciliği.....	39

2.3.1. İngiliz Emperyalizmi'ne Genel Bir Bakış	40
2.3.2. Britanya'nın Doğu Asya Sömürgeciliği	41
2.3.3. Rusya'ya Karşı Güç Mücadelesi.....	42
2.3.4. Cape'ten Süveyş Bunalımı'na	42
2.3.5. Kolonilerinin Temsiliyeti	43
2.3.6. Sömürge Bakanlığı'nın Kurulması.....	45
2.4. Mısır.....	46
2.4.1. Örtülü Koruma (1882-1913).....	47
2.5. Hong Kong.....	49
2.5.1. Sömürge'nin Oluşturulması.....	49
2.5.2. Büyüme ve Genişleme.....	50
2.5.3. Yönetim	51
2.5.4. Ekonomi	51
2.6. Güney Afrika.....	52
2.6.1. İngiliz Fethi: Cape Kolonisi'nin İstilasası (1795)	52
2.6.2. İngiliz Sömürgeleştirmesi.....	53
2.7. Burma (Birmanya)	54
2.7.1. Arka Planı.....	54
2.7.2. İngiliz Fethinden Önce Burma	55
2.7.3. İngilizlerin Gelişi.....	56
2.7.4. İngiliz Egemenliğinin İlk Dönemleri.....	56
2.7.5. Yönetim	57
2.7.6. Ekonomi	58
2.7.7. İngiliz Egemenliğinde Günlük Yaşam	59
2.8. Papua.....	59
2.8.1. İlhak Edilmesi.....	59
2.9. Nijerya.....	60
2.9.1. Genel Görünümü	61
2.9.2. Nijerya'da İngiliz Yönetimi	61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. HİNDİSTAN'IN SÖMÜRGE DÖNEMİ.....	63-85
3.1. Hindistan	63
3.1.1. Coğrafya	64
3.1.2. İngiliz Hindistan'ı ve Prenslük Devletleri.....	64

3.1.3. Prenslik Devletleri	65
3.1.4. Örgütlenme	66
3.1.5. 1858-1914 Arası Hindistan.....	70
3.1.6. Yasal Modernizasyon	71
3.1.7. Uygarlık Misyonu.....	71
3.1.8. Eğitim.....	72
3.1.9. Ekonomik Eğilimler	73
3.1.10. Sanayi	74
3.1.11. Demiryolları	74
3.1.12. Tarım	76
3.1.13. Politikalar	77
3.1.14. 1860-1890: Yeni Orta Sınıf, Hindistan Ulusal Kongresi	77
3.1.15. 1870'ler-1907: Toplumsal Reformcular, İlimliler ve Radikaller	78
3.1.16. Fikir Akımları ve Bağımsızlık.....	79
3.1.17. Birinci Dünya Savaşı'nda Hindistan	81
3.1.18. İkinci Dünya Savaşı ve Hindistan'ın Bağımsızlığı.....	83
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	86
YARALANILAN KAYNAKLAR.....	88
ÖZGEÇMİŞ.....	104

ÖZET

1763-1947 arası dönem, Birleşik Krallık'ın dünya sahnesinde en büyük güç olarak yer aldığı dönem olmuş olup, Pax-Britannica diye adlandırılan ve İngiliz barış ve istikrarını niteleyen döneme dâhil olmaktadır. Bu çalışma, emperyalizm yoluyla dünyaya barış değerlerini yaydığı iddia edilen bu dönemin, aslında çıkarları önceleyen ve liberal değerler ile pek de örtüşmeyen bir barış düzenini sağladığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, aynı zamanda bu dönemde genelde izlenen sömürge politikalarına özelde ise Hindistan sömürgeciliğine odaklanarak, sağlanan durumun barıştan ziyade herhangi bir savaşızsızlık durumu olduğu iddia etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Birleşik Krallık, Barış, Savaş, Liberal Barış, Sömürgecilik

ABSTRACT

The period from 1763 to 1947 was the era when the United Kingdom took its place as the greatest power on the world stage, including the turn of the century, which is called Pax-Britannica and characterized British peace and stability. This study aims to show that this period, which is claimed to have spread peace values in the world through imperialism, actually provides a peace order that precedes interests and does not coincide with values. The work also generally focuses on the colonial policies specially Indian Colony policies followed in this period, claiming that the situation provided is a state of warlessness far from peace.

Keywords: TheUnited Kingdom, Peace, War, Liberalpeace, Colonialism

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
bkz.	: bakınız
CPS	: Conflict and Peace Studies- Çatışma ve Barış Çalışmaları
Çev.	: Çeviren
EIR	: Eastern Indian Railways-Doğu Hindistan Demiryolları
EPS	: Empirical Peace Studies- Ampirik Barış Çalışması
GIPR	: Great Indian Peninsula Railways- Büyük Hint Yarımadası Demiryolları
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
KTP.	: Kütüphane
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
s.	: sayfa
Yay.	: Yayınlayan
Y.Y.	: Yüzyıl

GİRİŞ

Barış kavramı yüzyıllar boyunca tartışılan, dünyada yaşamış ve yaşayan toplumların bu kavramı tanımlarken farklı perspektiflere sahip olduğu, barışı sağlamak adına yapılan savaşların ironik bir biçimde yeni savaşlar doğurduğu, küresel bağlamda bu kavram üzerinden bir mutabakat sağlanmaya çalışıldığı dikkat çekici bir kavramdır. Günümüzde bile tartışmalı olan bu kavram, çeşitli işgal ve sömürü hareketlerini de meşrulaştıran bir araç olarak kullanılmış, tarih boyunca güçlü devletler işgal ettikleri topraklara barış götördüklerini söyleyerek olası tepkileri ve ayaklanmaları önlemeye çalışmışlardır. Kimi zaman işgal eden güçlü devletler gerçek bir barış ve huzur hali tesis edebilmiş, bir diğer deyişle, işgal edilen topraklardaki halklar ile işgal eden devletin barış ve huzur algılarında genel bir uzlaşma sağlanabilmiştir. Ancak çoğu zaman işgal edilmiş bölgelerde ayaklanmalar ortaya çıkmış, “barış ve huzur ortamı tesis edilecek” argümanının bir kandırmaca olduğu iddia edilmiştir. Böyle bir durumda gerek barıştan ne anlaşıldığı, barışçıl bir ortamın salt çatışma ortamının olmadığı bir ideal alan mı yoksa çatışmaların engellenmesinin yanı sıra toplumun belli değer ve erdemler çerçevesinde yaşaması gerektiği mi çatışma ve barış çalışmaları kapsamı altında çok ciddi bir tartışma konusudur.

Alguların ve politikaların çok ciddi bir biçimde çatıştığı barış kavramı bu çalışmanın temel ayağını oluşturacaktır. Günümüzde Birleşmiş Milletler, öncesinde Milletler Cemiyeti ve dünyada zaman zaman ‘başat aktör’ rolünü üstlenmiş bazı süper güçler devamlı olarak dünya barışını tesis edeceklerini iddia etmiş, ancak çoğu zaman başarısız olmuşlardır. Bu çalışmada, yine bu başat aktörlerden birisi olan Birleşik Krallık ve onun emperyal politikaları tarihsel bir derinlikle incelenecek ve kullandığı barış söyleminin ne kadar başarılı olduğu tartışılacaktır.

Birleşik Krallık 19. Yüzyılı domine etmiş, I. Dünya Savaşı’nın ardından Milletler Cemiyeti’ne liderlik etmiş, ancak II. Dünya Savaşı’nın akabinde dünyadaki başat aktör rolünü ABD ve Sovyetler Birliği’ne bırakmıştır. Çalışma temel olarak 1763-1947 dönemini kapsayacak olup, tarihsel derinlik katılması amacı ile 18. ve 19. Yüzyıldaki genel Birleşik Krallık savaş ve sömürge faaliyetlerini de kapsayacaktır. Bu dönemde Birleşik Krallık, üzerinde güneş batmayan imparatorluk olarak betimlenmiş, bu imparatorluğa bağlı olan sömürgelere ise imparatorluğun kendisi barış ve huzur vadetmiştir. Liberal değerlerden etkilenen Birleşik Krallık’ın, gerçekte bu liberal değerleri ne kadar koruyup yansıttığı da çalışmayı destekleyen bir diğer tartışma konusudur.

Bu çalışmanın temel argümanı, algularda çatışan “ideal barış halinin” aslında yeni çatışmalara sebebiyet verdiği yönündedir. Birleşik Krallık, liberal değerlerine de dayanarak burjuvazisinin

çıklarlarını devamlı olarak korumuş, sömürülen ülkelerde kurulan düzeni bir barış hali durumunda olma diyerek meşrulaştırmış, akabinde gelebilecek olan isyan ve başkaldırıların önüne geçmek istemiştir. Çalışma, Birleşik Krallık'ın "barış" dediği ve bugün bile Birleşmiş Milletler nezdinde tartışma konusu olan barış durumu salt barış algılarının farklılıklarından kaynaklanmamakta, buna ek olarak Birleşik Krallık'ın barıştan ziyade çıkarlarını ön plana koyduğu argümanını savunmaktadır.

Çalışmanın önemi; günümüzde devamlı olarak tartışılan ve Birleşmiş Milletler tarafından ideal barış türü olarak adlandırılan kalıcı barışın kökenlerini ortaya koymaktır. Barış, sömürgecilik ve emperyalizm ile iç içe geçmiş; bu durum iki taraflı bir bozulmaya yol açmıştır. Bir yandan, liberal değerlerin barış getirmediği – bir diğer deyişle liberal barışın ideal olmadığı- argümanları, diğer taraftan da liberalizmin iyi ya da kötü olduğu tartışılmaksızın bu kavramın, özellikle de batılı devletlerin çıkar amacı güden politikalarını meşrulaştıran bir araç olarak görülmesi günümüzde yapılan bu barış tartışmalarında sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir tartışmayı genişletecek olan, çalışmada da yapılacağı gibi tarihsel bir derinlikle olayların incelenmesi olacaktır.

Tarihsel derinliğe odaklanma amacına uygun olarak çalışmada "process-tracing" (süreç takip) metodu kullanılacaktır. Buna ek olarak karşılaştırmalı perspektiften barış kavramına yönelik görelilik de analiz edilecektir. Biraz daha açmak gerekirse, barış kavramı farklı kültür ve medeniyetlerce çok farklı biçimlerde tanımlanmış, bu durum da barış denilen halin göreliliğini ortaya çıkartmıştır. Dolayısıyla, çalışmaya derinlik kazandırması açısından kavramın algılanış biçiminin de özetlenmesi ve karşılaştırılması gerekmektedir. Süreç takibi ile de, Birleşik Krallık'ın kendi kültür ve medeniyet şekillenmesine yönelik oluşan algılamalarını işgal ettiği topraklarda özelde Hindistan üzerinde nasıl uyguladığı analiz edilecektir. Bu metot seçilmesindeki asıl amaç tarih boyu oluşan kırılma noktalarını net bir biçimde ortaya koymaktır.

Bahsedilen konu ve metoda uygun olarak çalışmanın birinci bölümünde barış kavramının ontolojik ve epistemolojik analizi incelenecektir. Barış haline yönelik sorulan ontolojik sorular, bu sorulara yönelik gelişen bir barış epistemesi ve bütün bunlardan etkilenecek uygulanan, davranılan, sergilenen tutum ve politikaların metodolojisine bakmak çalışmaya felsefi derinlik kazandıracaktır. Bu bölümde temel olarak sorulan ontolojik soruya, çoğu medeniyet ideal barış halinin var olduğu iddia ederek cevap vermektedir. Farklılaşan temel durum ise, özellikle de Uluslararası İlişkiler bilim dalının teorilerinden Realist kuramlar, barış için yapılacak ekstra herhangi bir çabanın aslında olmadığını, barış denilenin bizzat çatışmanın olmadığı, yani bir ateşkes hali olduğunu savlamaktadır. Buna karşın çoğu medeniyet, salt ateşkes halini barış durumu olarak görmemiş, bu halin devamlılığını sağlamak adına kendi değer ve erdemlerinden özellikler vererek barış halini tanımlamaya ve düzenlemeye girişmişlerdir. Örn, İslam barışı, Hristiyan barışı, liberal barış... Bu bölüm, farklı medeniyetlerin barış algıları üzerine yapılacak bir karşılaştırma ile sona erecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, birinci bölümde bahsedilecek olan barış kavramının Anglo-Sakson toplumundaki izdüşümü ele alınacaktır. İlk bölümde açıklanacak olan barış algılamalarını şekillendiren tarihsel-sosyolojik gerçekler, Birleşik Krallık üzerinde analiz edilecek olup, Krallık'ın sömürge faaliyetlerinin barışçıl söylem ve tutumlar ile nasıl ilişkilendirdiği ortaya konacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, Sanayi Devrimi'nden sonra hızla emperyalistleşen İngiltere'nin dış politikadaki faaliyetleri analiz edilecektir. Özellikle de İngiltere'nin Hindistan sömürgesi üzerindeki işgalleri ve sömürgecilik faaliyetleri özetlenerek, bu faaliyetlerin kazanmış olduğu devamlılık üzerinde durulacaktır. Kısaca; bu bölümde 18. ve 19.yüzyıl ile Hindistan'ın bağımsızlığı arasında kalan süreç analiz edilecek, özelde ise 1763-1947 yıllarında yapılmış olan Hindistan üzerindeki sömürge faaliyetleri ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.BARIŞ KAVRAMI

Barış kavramı keskin bir biçimde tanımlanması mümkün olmayan, tarih boyunca çeşitli toplumlarca farklı farklı algılanmış olan bir kavramdır. Çeşitli medeniyetler kendi toplumlarındaki güven ve refah ortamlarını toplumsal bir karakter olarak ortaya koyarken dolaylı ya da doğrudan barış kelimesine referansta bulunmuşlardır. Örneğin, “İslam Barışı” kavramı, İslamiyetin yayılmasından itibaren kendi medeniyetinin bünyesinde yaşayanlara barışçıl bir toplum imkânı sunmuş, gayrimüslimlere yönelik olarak “barış içinde bir araya yaşama” (peaceful coexistence) anlayışını bir kanun hükmünde uygulamıştır. Nitekim İslam medeniyeti içerisinde yaşanan çatışma ve çözümler neticesinde, ‘İslam Barışı’ da tartışılır hale gelmiş, gerek kendi içinde gerekse gayrimüslimlere yönelik çeşitli kutuplaşmalar ve çatışmalar yaşanmıştır.¹

Bahse konu olan “İslam Barışı” örneği, dini bir referansla ortaya konulan bir toplumsal yaşam koşullarını ifade etmektedir. Rönesans ve Reform hareketleri ile birlikte, hukukun kaynağının metafizik bir kaynaktan beşere inmesi neticesinde, özellikle batılı medeniyetler barış ve huzur halini daha farklı tanımlamaya başlamışlardır. İlk olarak kilisenin baskısından kurtulan batılı medeniyetler, daha sonra da çeşitli fraksiyonlara ayrılacak olan Liberalizm ve Marksizm eksenlerinde farklı barışçıl medeniyetler koşulları geliştirmişlerdir.²

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak tarihsel olarak gelişen barış algıları özet geçilerek konunun göreliliği ortaya konacaktır. İkinci olarak, barış kavramına yönelik felsefi yaklaşımlar analiz edilecektir. Daha sonra barış kavramının ontolojik, epistemolojik ve metodolojik incelemesi verilecektir. Son olarak, Birleşik Krallık’ın 19.yüzyıldan beri kullandığı liberal barış kavramı, Uluslararası İlişkiler disiplini bağlamında ontolojik ve epistemolojik olarak açıklanacaktır. Bu bölümün nihai amacı, çalışmanın ikinci ana başlığı olan Birleşik Krallık’ın barış ve sömürü faaliyetlerine ontolojik ve epistemolojik bir altyapı hazırlamaktır.

¹ John Gittings Peace in History, %1 içinde O. Richmond, S. Pogodda & J. Ramovic, düz. **The Palgrave Handbook of Disciplinary and Regional Approaches to Peace**. Hampshire: Palgrave Macmillan, London, 2016, s. 24-32

² David P. Barash, **Approaches to Peace: A Reader in Peace Studies**, Oxford Univ Press, 2010, s. 38

1.1. Farklı Medeniyetlerde Barış Algısı

Savaş tarihi çalışmaları içerisinde betimlenen barış hali durumları birbirleri ile tutarlılık göstermedikleri için savaş durumunu ve barış durumunu ortak bir çerçevede tanımlayabilmek çok zordur.³ Özellikle klasik çağlarda barış halini tanımlarken savaşın olmadığı bir düzen/hal betimlenir. Diğer bir deyiş barış kavramının anlamını, kavramın karşıtlığı üzerinden bulması üzerinedir. Yani, barış ve savaş tam anlamı ile zıt ifadeler olup, “savaş varsa barış, barış varsa savaş var olamamaktadır” çıkarımı yapılmaktadır. Dolayısıyla, barış hallerini inceleyen bir tarihçi genellikle bu karşıtlığı kabul ederek, geçmişteki barış bilimini incelemektedir.⁴ Birbirlerine olan karşıtlık üzerinden tanımlanan barış ya da savaş halini zaman boyutu ile düşünecek olursak, bu hallerin arasına keskin ayrımlar koyan bir takım kırılmaların olması gerekmektedir. Bu bağlamda tarihçiler, çeşitli resmi anlaşmaları referans alarak bir toplumun içinde bulunduğu hali belirlemiş ve dönemselleştirmiştir. Örneğin 1648’de imzalanan Westphalia Antlaşması, koşulları belirlenmiş olan bir uluslararası statükonun getirdiği barış haline referans ederek, “Westphalia düzeni”⁵ şeklinde literatürdeki yerini almıştır.

Verilen Westphalia örneği, Milletler Cemiyeti’nin kuruluşu gibi çok taraflı bir konsensüs sonucu oluşan düzene işaret ederek, uluslararası bir barış antlaşması şeklinde düzenlenmiştir. Ancak kimi zaman, tek bir devlet üzerinden kurulan uluslararası düzenler de mevcuttur. Bir diğer deyişle, bugün uluslararası ilişkilerde tanımlanan “başat aktör” rolünü üstlenen devletler, başat aktör olduğu dönemi kendi barış kavramları üzerinden tanımlamıştır. Bu durum “pax” ön eki ile “Pax-Romana”, “Pax-Britannica”, “Pax-Americana”, “Pax-Ottomana” gibi ifadelerle dönemselleştirilmiştir. Örneğin Osmanlı Devleti’nin güçlü olduğu 1500-1700 yılları arası “Pax-Ottomana” diye isimlendirilmiş ve bu dönemde Osmanlı bünyesinde yaşayan toplumların barış ve refah içinde yaşadıkları vurgusu yapılmıştır.⁶ Ancak, güç kaybetmeye başlayan devletin zaman içerisinde savaşlara taraf olması nedeniyle toprak kayıpları süregelmiş, savaştan zarar gören Osmanlı tebaası giderek barış ve refah içerisinde yaşamaktan uzaklaşmıştır. Yine de, Pax-Ottomana döneminde yaşamış toplumun ne kadar barış ve refah içinde olduğunu tartışmak gerekmektedir. Aynı şekilde çalışmanın konusu olan Britanya dönemi başatlığı ve onun sunduğu barış içinde yaşayan topluluklar, bugün tartışma götürmeyecek bir biçimde kabul edilen sömürü düzenine maruz kalmışlardır. Dolayısıyla barışın ne olduğu tarihsel sosyolojik bir metodoloji ile tekrar tartışılmalıdır.

İnsanlık tarihi boyunca var olagelen savaş olgusunu incelerken, barış olgusunu eşdeğer bir biçimde değerlendirmek gerekmektedir. Antik çağlardaki barış halini incelerken genellikle karşıtı

³ Gittings, a.g.e., s. 21

⁴ Gittings, a.g.e., s. 22

⁵ Westfalya Barışı (Westfalya Düzeni), Mayıs 1648-1659 yılları arasında Osnabrück ve Münster kentlerinde imzalanan barış antlaşmalarıyla Avrupa’nın Avrupa savaşlarını etkili bir şekilde sona erdirdi.

⁶ Oliver P. Richmond, **Peace in International Relations**, London, 2008. s. 12 - 24

olan savaş halinin olmadığı dönemler refere edilmiştir.⁷ Örneğin, barış konusundaki bir çalışma yapan Matthew Melko ve Richard Weigel, hiçbir savaşın yaşanmadığı Mısır Krallığı'ndan başlayarak (M.Ö. 1991-1720) İber Yarımadası'ndaki Hispanik-Roma dönemiyle (M.Ö. 19 M.S. 409) sona eren 10 antik barış dönemi tanımlamaktadırlar.⁸

Barış üzerine çalışmalar yapan Amerikalı bilim adamı Kenneth Boulding savaşın ve barışın daha kapsamlı bir tanımını yaparak, savaşa harcanan GSYİH oranına bakarak bir toplumun savaş halinde olup olmadığını ortaya konulabileceğini iddia etmiştir. Bir ülkede GSYİH'nın %10'undan fazlası savaş endüstrisine ayrılıyorsa o ülkede yaşayan toplum için bir barış ortamı tarif etmenin imkânsız olduğunu söyleyen Boulding (1987: 54), bu hesaplamayı yaparken merkeze aldığı "insan faaliyeti"nin bu orana olan katkısı üzerinden bir denklem kurarak gerçekten savaşın yaşanıp yaşanmadığına yönelik sayısal bir tanım ortaya koymuştur.⁹ Ayrıca Boulding'a göre, GSYİH'dan savaş endüstrisine %5-%10 arasında bir katkı varsa, barış ortamının varlığı şüphelidir.¹⁰

Görüldüğü gibi, farklı dönemleri temel olarak yapılan çalışmalarda bile savaş ve barış halinin tanımı değişmektedir. Antik döneme ilişkin yapılan çalışmalarda savaş ve barış birbirlerinin karşısı olurken, çağımızda yapılmış bir çalışmada ise sıcak temasın olmadığı ancak savaş tehdidine yönelik yapılabilecek belki de bir savunma harcaması bile tam anlamı ile sağlanacak barışın önünde engel olarak görülmektedir. Bir diğer deyişle, barış salt savaşın olmadığı bir hal değil, aynı zamanda savaş durumuna gelinebilecek herhangi bir tehdidin olmadığı bir hal olarak da tanımlanabilmektedir. Özellikle 19.yüzyılın sonuna kadar olan süreçte savaş-barış karşıtlığı genel bir algıdır. Bu duruma ilişkin bir istisna, Kant tarafından ortaya konulan 'ebedi barış teorisi' dir ki bu istisna farklı bir tartışma oluşturarak bu çalışmayı besleyen farklı yan sorulara neden olmuştur. Barış durumunun salt demokratik bir yönetim ile sağlanabileceği argümanını ortaya koyan bu teorinin, kendi çağında yapılmış tanımların içerisinde marjinal bir konumda bulunduğu iddia edilmektedir.¹¹

Immanuel Kant tarafından ortaya konan bu teori, "kalıcı barış" (perpetual peace)' in sağlanabilmesi için demokratik bir yönetime, parlamentoya ve insanların temsil hakkına sahip olması gerektiğini söylemektedir.¹² Aksi takdirde, otoriter bir rejimin olduğu toplumlarda çatışma ve savaş kaçınılmazdır diyen Kant, liberal düşünceye farklı bir katkıda bulunmuş ve günümüzdeki liberal barış teorisinin temellerini atmıştır. 18.yüzyıldan günümüze kadar, önce Birleşik Krallık'ın aracılığı ile daha sonra - Soğuk Savaş sebebi ile pek etkili olamamış olsa da- 1945'ten günümüze ABD öncülüğünde dünya barışını domine eden bu anlayışı keskin bir biçimde

⁷Lewis Richardson, **Statistics of Deadly Quarrels, Michigan**, Boxwood Press. New York, 1960, s. 183

⁸Matthew Melko ve Richard Weigel, **Peace in the Ancient World, Peace in the Ancient World**, Jefferson, 1981, s. 103

⁹Boulding Kenneth, **Peace and the Evolutionary Process**, Sage Press, London, 1987, s. 54

¹⁰Boulding, a.g.e. s. 55

¹¹Gittings, a.g.e., s. 26

¹²Hans Reiss, **Perpetual Peace A Philosophical Sketch**, Kant Political Writings. Cambridge, Cambridge University Press, Cambridge, 1991, s. 93-131

dönemselleştirebilmek pek de mümkün değildir. Yine de barışın dönemselleştirilmesi barış halinin ne olduğunu, tarih boyu nasıl algılandığını ve farklı medeniyetlerce hangi kıstaslar öncelenerek betimlenmeye çalıştığını ortaya koyması nedeniyle önemlidir. Bu dönemselleştirmeyi yaparken, genelde Boulding'in yaptığı dönemselleştirme kullanılacak olup, özelde tarih boyunca var olagelmış olan başat devletlerin barış vurguları verilecektir.

Boulding'in dönemselleştirmesine göre barış kavramı klasik çağlardaki barış, modern çağlardaki barış ve 20. yüzyıldaki barış hali olmak üzere üç döneme ayrılmıştır. Klasik çağlardaki barış insanlık tarihinin başından modern zamanların başlangıcı olan 15-16. yüzyıla kadar olan sürece işaret etmektedir.¹³ Modern zaman ise, 15.yüzyıldan 20.yüzyılın ortalarına kadar olan süreç olarak belirtilebilir. Çalışmanın konusu olan Birleşik Krallık'ın barış kavramı ve sömürgecilik faaliyetleri ise modern çağın ortasında başlayarak sonuna doğru seyreden bir süreçte son bulmaktadır. Dolayısıyla gerek modern çağ gerekse 20.yüzyıldaki farklılaşma süreci incelenmelidir. Bunun yanı sıra, Uluslararası İlişkiler disiplinindeki geleneksel teorilerin ortaya çıktığı modern çağlardaki barış kavramı ile 20.yüzyılda gelişen barış kavramının farklılaşması da göz önünde bulundurulmalıdır.¹⁴

1.1.1. Klasik Dönem ve Barış Kavramı

Antik ve klasik tarihin kabataslak görünümü genellikle çatışmalar ve kronik savaşların hâkim olduğu, Uzakdoğu'daki Çin'den Batıdaki Yunanistan ve Roma imparatorluklarına kadar olan coğrafyayı kapsayan bir tablo ortaya koymaktadır. Özellikle antik Yunan çağı, bin yıl boyunca Antik Yunanistan'dan Pers Medeniyetine ve irili ufaklı şehir devleti savaşlarına sahne olmuş bir tarihi barındırmaktadır. Hatta İliad'i günümüze aktaran ve düzenleyen bir editörü, Homeros'un eserlerini savaşıma yönelik bir övme olarak tanımlamakta ve bu eserlerin gerçek bir 'savaş makinesi' ne dönüşmek için bir ders kitabı özelliği taşıdığını belirtmektedir.¹⁵ Bu dönem boyunca gerçekleşmiş olan irili ufaklı birçok savaş devletler ve küçük idari yönetimler arasında askeri (militar) olarak gerçekleşmiştir.¹⁶ Dolayısıyla denilebilir ki, bu dönemleri betimleyen çalışmalar daha ziyade militarizme odaklanmış olup toplumsal boyutundan tam anlamı ile sıyrılmış vaziyettedir. Dahası, bu dönemdeki toplumlar keskin sınıf ayrılıklarına sahip olduğundan dolayı savaş ve barış hali salt bir sınıf üzerinden şekillenmekte idi. Bu nedenle bu döneme ilişkin barışı sağlama çabaları militarizmi engelleyerek barışa ulaşma girişimleri olmuştur. İronik olan durum ise, bu durumu sağlamak için şehir devletleri yine savaşmak durumunda kalmışlardır. Ayrıca savaşlar salt Yunan devletleri içerisinde olmamış, Antik Yunan'a saldıran diğer devletlere karşı da savaşlar yapılmıştır. Bu dönem boyunca Antik Yunan'da yaşanan savaşların en önemlileri

¹³ Boulding, a.g.e., s. 122

¹⁴ Richmond, a.g.e., s. 3

¹⁵ George Chapman, **Chapman's Homer: The Iliad and the Odyssey**, London, Routledge, 1996, s. 11

¹⁶ Barash, a.g.e., s. 1-5

şunşardır. ¹⁷ Peloponez Savaşı (MÖ 431-404), Platea Savaşı MÖ 479, Salamis Deniz Muharebesi MÖ 480, Termopylae Muharebesi MÖ 480, Truva Savaşı, Potidea Ayaklanması MÖ 432.

İrili ufaklı yaşanan bu savaşların akabinde kurulan ve insanlık tarihinin o döneme kadar gördüğü en büyük istikrar hali olarak belirtilen Pax Romana (M.Ö. 27 – M.S. 180) dönemi, ‘Roma Barışı’ demektir ve Roma İmparatorluğunun hâkim olduğu yılları için kullanılmıştır. Terim, Roma hükümdarı Augustus Caesar tarafından Roma yönetimi ve hukuk Sistemi üzerine kurulu, aralarında anlaşmazlık bulunan şehir ve yöneticilerinin, uzlaştırılması amacıyla ilk olarak kullanılmıştır. Romalılar bu dönemde Pers Kabileler ve Germenlerle güç mücadelesine girmiştir. Bunun yanında bu döneme ait soylular ve alt tabaka arasındaki anlaşmazlıklar da kendini göstermiştir. Bununla beraber, "Pax Romana" devresinde o dönemlere ait II. Pon savaşı gibi ciddi bir savaşın olmadığı bir döneme tesadüf eder.¹⁸

Bizatihi Latin dilinin gelişimi, şüphesiz Roma toplum ve kültürünün önemli bir vechesi olan diplomatik ilişkiden doğan farklı anlaşma türlerinin Romalılar tarafından nasıl ciddi bir şekilde ele alındığını gösterir. Savaş ve mücadelenin olağan durum olarak görüldüğü bir toplumda anlaşmalı fesihleri tanımlayan kelimelerin sayısı ilginçtir. Barışın (pax) kendisi, savaşın yokluğu değil, süreç ile ilgili müzâkerenin konusu olmasına rağmen çeşitli koşullarla (condiciones) birlikte özel bir sonuca bağlanabilen, bir mütarekeden (indutiae) daha detaylı bir şeydi. Nihayetinde pax, Roma egemenliğinin simgesi olmak için, emperyal dönemin Pax Romana’sı ya da Augusta’sı şeklinde yaftalanarak geldi.¹⁹

Sonuçta; Pax Romana olarak adlandırılan dönemde sürekli çatışmasızlık ortamının var olduğu söylenemese de iç çatışmaların durdurulmaya gayret edildiği ve sınır bölgelerin korunmaya çalışılması olarak bashsedilebilir.

Antik Yunan dönemine ek olarak, klasik çağlardaki en önemli istikrar hallerinden birisi de Çin’de kurulmuştur. Milattan Önce 206 ve Milattan sonra 1644 yılları arasında Pax Sinica olarak adlandırılan ‘Çin Barışı’, Asya’nın doğusundaki bölgelerdeki Çin hâkimiyet yılları için kullanılmaktadır. Genel itibariyle Han, Tang, Yuan, Ming ve Qing hanedanları idaresindeki yıllar için kullanılmıştır. Çin’in Asya’nın doğusundaki alanlarda siyasi, mali, askeri ve kültürel alanda domine etmiştir. Bu dönem uzun soluklu olmuş olup, görüldüğü gibi klasik çağlardan batılı anlamda modern çağlara kadar uzanan bir süreçtir.²⁰

¹⁷ Johnston M. Douglas ve Michael W. Reisman, **The Historical Foundations of World Order**, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2008, s. 28

¹⁸ Douglas ve Reisman, a.g.e., s.84

¹⁹ http://www.johschool.com/Makaleler/1552040473_14-%20recep_ozman_ceviri.pdf (29.04.2018)

²⁰ Emma Marriot, **Bir Nefeste Dünya Tarihi**, (Çev. Egemen Yılığür), 8. Baskı, Maya Kitap, İstanbul, 2015, s. 29

Çin’de yaşanan bu barış dönemin düşünsel altyapısını tam anlamı ile anlamak için, bu medeniyette yaşamış en önemli filozoflardan biri olan Sun Tzu’nun *Savaş Sanatı* isimli eserinde belirttiği argümanları dikkate almak gerekmektedir. Sun Tzu, Uluslararası İlişkiler bilimindeki geleneksel realist kuramlara temel oluşturan fikirler ortaya koyarak, barış halini doğrudan savaşın olmadığı bir durum olarak nitelendirmiştir.²¹

Sonuç olarak denilebilir ki, klasik çağlarda barış, genel olarak savaşın olmadığı ve toplumdan ziyade askeri niteliği olan bir durumu ifade etmektedir. Merkeziyetçiliğin görece az olduğu bu dönemde gerçekleşen devamlı savaşların sona erdirilebilmesi idealize edilmiş ve sınıfsal farklılıkların da katkısı ile barış topluma değil askeri yöneten erke ilişkin olarak nitelendirilmiştir.

1.1.2. Modern Çağda Barış Kavramı

Modern tarihin çok uzun bir dönemi göz önüne alınarak, son binyılda dört ayrı barış ve savaş düşüncesi ve argüman dizgisi ortaya konulabilir. İlk olarak, kökenleri Machiavelli ile ilişkili olan realist yaklaşımdır²². Realist yaklaşım, ulus devletlerin yükselişi döneminde sürekli olarak kullanılan bir yaklaşım olmuş, daha sonra da Sosyal Darwinizm’in insanlar arası rekabete yönelik olan keskin tavrı ile bağlantılanmış ve etik olarak hala tartışmalı bir dönem olan Soğuk Savaş’ın nükleer çekişme döneminde yeniden gelişmiştir.

İkinci barış ve savaş düşüncesi, adil savaş (just war) teorisi olup St Augustine’e kadar uzanmaktadır. Bu düşünce daha sonra Thomas Aquinas ve Haçlı Seferleri çağındaki diğer teologlar vasıtasıyla gelişmiş ve ilk dönem uluslararası hukuk kurallarının oluşturulmasında önemli bir referans kaynağı olmuştur. Soğuk Savaş sebebi ile güncelliğini yitiren adil savaş teorisi, 'insani müdahale' etiği ve 'teröre karşı savaş' konusundaki daha güncel tartışmalarla yeniden canlanmıştır²³

Üçüncü düşünsel arka plan, Erasmus ve Rönesans’ın hümanistleri döneminden olup, Kant ve Aydınlanmanın diğer filozofları aracılığıyla, on dokuzuncu yüzyıl barış toplumlarına ve konferanslarına kadar uzanan, barış düşüncesinin sürekli anlatımıdır. Bu anlatım, devletlerarasındaki farklılıkların barışçıl müzakeresi için uluslararası mekanizmalar bulmak, hakemlik ve savaşın sınırlanması için yeni kurumların oluşturulmasında somut sonuçlar üretmek için bir süre dünya siyasetinde yer buldu. Bu umutlar 1914 yılında kesintiye uğramasına rağmen, I. Dünya Savaşı’nın sonunda Milletler Cemiyeti’ne ve daha sonra günümüzde de etkinliğini sürdüren Birleşmiş Milletlere ilham oldular.

²¹ Norman Lowe, *Mastering Modern World History*, Macmillan Press, London, 1986, s. 254

²² Belirtilmelidir ki, günümüzde tartışılan realist kuramlar kendi köklerini Thucydides ve Sun Tzu gibi klasik zamanlardaki filozofların düşüncelerine dayandırmaktadırlar. Ancak, modern anlamda realist kuramların başlangıcı olarak Machiavelli’nin kuramı gösterilmektedir.

²³ Martin Ceadel, *Thinking About Peace and War*, Oxford University Press, Oxford, 1987, s. 112

Son olarak, dördüncü düşünsel arka plan, pasifist düşünce ve eylemin tarihi olup, nihai olarak eski Hıristiyan ruhbanlara dayanmaktadır. Pasifist düşünce geleneği çeşitli yönetimlerce engellenmiş olsa da, ortaçağ tarihinin her yerinde, Lollards, Cathars, Waldensler, Mennonitler ve Anabaptistler gibi 'sapkın' mezhepler arasında yüzen muhalif bir alt akım olarak algılanabilir. Ayrıca bu gelenek içerisinde Tolstoy ve Gandi'nin fikirlerinden ve iki dünya savaşındaki vicdani retçilerin örneklerinden esinlenilmiştir²⁴

Birbirlerinden bağımsız olan bu düşünsel arka planlar, yaygın olarak kabul edilen siyasi düşünceler ve uluslararası ilişkiler tarihi içerisinde sistematik olarak yer bulmaktan ziyade dağınık bir biçimde görünmektedir. Genel olarak konuşmak gerekirse, adil savaş teorisi ve realist yaklaşım, Rönesans'tan Aydınlanma'ya kadar barış düşüncesinin anlatımına veya Hıristiyan pasifizm ve savaş karşıtı olmayan muhalefet üzerine odaklanmaya nazaran daha fazla ilgi çekici olmuştur. İkincisi, savaş ve barışa yönelik Hristiyan tutumlar, bugün hala aktarılan 'barış tarihi' ve daha 'barışçıl' uluslararası düzen için yeni bir arayış başlatıldığında, savaşlar arası yıllarda daha fazla ilgi görmüştür²⁵. Önemli tarihçilerin pek azı barış konusunu geleneksel anlatılarına entegre etmiştir²⁶. Dolayısıyla barışa yapılan vurgunun sistematik ve tarihsel araştırması görece zordur. Ancak, 21.yüzyılda daha sistematik incelenen siyasi kuramlara ek olarak incelenen Savaş ve Barış çalışmaları da günümüzde kuramsal bir derinlik kazanmıştır.

15 ve 16.yüzyıllardan alarak 20.yüzyılın ortasına kadar dönemselleştirebileceğimiz bu modern çağ boyunca var olmuş büyük devletler kendi barış ve istikrar düzenlerini kurmuş ve idealize etmişlerdir. Az önce de değinildiği gibi, modern çağda daha sistematik bir biçimde görünen ancak yine de birbirinden bağımsız ve determinist tutumlar gösteren barış algılamaları bu dönemde sıkça görülmektedir. Savaşı önleyebilen başat aktör barışa giden yolda hemen hemen bütün gereklilikleri sağlamış görünmektedir. Bu dönemdeki en önemli başat aktör Osmanlı İmparatorluğu olmuş ve literatürde Osmanlı Barışı olarak isimlendirilen bir barış ve istikrar ortamı ortaya çıkmıştır.

Pax Ottomana (Osmanlı Barışı), Osmanlı İmparatorluğu topraklarındaki, dünyanın diğer bölgelerine nazaran mevcut istikrar ve düzeni tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Daha yaygın bir tabir olan Pax Romana'dan türetilmiştir. Bu barış, düşünsel geleneğini gerek geleneksel Türk toplumlarından aldığı gibi, İslam anlayışındaki barış kavramı ile harmanlanmış bir yoruma sahiptir.

Osmanlı İmparatorluğu, en güçlü olduğu 16. ve 17. yüzyıllarda, bütün Balkanlar'ı, Orta Doğu'yu, Kuzey Afrika'yı ve kısmen Kafkasları yönetmekte idi. Hatta bu bölgeler Osmanlı'nın dağılması ile birlikte, özellikle I. Dünya Savaşı ile II. Dünya Savaşı'nın ardından toplumsal,

²⁴ P. Brock, **Pacifism To 1914: An Overview**, Thistle Printing, Toronto, 1994, s.54

²⁵ Arthur C. Beales, **The History of Peace**, Dial Press, New York, 1931, s. 25

²⁶ Gittings, a.g.e., s. 14

ekonomik ve politik bir takım istikrarsızlıklar yaşamış ve yaşamaya devam etmektedirler. Bu sebeple, birçok modern Türk tarihçisi, Osmanlı İmparatorluğu dönemine bir bakış açısı olarak, bu ülkelerde var olduğu düşünülen, Osmanlı Yönetimine dair olumlu izlenimlerin altını çizmek için bu tabiri kullanırlar. Görüldüğü gibi, Osmanlı Barışı olarak incelenen bu barış ve istikrar hali daha ziyade realist kuramların barış tanımına yakınsayarak bir savaşızsızlık halini ifade eder. Ancak bu noktada farklı olan durum, Osmanlı Barışı'nın salt askeri değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik istikrara da vurgu yapmasıdır. İslamiyet'in ve Türk kültürünün etkisi ile Osmanlı yönetimi savaşızsızlık haline ek olarak barış halini bir takım farklı değerler ile geliştirmiştir. Bu durumda Osmanlı Barışı, az önce belirtilen dört ana akım barış düşüncesinden daha farklı bir düzlemde değerlendirilebilir²⁷

Bu dönemde ayrıca, Osmanlı örneğine kıyasla kısa bir dönemi kapsasa da bir İspanya barış ve istikrar döneminden de söz edilebilir. İspanya Barışı olarak adlandırılan Pax Hispanica 1598-1621 devresinde Avrupa üzerindeki İspanya hegemonyası için kullanılmıştır. İspanya'nın Avrupa'da, 1598 Fransa'daki mezhep çatışmalarının yaşandığı ve İspanya kuşatmasıyla son bulunduğu Vervins Barışı, 1604 İngiliz - İspanya Savaşının kazanıldığı Londra Anlaşması, 1609 yılındaki On iki yıl mütarekesi ile Hollanda ile yapılan bırakışmanın ardından gelen düzenlilik yılları Pax Hispanica için kullanılmıştır.²⁸

II. Philip (1556-1598) Portekiz'i miras yoluyla ele geçirince (1640'ta yeniden bağımsız olacaktır) tüm Iberik yarımadası siyasal açıdan birleşmiş oldu. Ayrıca, Hollanda'nın çoğu eyaletlerinin hükümdarıydı. Amerika'nın yanı sıra 1580'den sonra tüm Portekiz sömürgelerini devraldı. İspanya şimdi Batı Akdeniz'de yalnız Osmanlılar tarafından tehdit edilen bir üstünlüğe sahipti. 1571'de Osmanlılara karşı İnebahtı'da (Lepanto) bir deniz zaferi elde ettiyse de, bu uzun süreli olmadı. Türkler iki yıl içinde kayıplarını karşılayarak, Tunus'u ellerine geçirdiler.²⁹ İspanya'nın sağladığı bu barış ortamı da yine bir savaşızsızlık ortamına referans vermektedir. Ancak Osmanlı Barışı'nda olduğu gibi bu savaşızsızlık ortamını farklı değerler ile çeşitlendirmemiştir.

Sonuç olarak, modern dönemde batılı anlamda ortaya çıkan dört ana akım düşünce kimi zaman birbirlerinin içine geçmiş girift bir yapı içerisinde vuku bulabildiği gibi, tek başına da bir yönetimi etkileyebilmiştir. Osmanlı örneği, barış halini kendi kültürel değerleri ile beslediği için batılı anlamda bir Hıristiyan yorumu içermese de, barışa salt savaşızsızlık hali olarak bakmadığı açıktır.

²⁷ Rıfat Uçarol, **Siyasi Tarih 1789- 2014**, Der Yayınları, İstanbul, 2010, s. 214

²⁸ Uçarol, a.g.e., s. 224

²⁹ Oral Sander, **Siyasi Tarih: İlk Çağlardan 1918'e**, İmge Kitabevi, Ankara, 2003, s. 92

1.1.3. 20. Yüzyılda Barış Tarihi

20. yüzyılda nedenselliğe dayalı sistemli bir bilimsel etkinlik olarak barış araştırmaları özel ilgi ve değer taşıdığından, Amerikalı akademisyen Peter Wallensteen tarafından özellikle vurgulanmaktadır.³⁰ Çünkü 20. yüzyıl "insanlığın en şiddetli yüzyıllarından biri" olmuştur. Dolayısıyla devamlı bir barış ve istikrar hali, küresel katılımın daha fazla olduğu çağımızda giderek aranan bir durum haline gelmiştir. Genel olarak, bu süre boyunca barış aktivistlerini fikir ve faaliyetlerini aydınlatmada, uluslararası ilişkilerin egemen anlatımını sorgulamaktan ve tutarlı bir karşı-anlatım sunmaktan daha fazla başarı elde etmiřlerdir³¹.

Barış tarihinin bu iki yönü, Birleşik Devletler Dışışleri Bakanı Bryan'ın öncülüğünde savaş öncesi diplomatik çabalar üzerine yoğunlaşan Merle Curti'nin ilk çalışmalarında gösterildiği gibi, her zaman ayrı değildir ve bazı barış bilimcileri tarafından başarıyla birleştirilmiştir. ABD barış hareketliliğinin tarihini üç yüzyıl boyunca geçirmeden önce hakemlik yoluyla anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin uluslararası antlaşmalara saygı gösterdi³².

Milletler Cemiyeti tüzüğünde somutlaşan toplumsal yoksunluk ve barış arasındaki ters bağlantı, iki dünya savaşı arası barış araştırmacıları tarafından da dikkate alınmıştır. Bir başka deyişle, savaşı tetikleyen ve toplumsal çatışmayı arttırma potansiyeli olan toplumsal refah düzeyinin azlığı, farklı işbirliği yöntemleri ile arttırılarak kalıcı bir barış hali sağlanabilir argümanı daha çok ön plana çıkmıştır. Jane Addams'ın 1930'da belirttiği gibi barış, aşağılayıcı fakirlik, hastalık ve cehaletin ortadan kaldırılması üzerine kararlı olan tüm ulusların adamları tarafından geliştirilen yeni enternasyonalizmin ayrılmaz bir parçasıydı³³. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Caroline Playne ve Maria Montessori de dahil olmak üzere sosyal tarihçiler ve eğitimciler tarafından modern savaşın arkasındaki itici güçler büyük bir araştırma sahasının temel konusu oldu.

Barış tarihçileri için farklı ufuklar açan bu konu yelpazesi yirminci yüzyılın ikinci yarısında büyük ölçüde büyüdü ve bugün küreselleşme ile beraber giderek daha karmaşık hale gelen dünyamızda da büyümeye devam etmektedir. Geçmiş, şimdiyi anlamak ve gelecek felaketten kaçınmak için daha da önem kazanmıştır. Barış araştırmaları, Soğuk Savaşın daha ilk dönemlerinde politik olarak onaylanmamasına rağmen dünya kamuoyunda bazı gündemler oluşturmayı başardı.³⁴

Nükleer silahların gelişimi ve silahsızlanma görüşmelerinin 1950'lerde başarısız olması, açık çağdaş etkileri olan bir çalışma alanıydı. 1959 Nobel Barış Ödülü sahibi Philip Noel-Baker, The

³⁰ Peter Wallensteen, **Peace Research: Theory and Practic (Routledge Studies In Peace and Conflict Resolution)**, London, 2011, s. 11

³¹ Wallensteen, a.g.e., s. 21

³² Merle Curti, **Peace Or War: The American Struggle**, New York, W.W. Norton, 1936, s. 28

³³ Jane Addams: **A Centennial Reader**, Macmillan Company, New York, 1960, s. 251

³⁴ Wallensteen, a.g.e., s.32

Arms Race konusundaki çığır açan çalışmasıyla yol aldı.³⁵ C. Wright Mills gibi sosyal bilimciler, çalışmalarında süper güç rekabeti ve nükleer caydırıcılık mantığının arkasındaki yanlış varsayımları bozdular. Büyük ekonomilerin askeri üretime hâkim olduğu bir dünyada Seymour Melman ve John Nef gibi ekonomi tarihçileri, savaş ve sanayi toplumu arasındaki bağlantıyı ve askeri sivil üretimi dönüştürme yollarını tartıştılar.³⁶ Sonuç olarak realist kuramların yanlışlanabilirliği, aynı zamanda onun barışa olan tutumunun da sorgulanmasına yol açtı, denilebilir.

Barış hareketinin tarihçesini birkaç kıta bağlamında değerlendirmek, süper güçlerin ve büyük güçlerin fiili politikaları üzerindeki etkisinin değerlendirilmesini de gerektirdi. Bu durum daha karmaşıktır; çünkü siyasi ve askeri kuruluşlar genelde kamuoyundan en ufak ölçüde etkilendiklerini inkâr etmişlerdir. Bununla birlikte, Lawrence Wittner'in çalışmaları, diğerlerinin yanı sıra, halkın protesto gösterileri ve 1962 Küba krizine karşı alarm vermesi, Nükleer Test-Yasaklama Antlaşması'nı getirmeye yardımcı olan önemli bir baskı oluşturmuştur. Avrupa Nükleer Silahsızlanma Hareketi (END) liderliğindeki 1980'lerin süper güçlerin silahlanma yarışı Avrupa'daki çok merkezli eğilimleri teşvik etti ve Mikhail Gorbachev'i etkiledi.³⁷

Bu doktrin, sözde insani (ve önleyici) müdahaleyi haklı çıkarmak için Soğuk Savaş döneminde yeniden dağıtıldığından, sadece savaş doktrini ve uluslararası hukuk ile ilgili soruların tarihinde canlandı. Bugün barış tarihçilerinin karşılaştığı en zor görev, özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden bu yana, uluslararası tarihin konvansiyonel mücadelesini sorgulamak ve yeniden değerlendirmek, dolayısıyla egemen 'realist' yaklaşımı zorlamaktır.³⁸ Peter Wallensteen algısal olarak yazdığı gibi, barış araştırması büyük bir kısmı Machiavelli'ye kadar uzanan şiddetin "geleneksel bilgeliği" nin temel ilkelerinin eleştirel ve yapıcı bir analizi olarak ortaya çıktı.³⁹

Soğuk Savaşın kökenleri hakkında sorular, Kendisinin Sovyetler Birliği üzerinde tamamen suçlanabileceği görüşüne şüphe etmek, 1960'larda ve 1970'lerde kendilerini barış tarihçileri olarak görmeyecek "revizyonist" akademisyenler tarafından yetiştirildi. Soğuk Savaşın seyri ve gelişimi ve fırsatların erken bir aşamaya getirilmesi için fırsatların kaçırıp kaçırılmadığı sorusu daha az dikkat çekti. Johan Galtung ve diğer barış bilimcileri, ABD'nin ve bugünkü konvansiyonel düşünce üzerinde zararlı bir etkiye sahip olan Soğuk Savaş'ı kazandırmıştır⁴⁰. Hâlbuki barış tarihçilerinin sesleri daha az sıklıkla duyulmaktadır ve savaş tarihçilerinininkinden daha az politika oluşturma etkisine sahiptirler. Dolayısıyla, barış çalışmalarına çok daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

³⁵ Theresa C. Smith, Arms Race Instability and War, **Journal of Conflict Resolution**, Department of Political Science Rutgers University, 1980, s. 254

³⁶ Gittings, a.g.e., s. 30

³⁷ Lowe, a.g.e., s. 142

³⁸ Gittings, a.g.e., s. 32

³⁹ Wallensteen, a.g.e., s.58

⁴⁰ Johan Galtung, **Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilisation**, International Peace Research Institute, Oslo, 1969, s. 160

Son olarak 20.yüzyılda yaşanan örnek barış ve istikrar hali Anglo-Sakson hâkimiyeti altında geçmiş olup, küresel anlamda barış ve istikrarı sağlayabildiği konusu hala tartışmalıdır. Zira bu geleneği besleyen liberal düşüncelere dayanarak birçok İngiliz ve Amerikalı yönetici 19, 20 ve 21.yüzyıllarda dünyaya yönelik bir barış ve istikrar halini getirdiklerini iddia etmekteydiler. Çalışmanın konusu olan Pax-Britannica'nın aslında sömürge düzenine bağlı olması bu iddiayı şiddetli bir biçimde tartışmaya açmıştır.

1.2. Barış Kavramına Yönelik Felsefi Yaklaşımlar

Önceki bölümde incelenen karşıt görüşler, tıpkı savaşa yönelik birçok felsefi yaklaşım olduğu gibi, barışa yönelik de birçok felsefi yaklaşımlar önermektedir. Bu nedenle nispeten kısa bir bölümde hepsini kapsayacak girişimde bulunmak pek mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla felsefi yaklaşımları incelerken literatürdeki bütün barışa yönelik felsefi kavramlar incelenmeyecektir. Daha ziyade, aşağıda izah edilecek strateji, barış kavramına yönelik – özellikle de batı düşünce hayatında- en önemli iki felsefi yaklaşım üzerinden bir özetleme yapılmaya çalışılacaktır. Bunların en önemli felsefi yaklaşımlar olduklarını belirtmek, bu yaklaşımların ille de en etkili olduğunu iddia edilmemektedir. Sonuç olarak, Birleşik Krallık'ı etkilemiş/ etkileyen /etkileyebilecek olan yaklaşımlar özet geçilecektir.

1.2.1. Pasifizm

Göz önüne alınacak ilk "felsefi" yaklaşım pasifizmdir. Tabii ki, tek bir 'pasifist' argüman yoktur. Pasifizmin birçok farklı versiyonu vardır. Burada belirtilmelidir ki, 'pasifizm' in hem politik hem de muhtemelen sona erecek ölümcül güce başvurmanın reddini ifade edebilmektedir. Martin Caedel'in pasifizm, yani 'pasif olmayan barış duygusu' olarak adlandırdığı bir 'enstrümantal' veya stratejik versiyonudur.⁴¹ Bu sonuncusu, Gandhi'nin kutlu gibi pasifleştiricilerin iddia ettiği iddia edilecek "şiddet içermeyen" ve en önemlisi bu geleneğin felsefi savunuculuğunu yapan Robert Holmes, "araçsal" gerekçeler diye adlandırılabilir olan pasifizmin türünün üzerinde durmaktadır. Holmes'ın (1989: 14) belirttiği gibi:

Savaşı teorik olarak haklı kılacak koşulların gerçek dünyada karşılanmadığını savunuyorum; dolayısıyla savaş, bildiğimiz haliyle dünyada kabul edilemez.⁴²

Pasifizm savaşa, militarizme ve şiddete karşıdır. Pasifikçilik sözcüğü, Fransız barış kampanyası Émile Arnaud (1864-1921) tarafından icat edildi ve 1901'de Glasgow'daki onuncu Evrensel Barış Kongresi'nde diğer barış aktivistleri tarafından kabul edildi.⁴³

⁴¹ Caedel, a.g.e., s.62

⁴² Robert L. Holmes, **On War and Morality**, Princeton Uni. Press, New Jersey, 1989, s. 14

⁴³ N. Renger, **The Philosophy Of Peace**, Macmillan, 2016 s. 48

Hristiyanlıkta İsa Mesih'in "düşmanlarınızı sevmek" ve "yaptıklarını bilmemek için" çarmıha gerilmesini affetmesini istemek "pasifizizm çağrısı" olarak yorumlandı. Modern zamanlarda Leo Tolstoy, geç dönem çalışmalarında, özellikle de Tanrı İçinde Bulunan Krallık'ta ilgi uyandırdı. Mohandas Gandhi (1869-1948), "Bağdat Hayıra" olarak adlandırdığı, Hint Bağımsızlık Hareketi'ndeki rolü için işlevsel olarak durmaksızın şiddet içermeyen muhalefet uygulamasını önerdi.⁴⁴

Pasifizizm, uluslararası anlaşmazlıkların barışçıl yollardan çözülmesi gerektiği inancını, askeri ve savaş kurumlarının kaldırılmasını, devletin askeri gücünün bütünü ile kaldırılması, siyasi, ekonomik veya sosyal amaçlar elde etmek için fiziksel şiddetin kullanılması, kuvvetin yok edilmesi ve herhangi bir şiddete karşı muhalefet edilmesi gibi tutum ve düşünce bütününe kapsamaktadır. Pasiflerin tarihçileri Peter Brock ve Thomas Paul Socknat, "İngilizce konuşulan alanlarda kabul görmüş anlamda" pasifizmi "her türlü savaşın koşulsuz olarak reddedilmesi" olarak tanımlamaktadırlar.⁴⁵ Filozof Jenny Teichman, (1986) pasifizmin asıl biçimini "savaş karşıtı" olarak tanımlıyor; bir diğer deyişle, her türlü savaşın reddedilmesi anlamını ön plana çıkarıyor.⁴⁶

Teichman'ın inançları, Brian Orend (2000: 145) tarafından

... bir pasifist savaşı reddeder ve savaşa başvurmayı haklı kılacak hiçbir ahlaki gerekçenin bulunmadığına inanır, pasifist için savaş her zaman yanlıştır.

şeklinde özetlenmiştir. Bir anlamda felsefe, amaçların vasıtayı haklı göstermediği fikrine dayanır.⁴⁷

Napolyon Savaşları döneminde, düşmanlığın sonuna kadar herhangi bir resmi barış hareketi kurulmasa da, gerici bir rol oynayan İngiltere'nin kavrayışı ve giderek artan oranda görülebilen etkileri nedeniyle, evrensel idealler tarafından canlandırılan önemli bir barış hareketi ortaya çıktı. Yüksek vergi seviyeleri ve yüksek kaza oranları şeklinde ulusun refahı konusunda savaş. Halk arasında milletvekilleri tarafından on altı barış isteminde bulunuldu, savaş karşıtı gösteriler düzenlendi. Barış literatürleri yayımlandı ve dağıtıldı.⁴⁸

İlk barış hareketleri 1815-16'da ortaya çıktı. Amerika Birleşik Devletleri'nde ilk kez böyle bir hareket, New York Barış Derneği, 1815 yılında teolog David Low Dodge ve Massachusetts Barış Derneği tarafından kuruldu. Düzenli haftalık toplantılar düzenleyen ve Cebelitarık ve Malta'ya kadar yayılmış, savaşın dehşetlerini ve Hristiyan gerekçesiyle pasifliği savunan edebiyat üreten

⁴⁴ David Cortright, **Peace a History of Movements and Ideas**, Cambridge Uni. Press, Cambridge, 2008, s. 27

⁴⁵ P. Brock ve T. P. Sockna, **Challenge to Mars : Essays On Passifism From 1918 To 1945**, Toronto, 1999, s. 48

⁴⁶ Jenny Teichman, **Pacifism and the Just War: A Study in Applied Philosophy**, Oxford: Blackwell, 1986, s. 125

⁴⁷ Brian Orend, **War and International Justice: A Kantian Perspective**, Wilfrid Laurien Univ. Press, Canada, 2000, s. 145-146

⁴⁸ Cortright, a.g.e., s. 34

aktif bir organizasyon haline geldi.⁴⁹ Londra Barış Derneği hayırsever William Allen tarafından kalıcı ve evrensel barışı sağlamak için 1816'da kuruldu.⁵⁰

Barış hareketi on dokuzuncu yüzyılın ortalarında nüfuz etmeye başladı. Birmingham Elihu Burritt ve rahip Henry Richard'a Amerikan konsolosluğu girişimi ile düzenlenen Londra Barış Derneği, 1843'te Londra'da yapılan ilk Uluslararası Barış Kongresi'ni bir araya getirdi. Kongre iki amacı kararlaştırdı: ulusların işlerinde barışçı tahkim ideali ve buna ulaşmak için uluslararası bir kurum oluşturulması. Richard, 1850'de Barış Derneği sekreteri olarak önümüzdeki 40 yıl boyunca tutacağı, kendisinin de 'Barış Havarisi' olarak ün kazandığı bir pozisyona getirildi. Tahkim davası için Kırım Savaşı'nın bitiminde Paris Antlaşması'nda (1856) Büyük Devletlerden bir taahhütte bulunarak barış hareketi için en erken zaferlerden birini sağlamaya yardımcı oldu. Toplumsal karışıklık nedeniyle bozulan Avrupa kıtasında, ilk barış kongresi 1848'de Brüksel'de yapıldı, ardından Paris tarafından takip edildi.⁵¹

Amerikan İç Savaşı ve Kırım Savaşı döneminde militarizmin yeniden dirilmesi nedeniyle barış hareketlerinde bir durgunluk yaşadıktan sonra hareket Avrupa'ya yayılmaya başladı ve yeni işçi sınıfı sosyalist hareketlerine sızmaya başladı. 1870'de Randal Cremer, Workman's Peace Association'ı Londra'da kurdu. Cremer, Fransız ekonomist Frédéric Passy'nin yanı sıra, 1889'da çatışmaların tahkiminde kullanılan ilk uluslararası kuruluş olan Parlamento-içi Birlik'in kurucu babasıydı. Ulusal Barış Konseyi, Londra'daki 17. Evrensel Barış Kongresi'nden sonra kurulmuştur (Temmuz 1908).⁵²

Yeni Zelanda'da, 19. yüzyılın ikinci yarısında İngiliz sömürgeciler, savaş da dâhil olmak üzere yerli Māori'ye kara bölgesine el koymak için birçok taktik kullanıyorlardı. 1870'lerde ve 1880'lerde, o zamanlar Yeni Zelanda'daki en büyük Māori köyü olarak tanınan Parihaka, Avrupa'nın bölgedeki el konulan topraklarda işgal edilmesine şiddet içermeyen büyük bir kampanyanın merkezi haline geldi.⁵³

Mahatma K. Gandhi, Hindistan'ın bağımsızlık hareketinde işlevsel bir biçimde Hindistan'ın önde gelen siyasi ve manevi lideriydi. Aynı zamanda bir Hintli olan büyük şair Rabindranath Tagore'u kazanan Nobel ödülü ona "Büyük Soul" tercüme edilerek onurlandırılmış "Mahatma" verdi.⁵⁴

⁴⁹ Brock, Sokna, a.g.e., s. 49

⁵⁰ Cortright, a.g.e., s. 48

⁵¹ Cortright, a.g.e., s. 50

⁵² Cortright, a.g.e., s. 51

⁵³ Cortright, a.g.e., s. 52

⁵⁴ Lewis Perry, **Civil Disobedience: An American Tradition**, New Haven, Yale Univ. Press, 2013, s. 102

Ülkesinin İngiliz hâkimiyetinden bağımsızlığını almak için yaptığı 30 yıllık çalışma (1917-1947) sırasında Gandhi, yedi yıl boyunca harcanan onlarca şiddet içermeyen kampanyaya öncülük etti ve İngilizlerle uyumu sağlamak için birkaç kez ölümüne neredeyse oruç tuttu.⁵⁵

Görüldüğü gibi, pasifizm özellikle de Yeni Zelanda ve Hindistan'ta Pax Britannica'ya karşı vicdani bir baş kaldırış olmuş, asli barışın Krallık tarafından öncelenen değerlerden ziyade, şiddeti içermeyen, militarizm ve sömürü düzenine karşı bir tutumla mümkün olacağını ortaya koymuşlardır. Barış ve huzuru hangisinin getirdiği görece değişse bile, sivil itaatsizlik yoluyla Pax Britannica'ya karşı çıkan toplulukların İngiliz barışına karşı savaşmak yerine barışçıl bir direniş göstermeleri, en azından pasifist tutumun daha barışçıl bir tutum olduğunu göstermektedir.

1.2.2. Demokratik Barış Teorisi

Demokratik barış teorisi, demokrasilerin diğer tanımlanmış demokrasilerle silahlı çatışma içine girmek konusunda tereddütlü olduğunu ortaya koyan bir teoridir.⁵⁶ Savaş ilişkisini açıklayan teorilerin aksine, devlet destekli şiddetten vazgeçilme nedenlerini özetleyen "barış teorisi" dir.

Demokratik barış teorisine göre demokratik devletlerarasında barışı teşvik etmek için şu faktörler yer almaktadır:

- Demokrat liderler savaş kayıplarının cezaevinde olan bir kişiye karşı sorumluluğunu kabul etmeye zorlanır;
- Kamuoyuna hesap verebilir devlet adamları, uluslararası gerginliklerin çözümünde diplomatik kurumlar kurma eğilimindedir;
- Demokrasiler, bitişik politika ve yöneten doktrini düşman olarak görme eğiliminde değil;
- Demokrasiler diğer devletlerden daha fazla kamu servetine sahip olma eğilimindedir ve bu nedenle altyapıyı ve kaynakları korumak için savaştan kaçınırlar.⁵⁷

Demokratik barış teorisi, 1960'lı yıllara kadar titizlikle ya da bilimsel olarak incelenmese de, kavramın temel ilkeleri, filozof Immanuel Kant'ın ve siyasal kuramcı Thomas Paine'in eserlerinde 1700'lü yılların başında yer almıştır. Kant, teoriyi, yalnızca anayasal cumhuriyete sahip bir dünyanın, kalıcı bir barış için gerekli birkaç koşuldan sadece birisi olduğunu düşündüğü halde, 1795'te yazılan Kalıcı Barış: Felsefi Bir Deneme adlı eseri ile ön görmüştü. Kant'ın teorisi, halkın çoğunluğunun kendini savunma hariç hiçbir zaman oy kullanmaya karar vermemesi idi. Bu nedenle eğer bütün uluslar cumhuriyet olsaydı, savaş sona erecekti, çünkü saldırgan olmayacaktı.⁵⁸

⁵⁵ Lowe, a.g.e., s. 99

⁵⁶ W. Michael Doyle, (1986), Liberalism and World Politics, **American Political Science Review**, 2011, 80 (4), American Political Science Association, 80 (4), s. 1155

⁵⁷ Doyle, a.g.e., s. 1153

⁵⁸ Kant, a.g.e., s. 88

Thomas Paine, (2011) cumhuriyetlerin barışçıl doğası hakkında benzer veya daha güçlü iddialarda bulundu. Paine 1776'da "Ortak Hale" adlı eseri yazdı: "Avrupa Cumhuriyetleri hepimiz (ve her zaman diyebiliriz) barış içinde." Paine, cumhuriyetlerin olmasa bile, kralların gurur içinde savaşa gideceğini savundu.⁵⁹

Fransız tarihçi ve sosyal bilimci Alexis de Tocqueville,(2002) Amerika'da Demokrasi (1835-1840) isimli çalışmasında, demokratik ulusların savaşa daha az eğilimli olduklarını ileri sürdü.⁶⁰ Özellikle de 20.yüzyılda demokrasinin ne kadar barış getirdiği kriminoloji biliminden siyaset bilime kadar pek çok alanda araştırılarak kapsamlı analizler yapıldı.

Bir kriminolog olan Dean Babst, bu konuda istatistiksel araştırmalar yapan ilk kişiydi. Teoriyi destekleyen akademik çalışması 1964'te Wisconsin Sociologist'te yayınlandı; 1972'de Industrial Research dergisinde biraz daha popüler hale getirilmiş bir sürüm yayınladı. Her iki versiyona da başlangıçta pek dikkat edilmedi.⁶¹

Melvin Small ve J. David Singer bu duruma yönelik; demokratik devletler arasında iki "marjinal istisnalar" olan savaşların bulunmadığını tespit ettiler, ancak bu örüntünün istatistiksel olarak önemi olmadığını inkar ettiler.⁶² Bu bildiri, Kudüs Uluslararası İlişkiler Dergisinde yayınlandı ve sonunda teoriye daha fazla dikkat edildi ve akademik tartışmaya açıldı. Siyaset bilimci Michael W. Doyle tarafından 1983'te yayınlanan bir bildiri, teorinin yaygınlaştırılmasına katkıda bulundu. Rudolph J. Rummel başka bir öncü araştırmacıydı ve daha sonraki eserlerinde bu konuya dikkat çekti.⁶³

Maoz & Abdolali (1989) araştırmaları savaşlardan daha az çatışmalara kadar genişletmiştir. Bremer (1992) ve Maoz & Russett (1993) demokrasi ve sükûnet arasındaki korelasyonun olası birçok karıştırıcı değişkeni kontrol ettikten sonra önemli kaldığını bulmuşlardır. Bu teori, sosyal bilim ana akımına taşındı. Uluslararası İlişkilerde gerçekçiliği savunanlar ve diğerleri birçok yeni itirazda bulundu. Diğer araştırmacılar, demokrasinin barışa nasıl dönüşebileceği konusunda daha sistematik açıklamalar yapmaya çalıştı⁶⁴ ve demokrasinin ittifaklar ve işbirliği gibi dış ilişkilerin diğer yönlerini nasıl etkileyebileceği konusunda bir araştırma yapmaya çalıştı.⁶⁵

⁵⁹ Jack S. Levy, William R. Thompson, **Causes of War**, John Wiley & Sons, London, 2011, s. 45

⁶⁰ Alexis de Tocqueville, **Democracy in America**, University of Chicago Press, Chicago, 2002, s. 22

⁶¹ Nicholas. Rengger, The Philosophy of Peace, O. Richmond, S. Pogodda, & J. Ramovic (Dü) içinde, **The Palgrave Handbook of Disciplinary and Regional Approaches to Peace**, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2016, s. 45-56

⁶² Rengger, a.g.e., s.48

⁶³ Rengger, a.g.e., s. 50

⁶⁴ Hans Köchler, **Democracy and the International Rule of Law: Propositions for an Alternative World Order**, Berlin, Springer, 1995, s. 99

⁶⁵ James Lee Ray, **A Lakatosian View of the Democratic Peace Research Program**, <https://pdfs.semanticscholar.org/a8e5/56c6753db8b5e7f15caa2cd132530b3f75dd.pdf> (11.10.2016)

Sonuç olarak, demokratik barış teorisi birçok alanda tartışma yaratmıştır. Bu tartışmaların en büyükleri hiç şüphesiz siyaset bilimi bağlamında yaşanan tartışmalardır. ABD ve Birleşik Krallık'ın Irak'ı işgalinde kullandığı demokratik barış savı, günümüze barıştan çok savaşı getirmiştir.⁶⁶ Bu tartışmalar ekseninde belirtilmelidir ki, demokratik barış teorisi kendi içinde bir barış haline işaret etse bile, demokratik olmayan bölgelere yönelik müdahalelerinde barış için demokrasi inşası girişimlerinde pek de başarılı olamamıştır. Nitekim ideal olan barış haline demokrasi sahibi ülkelerin de tam olarak erişebildiği kuşkuludur.

1.3. Barış Kavramının Ontolojik ve Epistemolojik İncelemesi

Ontoloji, varlığın ve bunların ilişkilerinin temel kategorilerinin yanı sıra var olma, var olma, gerçeklik gibi özelliklerin felsefi araştırmasıdır.⁶⁷ Geleneksel olarak, metafizik olarak bilinen felsefenin ana dalının bir parçası olarak listelenen ontoloji, genellikle varlıkların var olduğu veya var olduğu ve bu varlıkların bir hiyerarşi içinde nasıl gruplandırılacağı ve benzerliklere ve farklılıklara göre bölünebileceğine ilişkin sorular ile ilgilenir. Felsefi bir girişim olan ontoloji oldukça teorik olmasına rağmen, ontoloji mühendisliği gibi bilgi biliminde ve teknolojide pratik bir uygulamaya sahiptir.

Epistemoloji ise, bilgi teorisi ile ilgili felsefenin dalıdır.⁶⁸ Epistemoloji, bilginin doğasını, gerekçelendirmeyi ve inancın rasyonelliğini inceler. Epistemolojideki tartışmaların çoğu dört alanda yoğunlaşmaktadır:

- bilginin doğasının felsefi analizi ve bunun gerçeklik, inanç ve gerekçelendirme gibi kavramlarla nasıl ilişkili olduğu
- şüpheciliğin çeşitli sorunları,
- bilgi kaynakları ve kapsamı ve haklı inanç
- bilgi ve gerekçelendirme kriterleri⁶⁹

Barış ve Çatışma Araştırmaları da, ontolojik ve epistemolojik görüşleri, temel ve uygulamalı Sosyal Bilimlerle paylaşmaktadır. Bununla birlikte, Barış ve Uyuşmazlık Çalışmalarında akademi, araştırma ve uygulama, ontolojiyi tanımlayan ve alanındaki epistemolojik, metodolojik ve kuramsal konuların aktığı belirli temel konular üzerine odaklanmaktadır. Bunların en temelini barış,

⁶⁶ Toby Dodge, **Irak – From War to a New Authoritarianism**, Rotledge, New York, 2012, s. 102

⁶⁷ Merriam Webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/ontology>, (12. 01. 2016)

⁶⁸ Stanford, (2015), “**Stanford Encyclopedia of Philosophy Archive**”
<https://plato.stanford.edu/archives/spr2014/entries/epistemology/>, (02.12.2016)

⁶⁹ Stanford, (2015), “**Stanford Encyclopedia of Philosophy Archive**”
<https://plato.stanford.edu/archives/spr2014/entries/epistemology/>, (02.12.2016)

çatışmanın doğası, sebepleri, yayılması ve dinamikleri, çatışmayı çözmek için araçlar ve sürdürülebilir barışı inşa etmek konuları oluşturmaktadır.⁷⁰

Barış ve Çatışma Araştırmalarının temel sorunları, dini liderler, maddi olmayan hak bedelleri, uygulayıcılar ve politika yapıcılarının hepsi bu sorunları zamanından beri kullanmaları açısından benzersizdir. Bu, Barış ve Çatışma Araştırmalarının zenginleşmesine ve tartışmalarını daha gerçekçi hale getirir. Temel sorunlar, alanındaki bir dizi konsepti ortaya çıkaran geniş soruşturma alanlarını oluşturmaktadır. Silahlı çatışma, silahlı grup, çatışma, çatışma çözümü, barış, barış inşaatı, barışı koruma, barışçılılaşma, şiddet ve savaş gibi belli başlı konulardan bazılarıdır.⁷¹ Barış ve Uyuşmazlık Araştırmaları alanının ontolojik iddialarını yaptığı bu temel kavramlar ve bunların çeşitlemeleriyle ilgilidir.

Barış ve Uyuşmazlık Araştırmaları için, yukarıda tanımlanan temel ontolojik sorulara verilen cevaplar arasında 'ümit' olarak adlandırılan bir fenomen var olacaktır. Kişiler arası barış, toplumdaki gruplar arasındaki toplumsal barış, uluslar arası barış, bölgesel, kıtasal barış veya küresel barış çok boyutlu formlarda mevcuttur. Ayrıca, özellikle toplumlar ve uluslar düzeyinde, barış, pozitif barış ve negatif barış olarak varlığını sürdürülebilir. Barış, dayanıklı barış, istikrarlı barış ve istikrarsız barış olarak da ifade etmektedir. Son zamanlarda, doğayla sürdürülebilir bir ilişki hali olan ekolojik veya çevresel barış gibi varlığın varlığı, Barış ve Çatışma Araştırmalarında barış hakkındaki ontolojik iddialara eklenmiştir. Ontoloji, bu barış boyutlarının herhangi birinin var olduğu koşulları içerecektir. Kişilerarası barışla ilgilendiğimizi varsayarsak, kişisel olarak barışın sağlandığı koşulları araştırmamız gerekli midir sorusu sorulmalıdır. Yanıtlamayı kimin yaptığına ve hangi bakış açısına bağlı olarak bunlara verilen cevaplar, felsefi, psikolojik, sosyal, dini, materyal ve maneviyatın bir sentezini içerebilir. Araştırma ve edebiyatın bolluğuna göre, daha popüler bir ilgi alanı muhtemelen toplumsal barıştır. Ontolojik soru daha sonra bölünmüş bir toplumda barış hangi koşullar altında yeniden mümkün hale gelebilir soru da farklı bir ontolojik cevabı içermektedir. Muhtemelen toplumun siyasal, ekonomik ve kültürel yönleri üzerine tezler veya sentezler içeren bu sorunun cevabını vermek barış ontolojisinin bu boyutunu kapsayacak bilgi sağlayacaktır. Barışın son ontolojik boyutu, kavramın çatışma, şiddet, savaş, şiddetsizlik ve alanın ontolojik iddialarda bulunduğu diğer kavramlar veya varlıklar ile olan ilişkilerini tanımlamasını gerektirir.

Yukarıdaki felsefi etkinliği başka bir kavram-şiddet için tekrarlayabiliriz. Şiddet başka bir gerçek fenomendir. Johan Galtung (1969) tarafından savunulan en popüler formları, doğrudan (fiziksel ya da davranışsal), yapısal, kültürel (uzatma yoluyla) tutum içermektedir.⁷²

⁷⁰ Erin McCandless, Peace Research for Africa: Critical Essays on Methodology, **Peace and Conflict Studies: Origins, Defining Issues, Current Status** (40-46) içinde University for Peace Africa, Addis Ababa, 2007, s. 46

⁷¹ Kendra Dupuy, Introductio To Peace Research, **International Institute of Peace Research, Peace Review**, Henrik Urdal (Ed.) içinde, 26(4), Oslo, 2010, s. 502

⁷² Galtung, Johan (1969), Violence, Peace, and Peace Research, **Journal of Peace Research**,

Diğer biçimler arasında, aile içi şiddet, cinsiyete dayalı şiddet, siyasi şiddet, dini şiddet, etnik şiddet gibi bazen tipolojiler, varyantlar veya popüler formların mutantları bulunmaktadır.⁷³ Bu şiddet boyutlarının var olduğu koşullar bir sonraki ilgi alanımızdır. Örneğin, doğrudan şiddet kendilik, diğer (ler), kurumlar veya devletler üzerinde olabilir. Benlik konusunda, hayal kırıklığından kaynaklanan engellenmiş saldırganlık sonucu kendiliğinden saldırganlık veya gerileme olarak dolaylı saldırganlık şeklinde olabilir. Bu anlamda, hayal kırıklığı doğrudan şiddetin bu boyutunun koşullarından biridir. Kişisel, kişiler arası, gruplar arası ve uluslararası ilişkilerde doğrudan şiddetin ve diğer şiddet türlerinin ortaya çıkmasına ilişkin koşulların açıklanması, ontolojinin alanına girmektedir. Son olarak, herhangi bir şiddet biçiminin sahadaki diğer formlarla veya diğer kavramlarla olan ilişkileri hakkındaki iddialar, intrapersonal seviyeden uluslararası seviyeye kadar ontolojik iddialardır.⁷⁴

Ayrıca, Barış ve Stratejik Araştırmalar, Barış ve Güvenlik Çalışmaları, Barış ve Kalkınma Araştırmaları gibi Barış ve Çatışma Araştırmaları alt alanları, seçim bölgelerinin gerçeklerini tanımlamak için bazı özel kavramların varlığı hakkında iddialar oluşturmaktadır. Örneğin, çatışma bağlamında müdahale programlarının uzmanlaşmış alanında müdahale (kalkınma, insani yardım ve barış inşaatı) ile çatışma bağlamı arasındaki ikili etkileşimlerin varlığı hakkında ontolojik iddialar yapılmıştır. Ayrıca, bu tür etkileşimlerin bu tür seçim bölgelerinde var olduğu iddia edilen diğer varlıklar ile ilişkileri belirlenmektedir. Sonuç olarak, ontoloji bir disiplinin konusunun felsefi temelini ortaya koymaktadır.⁷⁵ Dolayısıyla, alanda açıklanan kavramlar için yukarıda açıklanan felsefi faaliyetlere ya da bireyin araştırmacısına, akademisyenine ya da uygulayıcıya sağlam bir temel üzerine çaba göstermeye olan ilgisine değinmek önemlidir. Bu, bilimsel araştırmaların daha temel felsefi sorunlarının pahasına bilimsel teknikler üzerindeki aşırı vurgun sorununu ele alacaktır. Bu, barış ve çatışma araştırmaları dünyasında var olduğumuzu iddia ettiğimiz veya varlığımızı iddia ettiğimiz varlıkları daha net bir şekilde açıklamak ve tanımlamak için bize yardımcı olacaktır ve böylece alanın ontolojisini tanımlayacaktır. Bununla birlikte, iddia etmek, haklılaştırma veya bilen bir eylemdir; başka bir deyişle bu iddiaların anlaşılması ve açıklanması başka bir durumu işaret eder. Birincisi ontolojik iken ikincisi, ikincisi, epistemolojiktir.

Yukarıda tartışıldığı gibi, bu söylemdeki epistemoloji Galtung (1969: 18) şöyle aktarmaktadır.

http://www2.kobeu.ac.jp/~alexroni/IPD%202015%20readings/IPD%202015_7/Galtung_Violence,%20Peace,%20and%20Peace%20Research.pdf, (02.10.2016)

⁷³ Boulding, a.g.e., s. 74

⁷⁴ Galtung, **Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict**, s. 182

⁷⁵ Etannibi Alemika, **Interdisciplinary Methodologies in the Social Sciences**, Social Science Academy of Nigeria, 2002, s.28

... belirli soruşturma alanlarındaki bilginin oluşturulması ve yaygınlaştırılmasıyla ilgili konular ile ilgilidir.⁷⁶

Başka bir deyişle, var olduğu söylenen şeyleri nasıl haklı göstereceklerini, bildiklerini, anlamalarını ve açıklamalarıyla ilgilidir. Barış ve Çatışma Araştırmaları, diğer bilimlerle, bazıları diğer sosyal bilimlerle, bazıları ise mimarlık, mühendislik ve sağlık bilimleri gibi uygulanmış bilimsel çalışmalarla bazı epistemolojik varsayımları mutlaka paylaşmaktadır.⁷⁷

Barışçıl Yollarla Barış: Barış ve Çatışma, Kalkınma ve Medeniyet'in ikinci bölümünde barış filozofu Johan Galtung, Barış ve Uyuşmazlık Araştırmaları üç epistemolojik dalını ileri sürdü. Ampirik barış çalışmaları, eleştirel barış çalışmaları ve yapıcı barış çalışmalarıdır. Galtung'a (1969: 9) göre:

- Ampirizme dayanan ampirik barış çalışmaları: Kuramları ampirik gerçeklik ile sistematik karşılaştırma (veriler), kuramları teorilerden daha güçlü olan veri verisi ile uyumlu bulmazlarsa gözden geçirir.
- Eleştiriye dayanan kritik barış çalışmaları: deneysel gerçeğin (veriler) değerleri ile sistematik karşılaştırılması, sözcüklerle ve / veya eylemle değerler ile aynı fikirde değilde gerçekliği değiştirmeye çalışmak - değerler veriden daha güçlüdür.
- Yapısalcılıkla kurulan yapıcı barış çalışmaları: teorilerin değerleri ile sistematik olarak karşılaştırılması, teorileri değerlere getirmeye çalışmak, yeni bir gerçeklik vizyonu üretmek - teoriden daha güçlü olan değerler⁷⁸

Bu üç dal, geçmiş, şimdiki ve gelecekteki modlarda barış çalışmalarıdır. Her modda veri, teori ve değerler arasındaki açık ilişkiler vardır. Ampirikte, tüm geleneksel ve pozitivist bilimler gibi veriler de teori üzerinde hâkimdir; Eleştiride değerler veriden daha üstündür; yapılandırmacılıkta ise değerler kuramlara üstün gelir. Bu nedenle, Barış ve Çatışma Araştırmaları epistemolojisindeki veri-teori-değer ilişkilerinde, değerler en üstün yeri ve teoriyi en az yerinde buluyor. Böylelikle Barış ve Çatışma Araştırmaları bilimsel çabalarında değerler-veri teorisi (üstünlük sırasına göre) bir tablo sunar. Acaba, alanın barış, sosyal adalet, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, yapıcı çatışma dönüşümü vb. değerlere normatif olarak bağlı olduğu açık bir değer yönelimi olduğunu söylüyoruz. Galtung'un (1996: 18) sözleriyle;

... bu nedenle, barış çalışmalarında 'barış' başlığı altında bir araya getirilen değerler, verileri açıklamak için kullanılan teorilerin inşasını yönlendiren üst düzey yetkiye sahiptir. Yine de

⁷⁶ Stanford, (2015), **Stanford Encyclopedia of Philosophy Archive**, <https://plato.stanford.edu/archives/spr2014/entries/epistemology/>, (02.12.2016)

⁷⁷ Galtung, **Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict**, s. 17

⁷⁸ Galtung, **Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict**, s. 9-10

veriler teoriler kendileri için hesaplandığından üst sıralara sahiptir. İkisine de nasıl 'üstün el' sahip olabilirler? Barış çalışmaları, diğer uygulamalı bilimlerde olduğu gibi, dünyanın en azından belirli bir noktaya kadar değiştirilebilir, yumuşak olabileceği kanaatine dayanır.⁷⁹

Bu, ampirik barış çalışmalarında (EPS) geçmişteki barış, çatışma ve / veya şiddet kalıp ve koşullarını araştıran uygulamalı bir epistemolojidir. Sosyal bilimlerdeki diğer deneysel araştırmalara benzer şekilde, veri ve teori karşılaştıran ve teoriyi veriye uydurmayı amaçlayan, hipotetik, tündengelimli, teori testi çalışmalarında titiz veri toplama, işleme ve analiz içerir. Alternatif olarak, gözlemlenen verilerden teorileri geliştiren endüktif teori oluşturma faaliyetlerini içerebilir. Bu nedenle tipik bir sosyal bilimdir.⁸⁰ Tüm ampirik epistemolojilerde olduğu gibi, duyu verileri EPS'de ayrıcalıklı bir konumdadır, dolayısıyla pozitivist yönelim. EPS'nin pozitivist varsayımları, Galtung'un (1996: 19) belirttiği gibi,

... toplumsal olgunun zamanla homojen olması, zaman içerisinde devamlı veya süreksiz (yırtılmalar) olmaksızın" zaman homojenliğine sahip olduğunu, iddia etmektedir.

Dolayısıyla, EPS' de geçmiş sadece geçmişten bilinmektedir Galtung'un geçmişteki barış çalışmaları olduğu gerçeğini tecrübe eder. Kritik barış çalışmaları, barış / şiddet değerleri ışığında politikalar sunarak⁸¹ geleceğe atıfta bulunarak iyi / yanlış ve yanlış / yanlış olanı niçin ve niçin olduğunu belirten açık veri ve değerler alır. Çatışma ve Barış Araştırmaları, gerçeği değerler ışığında, değerler yerine gerçekliği değiştirme umuduyla değerlendirir; böylece gelecekteki gerçeklik değerlere uyacaktır. Bununla birlikte, CPS'nin her zaman kınanması gerekmez, hangisine layık addedilen politikaları alkışlar, hangisi olursa olsun tarafsız olamaz.

Galtung, (1996: 19)Yapıcı Barış Araştırmalarını şöyle açıklamaktadır. (CoPs)

... neyin işe yarayabileceğine dair teorileri alır ve bunları neyin çalışması gerektiğine dair değerlerle bir araya getirir...⁸²

Ampirizm neyin olduğunu ortaya koyarken, gözlemlenen verilere karşı veya bunlardan teori test etme veya kurma ve eleştiri, gözlemlenen veriler üzerindeki değerlere ertelenen şeyin eksikliklerini beyan eder. Yapısalcılık, ampirik uygulamaların ötesine geçer ve ne eleştiri kınar ve gelecek için planlar üreten yapıcı öneriler sunar. Galtung (1969: 20) bahsedilen üç kuramsal yaklaşımı şöyle açıklamıştır:

⁷⁹ Galtung, **Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict**, s. 18

⁸⁰ Galtung, **Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict**, s. 19

⁸¹ Galtung, **Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict**, s. 11

⁸² Galtung, **Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict**, s. 19

... Bu [yapısalcılık], mimarların ve mühendislerin yaptıkları, genel olarak yeni habitat ve yapılar ile ortaya çıkıyor. Eğer sadece ampirist olsaydı, mağaralar ve insanların taşıma kapasitesi üzerine ampirik çalışmalarla içerik sahibi olurlardı; Sadece eleştirenler olsaydı, mağaraların ve insanların eksikliklerini kınayan bildirilerle çok memnun olurlardı. Yapısalcılık, ampirizmin ortaya koyduğu şeyi aşar ve yapıcı teklifler sunar. Eleştiri ikisi arasında vazgeçilmez bir köprü. Değerlerde demirlemiş bir motivasyon olmalı.⁸³

Artan değer taahhütlerine bağlı olan motivasyon, Barış ve Uyuşmazlık Araştırmaları epistemolojilerini ampirik, eleştiriye ve daha sonra yapılandırmacılığa yönlendirir. Bununla birlikte, Galtung (1996: 11) tarafından sunulduğu gibi;

... Bu, barış çalışmalarının her bir parçasının açık politika etkileri ile sonuçlanması gerektiği anlamına gelmez. Katı ampirik barış (ve çatışma) çalışmaları vazgeçilmezdir. Ancak bu nihai ürün değildir: Sadece karmaşık bir sürecin başlangıcı, tek başına ampirik araştırmalardan çok daha zor.⁸⁴

Özetlersek, ontolojik sorular barış halinin varlığına yönelik sorgulamalar olurken, epistemolojik sorular ise barışı sağlamak için gereken bir bilgi/metodoloji olup olmadığını sorgular. Daha somut bir biçimde bahsedecek olursak, Barış Çalışmalarında negatif bir epistemoloji barışın varlığının ancak ve ancak savaşın olmadığı bir hal olarak tanımlarken, pozitif epistemoloji ise savaşın olmadığı hale ek olarak çeşitli değerlerin de toplum içinde yaşatılması ve paylaşılması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Bahsedilen negatif/pozitif ayrımı, barış kavramını Uluslararası İlişkiler kuramları bağlamında yapılacak olan analizde daha net bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

1.4. Uluslararası İlişkiler Kuramları ve Barış Kavramı

Barış kavramının sıklıkla popüler olduğu varsayılsa da, Uluslararası İlişkiler teorileri içerisinde nadiren tanımlanmaktadır. Bu durum, barış, kültür, kalkınma, birey ve yapının bir ontolojisi ve bunların 'günlük yaşam' üzerindeki etkileri ile ilgili konuları gündeme getirmektedir.⁸⁵ Ancak, genel realist Uluslararası İlişkiler, iktidarın, savaşın dinamikleri üzerine odaklanır ve insan doğasındaki şiddet, uluslararası ilişkiler ve egemenlik, devlet tarafından haklar ve adalet üzerinden işlenir.⁸⁶ Nihai analizde, hayatta kalma veya güç dengesi sağlamak için durum, güç, egemenlik ve kontrol genellikle savaş, emperyalizm ve bir galip barışı şeklinde ortaya çıkmaktadır. Uluslararası İlişkiler kuramında yer alan bu geleneksel kuramlar, barış konusundaki soruyu ya da problemini rutin olarak görmezden gelirler. Sosyal, antropolojik ve etnografik geniş bir yelpazede barış, çatışmayı önleme ve barınmanın insan kültürünün daha güçlü dürtüleri olduğunu gösteriyor.⁸⁷

⁸³ Galtung, *Violence, Peace, and Peace Research*, s. 20

⁸⁴ Galtung, *Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict*, s. 11

⁸⁵ Richmond, a.g.e., s. 74

⁸⁶ Barash, a.g.e., s. 38

⁸⁷ Douglas P. Fry, *Beyond War: The Human Potential for Peace*, Oxford University Press, Oxford, 2007, s. 220

Ayrıca, disiplinindeki kritik yenilikler, barış hakkında metodoloji, epistemoloji ve ontoloji açısından sorular aramaktadır. Barışı bilmek, başkalarının zihinlerini bilmek, sosyal ajansın ve direnişin rolünü ve normatif çerçeveleri tartışarak toplumsal cinsiyet, kültür ve kimlik tartışmalarıyla bağlantılı olarak değişirler.⁸⁸

1.4.1. Temel Uluslararası İlişkiler Kuramlarında Barış Kavramı

Savaşla ilgili tartışmalar, aşırı açık şiddetin pragmatik olarak ortadan kaldırılması ve temel, gerçekçi bir düzen oluşturulması ya da siyasi liberalizme göre daha karmaşık ve barışçı barış formları ya da kendi kendini sürdürebilecek bir barış konusundaki çeşitli tartışmalara dayalı olumsuz bir barış biçimi anlamına gelmektedir. Savaşı devletin ayakta kalmasını sağlayan yegane unsurlardan biri olarak tanımlayan Hedley Bull bile, uluslararası toplumun bağlamında barış kavramını açıklayabilmiştir.⁸⁹

Realizm, doğa üzerine kurulu elit ve olumsuz bir barış ve kendini ilgilendiren devlet birimleri arasındaki güç dengesini sunar. Liberalizm, farkın az fark edilmesiyle başta elit yönetim olmak üzere tümüyle normatif, hukuki ve kurumsal ilerici bir çerçeve sunar. Yapısalcılık, devrimci bir politika yoluyla uluslararası politik ekonominin determinist sınıf yapılarından tabandan kurtulmayı sağlarken, aynı zamanda coğrafya ve önemlilik ile ilgili derin uluslararası yapıların determinizmini de işaret etmektedir.

Realist Uluslararası İlişkiler teorisi, insan doğasının şiddet uyguladığını ve devletlerin iyi tasarlanmış ve kurumsallaşmış bir biçimde bu şiddeti yansıttığını varsayar. Realizm, “galip olanın barışı”nın uygulandığını savlamaktadır. Galibin barışı, Darwin'in, ayrıcalıklı ve refleksif olmayan özelliklere sahip olduğunu kasteder. Barışın bu versiyonu, yalnızca güçlüler ve yaratmak isteyebilecekleri bir "toplum" için ayrıcalıklı bir kavramdır.⁹⁰

Çoğu realist analiz, ana tartışmaların diğer alanlarına karşı çıkan insan doğasındaki ve devletlerdeki (şimdi diğer disiplinlerde gözden düşmüş olan) şiddetin varlığına dayanan reaktif tartışmalarda enerjisini harcar. Farklı tekrarlamalar, belki de bir hegemon tarafından yönetilen, devlet merkezli güç dengesinde bulunan bir barış anlamına gelmektedir.⁹¹ Bu yaklaşımlar trajedi, ortak menfaat ve değerlere dayanan siyasi birimler içerisinde ortak bir barışın birleşik iç varsayımlarına dayandığına işaret etmektedir. Kendi barış kavramlarına sahip olan diğer dışsal politikalarla barışçıl ilişkilerin sürdürülmesindeki güçlükler, realist kuramların negatif barış

⁸⁸ Richmond, a.g.e., s. 75

⁸⁹ Hedley Bull, **The Anarchical Society**, Colombiya University Press, New York, 1977, s. 77

⁹⁰ Richmond, a.g.e., s. 78

⁹¹ Richmond, a.g.e., s. 79

epistemolojisine sahip olmasındaki en önemli göstergedir.⁹² Nitekim realist kuramın babası olarak gösterilen Hobbes, farklı koşullar dünya sistemine hâkim olsa bile, temelde uluslararası alanda toplulukların diğerine düşmanlık edeceğini öngörmektedir.⁹³ Bu düşmanlık, günümüz realist kuramcılarında olan Waltz'ın insan, devlet ve savaş odaklı çalışmaları arasındaki gerginlik içinde görülür; ayrıca diğer realist kuramcılar Wight ve Bull, uluslararası topluma anarşi hâkim derken bu düşmanlığa vurgu yapar.⁹⁴ Bununla birlikte, bugün geleneksel uluslararası ilişkiler teorisinin ve politikasının yapılmasının temelini oluşturan egemen tutum olan realist yaklaşım, kendi toplumunda barışa sahip olabilmek için savaşmanın altını çizerek, barışa giden yolda savaşı öncelemektedir. Kısacası, farklı değerleri barışa atfetmek, geleneksel realist kuram içerisinde tutarsızdır. Zira barış, salt savaşın olmadığı bir durumdur.

Barış ve insanlığa yönelik bu olumsuz görüşe karşı idealizm ve liberalizm, devletlerin ve bireylerin özgür, müreffeh ve tehdit altına alınmadığı evrensel bir barış olasılığını ileri sürmektedir. Uluslararası ilişkilerdeki ilk 'büyük tartışmanın' idealist yönü, liberal enternasyonalizm ve yönetim yoluyla barışın iddialı, ahlaka dayalı bir hesap sunarak ve insan haklarına ve insan doğasının potansiyelinin olumlu bir okunuşuna dayanan gerçekçiliğe ve onun varlık yönelimine karşı çıkıyordu. Uluslararası düzeyde etik, bağımlılık ve ulusötesiizm üzerine tartışmalara yol açan barış kavramlaştırması üzerindeki etkileri üzerine odaklandı.⁹⁵

İdealistler silahsızlanma, savaşın yasaklanması çağrısında bulundu ve insan doğası ve uluslararası işbirliği yapma pozitif görüşünü benimsediler, ancak çoğu kez gerçeklere odaklanamayacak, iktidarı anlayabilecek ya da evrensel taleplerin hegemonik tehlikelerini görememesi ile suçlanmaktadır.⁹⁶ İdealizm düşüncesi, enternasyonalizm ve karşılıklı bağımlılık, savaşız barış, silahsızlanma, savaşın sonunda ortadan kaldırılabilmesi yönündeki umuda, bütün vatandaşların kendi kaderlerini tayin hakkına ve dünya yönetimi veya bir dünya federasyonunun imkânına dayandı. Bu anlamda kendisini, çoğu kez Kant'tan türetilen barış ve uyuşma ontolojisini yansıtan, kendisini ütopyadan çok pratik olarak gördü.⁹⁷

Bu tartışmalar daha sofistike bir barış için insan ve sosyal potansiyel olduğunu gösterdi. Bu barış, uluslararası organizasyon, enternasyonalizm, işlevsellik ve anayasalcılık gibi durumlar, rejimler ve küresel yönetim üzerine ortaya çıkan edebiyat ve uygulamalar tarafından varsaydığı gibi, liberalizmin sunduğu normatif temellere dayanarak pragmatik bir tarzda tasarlanabilir. Barışı düşünmek için bu verimli zemin, uluslararası ilişkilerin en güçlü etkilerinden biri olmuştur. Hükümet ve uluslararası örgütlerin barış ideali için küresel hükümet ya da yönetim yoluyla

⁹² Barry Buzan, *The Timeless Wisdom of Realism*, S. Smith (Ed.), **International Theory: Positivism and Beyond** Cambridge, Cambridge University Press, 1996, s. 45-46

⁹³ Thomas Hobbs, *Leviathan*, CreateSpace Independent Publishing Platform, London, 2011, s. 48

⁹⁴ Bull, a.g.e., s. 77

⁹⁵ Richmond, a.g.e., s. 2

⁹⁶ Peter Wilson, *International Theory of Leonard Woolf*, Palgrave, New York, 2003, s. 20

⁹⁷ Karuna Mantena, "The Crisis of Liberal Imperialism," *Histoire@Politique* 2010/2, DOI 10.3917/hp.011.0002 s. 23

ilerleme sağlamak için belirli bir epistemoloji ve yöntemlerin pratik olarak dağıtılabileceği herkes için ortak bir iyilik olarak barışı geliştirmek için kullanılacak bir ontolojiyi inceler. Bu süreç hem kendileri hem de başkaları için uygun olan uzman kapasiteleri olan kişiler tarafından oluşturulabilecek bir barışa bağlıdır. Barış, evrenselliği iddia eden bir Batı kültürel ve tarihsel normatif çerçeve karışımı ile, hem teorik hem de kavramsal aşamada doğrusal ve rasyonel bir tarzda, "barış temennisi" nin liberal iddiasını güçlü bir şekilde etkileyen, toprak egemenliği ve uluslararası yönetişime dayanan büyük bir teori tarafından tanımlanan hem süreç hem de sonuç olarak temsil edilir.

Marksizm, ekonomik dağılım ve sınıf egemenliği ile ilgili yapısal şiddetin yokluğundan kaynaklanan bir barış biçimi sunmaktadır.⁹⁸ Küresel ekonomi, dünya ticareti ve küresel ekonomik ilişkiler, küçük seçkinler ve sosyal sınıfların avantajı ve devlet ve ulusların kendi denetimleri ile yapılandırılmıştır. Savaş, küresel adaletsizliğin ve dünya nüfusunun çoğunun güçsüzlüğüne neden olan topluluklara karşı saldırılar düzenlenmesidir.⁹⁹

Marx'a göre, 'Uluslar' arasında meydana gelen sömürü ve sosyal adaleti azaltan kapitalist mülkiyet ilişkileri sıfırlanmak üzere kaldırılmalıdır. Sınıf çerçevesi, sadece devletler arasında değil, aynı zamanda ekonomik adalet ve eşitliği amaçlayan harekete geçirilen sınıflar arasında (üretim araçlarını kontrol ederek ve özel mülkleri kaldırarak) doğanın emsal üzerine bir mücadelenin yapıldığı uluslararası bir uluslararası ilişkiler görüşünü de mümkün kılmıştır. Bu yalnızca bir barış biçimi (sınıfsız bir toplum biçiminde) geliştirmekle değil, elit sömürü yapılarına direnmek için söylemsel ve pratik eylemde bulunacak kitlelerin ulusötesi organizasyonu ile de ilgiliydi. Bu kurtuluşsal söylem Marksizmin uluslararası ilişkilerin barışa yaklaşımlarına (eğer ironikse) en önemli katkılarından biridir. Bu, çevredeki ve 'tabandan aktörlerin' önemini, bunlar marjinalize edildiği süreçleri, direnişin nasıl oluştuğunu, kurtuluşu ve 'genelde sosyal adalete yönelik' aşağıdan yukarıya bakış açısını ortaya koydu.¹⁰⁰

Bu hesaplar, ontolojik ve metodolojik gerekçelerle uluslararası ilişkilere verilen ana akım ve Ortodoks yaklaşımları zorlamakla birlikte, liberal ve realist kanonlara aşına olan bir probleme de ulaşıyorlar. Rasyonalizme dayanan ve toplum ya da uluslararası hakkında daha kritik düşüncenin bazı yönlerini içeren bir melez teori daha sunuyorlar. Devlet, barışın anlaşılmasının yürüdüğü merkezî, baskın aktör olarak kalır. Bu nedenle, yapısalcılık tarafından sunulan toplumsal olarak inşa edilmiş barış, devletlerarası ilişkiler, iç politika ve kimlik gibi öznel-öznel etkileri ele alan seküritizasyon (söylemsel olmasına rağmen) şartına bağlıdır. Devlet elitlerinin idare ettikleri

⁹⁸ Justin Rosenberg, **Isaac Deutscher and the Lost History of International Relations**, New Left Review, London, 1996, s. 48

⁹⁹ Richmond, a.g.e., s. 4

¹⁰⁰ Richmond, a.g.e., s. 28

yönetişim ve devletle olan rasyonalist bürokratik ve idari güç tarafından geliştirilen ve kontrol edilen liberal ve ilerici bir barış ontolojisine işaret etmektedirler

Bu düşüncenin arkasında yatan şey, geleneksel uluslararası ilişkiler teorilerinde temel örtük tartışmalardan biridir. Barış, hegemonik tercihlere sıklıkla yakından bağlı olmak istemek için bir şey olarak görülüyor, hatta belki de ulaşılamaz. Bu başarısızlık realistler için insan doğasına ya da liberaller ve idealistler için kurumların başarısızlığa uğramasına (hatta dünya hükümetinin eksikliğine ya da küresel yönetişimin sınırlamalarına) dayanıyor. Westfalen uluslararası sistem bu pozisyonlar arasında bir uzlaşmayı temsil etmektedir. Bu, Galtung'un barışın en yaygın kullanılan kavramlaştırması olan olumsuz ve olumlu barış çerçevesinin göstergesidir ve barışın olumlu ve olumlu bir epistemolojisine kadar uzatılabilir. Bu tür tartışmalar bağlamında, liberal barış çoğu zaman ana taslak yaklaşım olmuştur. Bu muamele ile ilgili en önemli husus, tarafsız bir referans noktası olarak, diplomat, siyasetçi ya da uluslararası kuruluşların, bölgesel organizasyonların ya da uluslararası kuruluşların yetkililerinin, neyin doğru ya da yanlış olduğunu, kurum ve metotları kendi özel endişe alanlarında incelemektedir. Liberal barış, Soğuk Savaşın bitiminden sonraki dönemde dünyada barışı sağlama denilince akla gelen ilk teori ve pratikler bütünüdür. Ancak bu teori geleneksel Uluslararası İlişkiler kuramının Ortodoksluğu ile yakından ilişkilidir ve liberalizm ile realizm arasında oluşmuş melez bir teori olarak görülebilir.¹⁰¹

1.4.2. Eleştirel Uluslararası İlişkiler Kuramları ve Barış Kavramı

Daha eleştirel kuramlar, güç ve eşitsizlik sorunlarına ve direniş ve sosyal bireyin potansiyeline işaret eden çeşitli toplumsal yönelimli perspektifleri birleştirerek barışın daha geniş, disiplinler arası bir şekilde okunmasını sağlar. Teori, insan eylemi ve ahlaki ve pratik potansiyelini, 34 barış çalışmalarının herhangi bir teori ile angaje olmanın hayati bir bileşeni olması gerektiğini gösterir.¹⁰²

Eleştirel kuramlar barışın daha sofistike bir biçimde kavramsallaştırılmasını ve gittikçe kabul gören liberal ortodoksluğa ve neoliberal zenginliklere güçlü bir eleştiri getirmektedir.¹⁰³ Bu kuramlar Westfalen sonrası bir barışı kurmayı amaçlamaktadırlar. Bir diğer deyişle devletin eski keskin egemenlik haklarının olmadığı ve sınırların geçişkenlik kazandığı bir uluslararası düzene yönelik kuramlardır. Günümüz siyasetinin, küresel ve tarihi adaletsizliğin ve eşitsizliğin karmaşıklığı olduğu göz önüne alındığında, liberal barış, devlet, görevli ve toplulukların, özellikle toplumsal refah alanında yaptığı taleplere yeterince cevap veremez. Uluslararası İlişkiler teorisinde

¹⁰¹ Richmond, a.g.e., s. 29

¹⁰² Richmond, a.g.e., s. 12

¹⁰³ Richard K. Ashley, (1985), **Political Realism and Human Interest**, International Studies Quarterly, <https://people.ucsc.edu/~rripsch/migrated/Pol272/Ashley2.pdf> , (04.05.2016)

eleştirel düşüncenin ortaya çıkışı, eleştirel toplumsal teoriyi çizmektedir ve belki de son nesil Uluslararası İlişkiler teorisinde en önemli gelişmelerden biridir.¹⁰⁴

Farklı alanlar kısmen objektif ve öznel bölünmenin reddine dayanmaktadırlar ve “dil” bağlamında, dünyadaki çeşitli bağlamlarda erkekler, kadınlar ve çocukların günlük yaşamlarını yansıtan, söylemsel, özgürleştirici bir projeye ilgili karmaşık bir barış kavramı aniden bir parçası haline geldi. Bu durum, sömürge sonrası barışın negatif anlamda melez (hibrid) bir barış olarak anlaşılmasına ve devlet ve küresel yönetime göre mevcut alt yapı ve mevcut iktidar yapılarının iddiaları arasındaki bir karşılaşmayı ifade etmektedir.¹⁰⁵

Barışın özgürleştirici bir şekli hem birey hem de diğerleri için kurtuluşu kolaylaştırmak üzere tasarlanmış ve empati kurma ve aralarındaki eşitliği sağlamak için tasarlanan iletişim biçimlerine dayanıp dönecektir. Bu, herhangi bir kişiyi veya ahlaki konumu dışlamayan bir diyalog yoluyla 'etik ahlak' ilkelerin oluşturulmasını gerektirir.¹⁰⁶ Dışlanma önlemek için tüm sınırlar ve sistemler bu süreç boyunca incelenmelidir. Bu, küresel siyasi ekonominin işleyişleri gibi enstrümantal alanlarda bile bilgi paylaşımının niteliklerinin tanınmasını kolaylaştıracaktır. Toplumsal öğrenimin evrimleşmesinden türetilir: önceden yapısal ahlaktan, yasalara öyle yapmamak cezalandırıcı sonuçlarından korktuğu için yasalara itaat edilir; normların belirli ve sınırlı bir ahlaki toplum içerisinde var olduğu ahlak; ve aktörlerin ve bireylerin evrensel bir itirazı olan ve dolayısıyla evrensel bir itirazı olan ve dolayısıyla evrensel bir ahlaki topluma götüren normları aradıkları geleneksel-sonrası ahlaka dayanıyor.¹⁰⁷

Nihai olarak, eleştirel teoriler, post-Vestfalya bağlamında barışçıl, günlük ve empati biçiminde bir vizyon ortaya koyuyor. Uluslararası İlişkilerin iletişim kuran kurumlarına yerleştirilmiş sistemik bir kurtuluş süreci ve bireylerin bu tür ahlaki topluluklar içinde kurtuluşa nasıl kavuşabildiklerini gösteren bir girişim sunuyorlar. Bu, çeşitli forumlarda diyalog yoluyla elde edilebilecek, radikal bir siyasi reform yoluyla müzakere edilmiş fakat evrensel bir barış anlamına geliyor. Barışa ilişkin bu pozitif epistemoloji, hibrit barışın (kurumsal, sınıf temelli veya dengeli bir iktidar ontolojisine karşıt olarak) genel bir ontolojisini ortaya koymaktadır: Kurtuluş hem makul hem de pragmatiktir ve bunu gerçekleştirmek için epistemik bir temel ve metodoloji, Yerleşik anlayışlar ve çıkar ve çıkarım söylemleriyle ilgili yaşlılık sorunları. Bu barış biçimi, ancak kapitalizmin, ulus devletin, kendi kaderini tayin ve kimliğin doğasında var olan çelişkileri ve evrensel özgür iletişim gereksinimleri çözüldüğünde ortaya çıkabilir.¹⁰⁸

¹⁰⁴ Ashley, a.g.e., s. 215

¹⁰⁵ Richmond, a.g.e., s. 33

¹⁰⁶ Etienne Balibar, **Politics and the Other Scene**, Verso, London, 2002, s. 71

¹⁰⁷ Richmond, a.g.e., s. 35

¹⁰⁸ Pierre Allan, **What Is a Just Peace**, Oxford Univ. Press, Oxford, 2006, s. 85

Özgürleştirici (emancipatory) kavramlar, göreliliğin ve evrenselciliğin ikiz tehlikeleri arasında kaçınılmaz olarak geçmek zorunda kalırlar ve aslında kurtuluş sadece demokrasi ve kendi kaderini tayin hakkının ötesinde olabilecek daha geniş bir özgürlüğe götüren bir olurlar. Kosmopolit bir anlayış, insanı temele alarak, en azından onun minimal ihtiyaçlarının sağlanıp sağlanmadığına bakarak barışa ilişkin çıkarımlarda bulunabilir. Eleştirel kuram aracılığıyla sunulan ortak barış anlayışı, belirli bir yere dayandığı ve evrensel olduğu iddia edildiğinde, insan normları ve söylem ahlakı bütünü olarak görülebilir; ancak bu, çok daha zengin bir dizi konuyu gündeme getirir.¹⁰⁹ Eleştirel teoriler, barış ve tarihsel ve maddi konuma göre kurtarılanlarla sınırlı bir ilişki içinde olan, giderek kurtuluş sağlayan rasyonel devletlere ve kurumlara olan bağımlılığı nedeniyle liberal düşünce alanına geri dönme tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyor.

Post-yapısalcılık, alternatif bir eleştirel yaklaşımı sunar. Geleneksel teorilerin ontolojik ve metodolojik açıdan kusurlu olduğunu savunarak, Aydınlanma meta-anlatılarına karşı gelişme, yapısal determinizm veya trajediye karşı antifoundasyonalist bir tutum alır. Post-yapısalcılık, barış, metodoloji ve bilgi ile iktidar arasındaki ilişkinin anlaşılması için ontolojilere kökten yeni olanaklar açar. Rasyonel teorinin, liberal emperyalizmin kalıntısına dayanan (neo) bir liberal imparatorluğu, meta-anlatıları, temel gerçekleri veya gerçekleri sunarak etkili bir şekilde birleştirdiğini, bu da aslında yalnızca güçlülerin çıkarlarını barındıran gerçekleri eleştiren disiplinin güçlü eleştirisiyle pazarlık yapar. Meta anlatılara karşı direnci göz önüne alındığında, post-yapısalcılık tek bir teori, yaklaşım ya da barış kavramı sunmaz. Post-yapısal kanonda özellikle önemli olan, iktidar ilişkilerinin maruz kalma şeklidir.¹¹⁰

Bu açıdan bakıldığında, geleneksel teorilerin çoğu barış karşıtı, pozitif hibrit biçimindedir ve en iyi ihtimalle olumsuz bir barışa neden olur. Liberal ya da idealist hesaplar bile, Batı / gelişmiş ontolojilerden ve çıkarlardan türetilen söylemsel ve hegemonik bir çerçeveyi etkili bir şekilde desteklemektedir. Bunun yerine, günlük yaşam, aslında belirli, normalde Batı'nın yerel ve tarihsel imtiyazlarına yönelik olarak önyargılı bir evrensel bilgi sistemi içinde rasyonelize edilir. Buna ek olarak, sömürge sonrası teori, Batı liberalizmi 'liberal olmayanlara' karşı "ötekileşme" etkisini göstermektedir; liberal olmayan, Batılı olmayan konuyu söylemsel olarak hâkim kılmak ve insanlık dışı bırakmayı amaçlayan "oryantalizmi" ifade etmektedir.¹¹¹

Bu tür hareketlere önemli katkılar, post-yapısal endişeleri vurgulayan feminist yaklaşımlar, barış ontolojisi ve marjinalleşme ve kamu / özel ayrımcılığa karşı direniş konularında kapsüllenmiştir. Bu, erkek egemenliğindeki zengin iktidar görüşlerini eleştiren başka bir barış boyutu sunuyor ve öncelikler uluslararası sistemin kendisinde yer alıyor. Uluslararası İlişkiler'deki ve diğer beşeri bilimlerdeki ve sosyal bilimler disiplinindeki diğer özgürleştirme projelerinde

¹⁰⁹ David Held, *Cosmopolitanism: Ideals and Realities*, Polity Press, Cambridge, 2010, s. 52

¹¹⁰ Richmond, a.g.e., s. 38

¹¹¹ Mantena, a.g.e., s. 56

olduğu gibi, feminist proje (veya projeler) cinsiyet ve kimliğin ortak öznelliğini tanımak için çeşitli yollar arar, aynı zamanda onları nesnelleştirmeye ve onları marjinalleştirmeye çalışan iktidar ilişkilerini anlamaya çalışır. Feminist kuramsallaştırma, gündelik hayatla meşgul olma ihtiyacını açıkça ortaya koyar ve aslında 'empatik işbirliği' nin potansiyel sahibi olduğu 'uluslararası ilişkilere gündelik bir alan' vardır.

Bu, elit entelektüel ve müdahaleci uygulamalar yoluyla sunulan kavramsallaştırmaları takip etmekten ve uluslararası alanda siyasal sosyolojik dinamikleri göz önüne alarak, direniş, dayanışma ve yerli hareketler politikasını (belki de uluslararası siyasal sosyolojik dinamikleri göz önüne alarak) anlamaktan oluşan daha yumuşak bir kurtuluş biçimini ima eder. Bu nedenle, post-yapısalcılığın, seçkinlerin aktif ve maddi müdahalesi yoluyla değil, liberal-realist söylemin disiplin ve biyopolitik doğasını çıplak bırakması yoluyla barışın birden fazla söylem olarak sunduğu çoklu ontolojileri olduğu söylenebilir; empati ve daha saf bir kendini özümseme biçimi.¹¹²

Bir barış ontolojisinin nasıl düşünülebileceği üzerine bir perspektif sunan bir yol melezlik kavramından türetilir. Bu, güç ilişkileri kaçınılmaz olarak mevcut olsa da, çoklu kimliklerin ve düşüncelerin yer paylaşımı anlamına gelir ve bunların ille de bir çekirdek kimlik veya düşüncenin egemenliğine neden olmadan iletimi anlamına gelir. Bu anlamda, devletler tarafından (internet gibi) tanımlanamayan veya devriye gezilmeyen sosyal hareketler ve alternatif alanlar önemlidir. Walker, 'kritik toplumsal hareketlerin' yeni meselelerde çalışıp gelişebileceğini, yeni alanlar bulabileceğini savunmaktadır.¹¹³

Yakın zamandaki eleştirel uluslararası ilişkiler kuramlaştırılması, barışın büyük olasılıkla, özgürleştirici biçimlerini farklı bir toplumsal hiyerarşi geliştirirken, aynı zamanda farklı sosyal ontolojileri gerektirdiğine işaret etmektedir. Devletler, ekonomiler, kanunlar ve uluslararası topluluk, sosyal açıdan aracılık edilen iddialara cevap verebilecek şekilde kurumlar ve yasaları şekillendirmelidir. Yerel seçmenler ve paydaş olması gereken uluslararası bir topluluk tarafından yapılan talepleri karşılamak için yeterli sosyal, ekonomik ve politik kaynaklar sağlamalıdır. Yukarıdaki koşullara uyan uygun bir barış kavramı, yerinden olmayan meşru uluslararası ilişkiler şekillerini, esnek olmayan ve aslında mahalli belirsiz olan baskın kurumlarla değiştirmemelidir. Bilginlerin, politika yapıcılarının, bireylerin ve sivil toplum aktörlerinin disiplinlerarası ve kesişen koalisyonları, barış ve bu konudaki yapısıyla ilgili söylemsel anlayışlar geliştirebilir.¹¹⁴

Barış, muhalif güçlerin veya kavramların paradoksu olmamalı; Ütopik olmamalı ve bu nedenle elde edilebilmelidir, ancak aynı zamanda distopik olmamalı ve dolayısıyla kendisine tabi

¹¹² Richmond, a.g.e., s. 40

¹¹³ Rob R. Walker, Social Movements/World Politics, **Millennium: Journal of International Studies**, University of Victoria, British Columbia, Canada, 1994, s. 700

¹¹⁴ Richmond, a.g.e., s. 44

olanlar arasında meşruluktan yoksun olmamalıdır. Dahası, hâkim olmaksızın kendi sınırları boyunca aracılık edebilmeli, aynı zamanda kendi iç mantığını, normlarını, meşruluğunu ve herkesin görebileceği ve anlayacağı standartları desteklemelidir. Barışın herhangi bir biçimi, yukarıdan aşağıya doğru günlük yaşamla ve kurumlarla birleşmelidir. Belki de yerli, yerli bir varlık bilgisini empati kurma ve kurtarmaya odaklanmalı ve barışın bir süreç olarak akıcılığını ve barışın uluslararası normlarını sürekli olarak yeniden müzakereyi kabul etmelidir. Barış temsilcileri, kendilerini empatik kurtuluşun aracı ajanları olarak görmeye çabalamalıdır; rolleri, küresel norm ya da kurumu kurmadan önce yerelle arabuluculuk etmektir. Bu, barışın farklı ve melez ontolojilerinin araştırılmasını içermektedir. Bu dinamikleri kabul etmek, heterodoks koşulların, uygulamaların ve farklı bağlamlarda hibrid, çoğulcu ve gündelik barışın anlaşılmasının açık şekilde geliştirilmesine doğru atılmış önemli bir adımdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ANGLO-SAKSON BARIŞI VE BİRLEŞİK KRALLIK SÖMÜRGEÇİLİĞİ

İlk kısımda gerek tarihsel, gerek felsefi, gerekse Uluslararası İlişkiler disiplini bağlamında incelenen barış kavramı, yine bahsedildiği gibi farklı toplumlarda çok değişik anlamların algılanmasına sebep olmuş, hatta bu farklı algılamalar ironik olarak beraberinde çatışmaları getirmiştir. Bu bölümde genel olarak Birleşik Krallık'ın 19.yüzyıl sonu ve 20.yüzyıl başında dünya çapında uyguladığı politikalar kendi barış algısı bağlamında incelenecektir. Ayrıca, İngiliz sömürgeçiliğinin de gerek İngiliz resmi kanalları gerekse İngiliz yönetimine bağlı denizaşırı ülkeler tarafından o dönemde sıkça eleştirilmesi ve buna karşı savaşılması aslında bahse konu olan Anglo-Sakson barışının barış ortamından çok çıkarların ön plana konduğu bir politikalar bütünü anlamına geldiği argümanı desteklenecektir.

Bu argümanı destekleyebilmek için öncelikle genel olarak Anglo-Sakson barışının, spesifik olarak da Pax-Britannica'nın (Britanya Barışı) incelenmesi gerekmektedir. Ancak bu incelemeden önce, özellikle de 19.yüzyılda etkisini artıran sömürgecilik anlayışına da bakmak gereklidir. Zira bu anlayış, bugün bütün literatürde kabul edilen ve Birleşik Krallık'ın bu çalışmanın konusunu kapsayan dönemde uyguladığı katı bir dış politika tutumudur. Barış ve sömürgecilik kavramları, 19.yüzyılın sonlarından 1947'ye kadar olan süreçte birbirinin içine geçerek kompleks bir konu oluşturmuş ve bu döneme ilişkin yapılan herhangi bir analizi zorlaştırmıştır. Bu analizin, bahse konu olan Britanya barışına ne kadar uyduğu da son olarak ortaya konulmalıdır. Bu noktada belirtilmelidir ki, idealize edilen barış statüsü ile uygulanan barış statüsü arasında büyük farklar bulunmaktadır. Çalışmanın amacına uygun olarak bu farklar da ortaya konacaktır.

Pax-Britannica temelini savaşın olmadığı ve liberal değerlerin ön plana konulduğu bir düzleme oturturken, bu düzlemin içerisinde aslında yine Anglo-Sakson kültüründen gelen Realist kuramların çıkarıcılık ve savaş halinin engellenmesi anlayışlarının da derin izleri bulunmaktadır. Bir başka deyişle, liberal barış epistemolojik olarak pozitif bir anlayışa sahip olup, ziyadesiyle liberal değerlerin yaşatıldığı bölgelerde barışın hâkim olacağını ifade etmektedir. Ancak bu durum sömürgeler için pek de geçerli olamamakta, Britanya'nın o dönemde uyguladığı politikalar – her ne kadar Britanya'nın demokratik barış teorisine uygun olduğu söylene de- daha ziyade realist kuramlar çerçevesinde açıklanabilmektedir. Barış ile sömürge arasındaki farklar, bu açıklamayı daha anlaşılır kılmaktadır.

2.1. Sömürgecilik

Sömürgecilik, bir bölgede, başka bir bölgeden gelen siyasi bir güçle bir koloni kurulması ve ardından koloninin bakımı, genişletilmesi ve sömürülmesi demektir. Terim, aynı zamanda, sömürge gücü ve koloni arasındaki, çoğunlukla sömürgeci ile yerli halk arasındaki eşitsiz ilişkileri tanımlamak için kullanılır¹¹⁵

Avrupa sömürge dönemi, birçok Avrupalı gücün Asya, Afrika ve Amerika'da sömürgeler kurdukları 16. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar geçen dönemdi. İlk başlarda ülkeler, ev ekonomisini rakiplerin pahasına güçlendirmek için tasarlanmış bir merkantilizm politikası izledi; bu nedenle kolonilerin yalnızca ana ülke ile ticaret yapmalarına izin verildi. Bununla birlikte, 19. yüzyıl ortalarında, güçlü Britanya İmparatorluğu merkantilizm ve ticaret kısıtlamalarını bıraktı ve az sayıda kısıtlama veya tarifeye serbest ticaret ilkesini uygulamaya koydu.¹¹⁶

2.1.1. Sömürgecilik Tanımları

Collins İngilizce Sözlüğü, sömürgeciliği "zayıf halklar ya da alanlar üzerinde kontrolü genişleten bir gücün politika ve uygulaması" olarak tanımlıyor.¹¹⁷ Merriam-Webster Sözlüğü, "bir koloninin karakteristik bir özelliği" ve "Bağımlı bir bölge veya insanlar üzerinde bir güçle kontrol" olarak tanımlıyor.¹¹⁸

2006 Stanford Felsefe Ansiklopedisi "Amerika, Avustralya, Afrika ve Asya'nın bir bölümünü de içeren dünyanın geri kalanında, Avrupa yerleşimi ve siyasi kontrol sürecini tanımlamak için" sömürgecilik "terimini kullanıyor. Sömürgecilik ve emperyalizm arasındaki ayrımı tartışıyor ve "iki terim arasında sürekli olarak ayırt edilememe zorluğu göz önüne alındığında, bu girdi sömürgeciliği, on altıncı yüzyıldan yirminci yüzyılda 1960'ların ulusal kurtuluş hareketleriyle sona eren Avrupalı devletlerin siyasi hâkimiyet projesine atıfta bulunan, geniş bir kavram" olarak tanımlıyor.¹¹⁹

Jürgen Osterhammel'in "Sömürgecilik: Kuramsal Bir Bakış" ın önsözünde Roger Tignor, "Osterhammel için sömürgeciliğin özü, tanımı gereği himaye altındaki bölgeler veya gayri resmi nüfuz alanlarından farklı şekilde yönetilen kolonilerin varlığıdır" demiştir.¹²⁰

¹¹⁵ Roger Tignor, **Preface to Colonialism: A Theoretical Overview**, Markus Weiner Publishers, 2005, s. 17

¹¹⁶ Tignor, a.g.e., s. 19

¹¹⁷ **Collins English Dictionary**, HarperCollins., New York, 2011

¹¹⁸ **Merriam-Webster**, Massachusetts, 2010

¹¹⁹ Margaret Kohn, "**Colonialism**". Stanford Encyclopedia of Philosophy, Stanford University, 2006
<https://stanford.library.sydney.edu.au/entries/colonialism/> (25.12.2016)

¹²⁰ Tignor, a.g.e., s. 88

Kitapta Osterhammel (2005: 132) “sömürgeci” bağımsız olarak "sömürgecilik" nasıl tanımlanabilir?"¹²¹ Daha sonra sömürgecilik tanımına üç cümle karar vermiştir:

...Sömürgecilik, yerli (veya zorla ithal edilmiş) çoğunluk ile yabancı işgalcilerin azınlığı arasındaki bir ilişkidir. Sömürgeleştirilen halkın hayatını etkileyen temel kararlar, uzak bir anakentte, sıklıkla tanımlanan çıkarların peşinde sömürge yönetimi tarafından yapılır ve uygulanır. Sömürgeleştirilmiş nüfus ile kültürel uzlaşmaları reddeden sömürgeciler, kendi üstünlüğünden ve yönetme yetkileri gereğince ikna olurlar.¹²²

2.1.2. Sömürgeciliğin Tarihi

Sömürgeciliğin tarihsel olgusu, dünya çapında ve zaman içerisinde uzanan geniş bir olgudur. Modern devlet küresel sömürgeciliği, ya da emperyalizm, 15. yüzyılda Portekiz'in ve İspanya'nın Amerika kıtalarını keşfetmesinin ardından, Afrika kıyılarında, Orta Doğu'da, Hindistan'da ve Doğu Asya'nın keşfedildiği "Keşif Çağında" başladı. İspanya ve Portekiz imparatorlukları ilk küresel imparatorluklardı çünkü farklı kıtalar arasında uzanan ve dünyanın dört bir yanındaki geniş toprakları kapsayan ilk devletler bunlardı. "Güneş batmayan imparatorluk" ifadesi, ilk olarak 16. yüzyılda İspanyol İmparatorluğu için kullanılmıştı. 16. ve 17. yüzyılın sonlarında İngiltere, Fransa ve Hollanda Cumhuriyeti birbirleriyle doğrudan rekabet içinde olacak olan kendi yurtdışındaki imparatorluklarını kurdular. 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyılın başlarında, Amerika'daki Avrupa kolonilerinin çoğu, kendi sömürgecilerinden bağımsızlığını kazandığı ilk “dekolonizasyon” dönemini gördü. Yeni Dünya kolonilerinin kaybedilmesinden sonra İspanya geri döndürülemez bir şekilde zayıflamıştı, ancak (İngiltere, Galler ve İskoçya'nın birleşmesiyle oluşan) Büyük Britanya Krallığı, Fransa, Portekiz ve Hollanda, dikkatini Eski Dünya'ya, özellikle önceden kurulmuş yerleşim bölgeleri olan Güney Afrika, Hindistan ve Güneydoğu Asya'ya çevirdi. İkinci sanayi devrimi, 19. yüzyılda Yeni Emperyalizm olarak anılan döneme neden oldu ve sömürgecilik bu dönemde artmıştır. Bu ivmelenme Afrika'nın bölünmesine Belçika, Almanya ve İtalya'nın katılmasıyla doruğa ulaşmıştır¹²³

20. yüzyılda I. Dünya Savaşı'nı kaybeden tarafın sömürgeleri, galipler arasında manda bölgeleri olarak dağıtılmış olsa da, II. Dünya Savaşı'nın sonunda dekolonizasyonun ikinci safhası başlayana kadar sürdü. 1999'da Portekiz, Asya'daki son Avrupa sömürgesi olan, Makau'yu, altı yüz yıl kadar süren bir dönemi sona erdirerek Çin'e bıraktı.¹²⁴

¹²¹ Jürgen Osterhammel, **Colonialism: A Theoretical Overview**, Markus Weiner Publishers, Oxford univ. Press, 2005, s. 132

¹²² Osterhammel, a.g.e., s. 138

¹²³ David Armitage, **The Ideological Origins of the British Empire**, Cambridge University Press, Cambridge, 2000, s. 61

¹²⁴ Armitage, a.g.e., s. 61

2.1.3. Yeni Sömürgecilik 1870-1914

1870'ler (Süveyş Kanalı ve İkinci Endüstriyel Devrim'in arasındaki tarihler) Avrupa sömürgeciliğinin politik ve ideolojik genişlemesi, ardından I. Dünya Savaşı'nın 1914'te patlak vermesi çoğu kez "Yeni Emperyalizm" olarak nitelendirilir. Dönem, "imparatorluğun bekası için imparatorluk" olarak adlandırılan şeyin benzeri görülmemiş bir gayretiyle, yurtdışı toprak alımları için saldırgan bir rekabeti ve sömürgeleştirilen halkların öz-yönetim için uygunluğunu reddeden ırksal üstünlük doktrinlerinin, sömürge ülkelerinde ortaya çıkması sayesinde ayırt edilir.¹²⁵

Bu dönemde Avrupalı güçler, yurtdışındaki sömürge mülklerine yaklaşık 23.000.000 km² ekledi. 1880'li yılların başlarında Batı güçleri tarafından çoğunlukla işgal edilmediğinden Afrika, "yeni" emperyalist genişlemenin (Afrika'nın Parçalanması olarak da bilinir) birincil hedefi haline geldi. Ancak fetih diğer bölgelerde de -özellikle de güneydoğu Asya'da ve Japonya'nın Avrupa güçlerinin topraklar bölüşmesine katıldığı Doğu Asya sahil şeridinde - gerçekleşti.¹²⁶

Berlin Konferansı (1884-1885), sömürge iddialarının uluslararası alanda tanınması için ölçüt olarak "etkili işgali" tanımlayan ve genellikle silahlı kuvvetler yoluyla gerçekleştirilen doğrudan yönetimin dayatılmasını kodlayan İngiltere, Fransa ve Almanya arasındaki emperyal rekabet ortamına aracılık etti. On yıl sonra rakip emperyalist güçler, Fransa ve İngiltere arasındaki savaşın son anda önlendiği 1898 Fashoda Olayı'nda karşı karşıya geldi. Bu korku yeni ittifaklara yol açtı ve 1904'te Cordiale İtilafı iki güç arasında imzalandı. Avrupa güçleri arasındaki emperyalizm rekabeti, 1914'te I. Dünya Savaşı'nın tetiklenmesinin ana nedeniydi.¹²⁷

Almanya'da yükselen pan-Cermenizm, Alldeutsche Verband'daki ("Alman Birliği") emperyalizme bağlıydı ve Britanya'nın dünya gücünün İngilizlere uluslararası pazarlarda haksız avantajlar sağladığını, böylece Almanya'nın ekonomik büyümesini sınırladığını ve güvenliğini tehdit ettiğini savundu.¹²⁸

Görüldüğü gibi sömürgecilik, devletlerin salt kendi anakarasının çıkarlarını ön plana koyduğu ve bu uğurda görece zayıf yönetimlere sahip toprakları işgal ederek emek ve metayı daha ucuza kendi bünyesine geçirdiği bir döneme işaret eder. Sömürülen topraklarda savaş ihtimali görece engellenmiş olsa bile - ki tartışmalıdır-, bu toprakları sömüren devletlerin o topraklarda yaşayan birey ve yönetimi kalkındırmayı amaçlamadığı kesindir. Ya da, denilebilir ki, sömürülen topraklarda uygulanan barış politikaları salt sömüren devletin çıkarı doğrultusunda ne kadar barışa izin verdiği ile şekillenmiştir. Genel olarak sömürgecilik, kendi ülkesi bünyesinde bulunan kurum

¹²⁵ Armitage, a.g.e., s. 62

¹²⁶ Armitage, a.g.e., s. 64

¹²⁷ Sander, a.g.e., s. 368

¹²⁸ Armitage, a.g.e., s. 65

ve kuruluşların çıkarımı gözetmek, dolayısıyla kendi çıkarlarını da öncelemek üzerine kurulu olup, Uluslararası İlişkiler disiplinin de çıkarları önceleyen klasik realist kurama yakınsamaktadır.

2.2. Britanya Barışı (Pax-Britannica)

Oxford İngilizce Sözlüğüne göre Pax Britannica, İngiliz egemenliği tarafından uygulanan barış anlamına gelmektedir.¹²⁹ Pax kelimesi, daha önce de belirtildiği gibi Latince kökenlidir ve barış anlamına gelir. Pax Britannica Avrupa'da görece barış dönemi (1815-1914) ve İngiliz İmparatorluğu'nun dünyada küresel hegemonik güç rolünü göstermekteydi.¹³⁰

1815-1914 yılları arasında İngiltere'nin "imparatorluk yüzyılı" olarak adlandırılan bir dönem yaklaşık 10.000.000 kare mil (26.000.000 km²) toprak ve kabaca 400 milyon insan İngiliz İmparatorluğu'na eklendi.¹³¹ Napolyon Fransa'sını aşan zafer, Britanya'yı Orta Asya coğrafyasında Ruslardan sonra en büyük devlet yaptı.¹³² Rusya Balkanlar'daki nüfuzunu genişletmeye çalışırken, İngiliz ve Fransızlar Kırım Savaşı'nda (1854-56) onu yenerek, o zamanki zayıf Osmanlı İmparatorluğu'nu korudu.

İngiltere'nin Kraliyet Donanması, önemli deniz ticaret yollarının çoğunu kontrol etti ve şansızlık deniz gücünden memnun kaldı. Britanya'nın dünya ticaretinde hâkim konumu, kendi kolonileri üzerinde uyguladığı resmi kontrolün yanı sıra, Asya ve Latin Amerika gibi birçok bölgeye etkin bir şekilde erişimi kontrol ettiği anlamına geliyordu. İngiliz tüccarları, nakliyecileri ve bankacıları, sömürgelerine ek olarak "gayri resmi bir imparatorluk" a sahip olan herkesten çok daha büyük bir avantaja sahipti.¹³³

Amerikan Devrimi'ndeki Amerikan kolonilerini kaybettikten sonra Britanya, İkinci İngiliz İmparatorluğu'nun (1783-1815) yükselişine yol açan Asya, Pasifik ve Afrika'daki kolonileştirme politikasına odaklandı. Sanayi Devrimi, 1700'lerin sonlarında İngiltere'de başladı ve Adam Smith'in Uluslar Serveti (1776) gibi serbest piyasalar hakkında yeni fikirler ortaya çıktı. Serbest ticaret, İngiltere'nin 1840'larda uyguladığı merkezi bir ilke haline geldi. İngiltere'nin ekonomik büyümesinde ve mali hâkimiyetinde anahtar rol oynamıştır.¹³⁴

¹²⁹ Oxford Dictionary, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/pax> (15.12.2016)

¹³⁰ Johnston M. Douglasve Michael W. Reisman, **The Historical Foundations of World Order**, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2008, s. 88

¹³¹ Timothy H. Parsons, **The British Imperial Century, 1815–1914: A World History Perspective**, Rowman & Littlefield, Maryland, 1999, s. 225

¹³² Lowe, a.g.e., s. 128

¹³³ Barry Gough, **Pax Britannica: Ruling the Waves and Keeping the Peace Before Armageddon**, Palgrave Macmillan, London, 2014, s. 55

¹³⁴ John Darwin, **Unfinished Empire: The Global Expansion of Britain**, Allen Lane, London, 2012, s. 98

1815'deki Napolyon Savaşlarının sonundan 1914'te Birinci Dünya Savaşı'na kadar İngiltere, küresel hegemon rolünde oynadı (en güçlü aktör). Anahtar deniz ticareti rotalarında "İngiliz Barışı"nın uygulanması 1815 yılında İngiliz Seylan'ın (şimdi Sri Lanka) ilhakıyla başlamıştır.¹³⁵ Basra Körfezi'nde Birleşik Krallık ve yerel Arap hükümdarlar Britanya'nın bölgenin korunmasını biçimlendiren bir takım antlaşmalar üzerinde anlaşmaya vardı. İngiltere, bölgedeki tüm Arap yöneticilere 1820 Genel Antlaşması olarak bilinen bir korsanlıkla mücadele antlaşması uyguladı. 1853'te Perpetual Maritime Ateşkes Antlaşması'nı imzalayan Arap yöneticiler, İngilizlerin dış tehditlere karşı korunması karşılığında denizde savaş yapma hakkından vazgeçtiler.¹³⁶ İngiliz askeri ve ticaretinin küresel üstünlüğüne bölünmüş ve nispeten zayıf bir Avrupa kıtası ve Kraliyet Donanmasının dünyanın okyanuslarında ve denizlerinde varlığı sağlandı. Resmi imparatorluğunun dışında bile İngiltere, Çin, Siam ve Arjantin gibi birçok ülke ile ticareti kontrol etti. Viyana Kongresini takiben İngiliz İmparatorluğunun ekonomik gücü, deniz hâkimiyeti ve kıtasal Avrupa'da bir denge güçlüğü sağlamak için yapılan diplomatik çabalar sayesinde gelişmeye devam etti.¹³⁷

Bu dönemde, Kraliyet Donanması korsanlığın bastırılması ve köle ticaretinin engellenmesi gibi diğer ulusların yararlandığı dünyaya hizmet sağladı. 1807 Köle Ticaret Yasası İngiliz İmparatorluğu boyunca ticareti yasaklamıştı; ardından Kraliyet Donanması Batı Afrika Filosunu kurdu ve hükümet yasağı uygulayabilecekleri uluslararası antlaşmalar üzerinde müzakerelerde bulundu. Ancak deniz gücü toprak üzerine projelendirilmedi.¹³⁸ Büyük güçler arasında savaşan savaşlar arasında Kırım Savaşı, Fransız-Avusturya Savaşı, Avusturya-Prusya Savaşı ve Franco-Prusya Savaşı ve daha düşük güçler arasındaki çatışmalar yer almaktaydı. Kraliyet Donanması İmparatorluk Çinine karşı ilk Afyon Savaşını (1839-1842) ve İkinci Afyon Savaşını (1856-1860) kovuşturdu. Kraliyet Donanması, birleştirilen dünyadaki diğer iki deniz kuvvetinden üstündü. 1815 ile 1890 ve 1898 tarihli Alman deniz kanunlarının geçişi arasında yalnızca Fransa, olası bir deniz tehdidi olmuştur.¹³⁹

İngiltere, malları ve sermayeyi, 1840'dan sonra serbest ticaret politikası izleyerek geniş çapta ticaret yaptı. İngiliz emperyal gücünün büyümesi, 19. yüzyılın ikinci yarısında icat edilen yeni teknolojiler olan buharlı gemiyle telgraf tarafından desteklendi; buna izin verildi İmparatorluğu kontrol etmek ve savunmak için. 1902 yılına gelindiğinde, İngiliz İmparatorluğu, All Red Line olarak adlandırılan bir telgraf kablosu ağıyla birbirine bağlandı.¹⁴⁰

¹³⁵ Lowe, a.g.e., s. 595

¹³⁶ Louis Allday, **The British in the Gulf: An Overview**, <http://www.qdl.qa/en/british-gulf-overview> (20.12.2016)

¹³⁷ Gough, a.g.e., s. 117

¹³⁸ Gough, a.g.e., s. 118

¹³⁹ Lowe, a.g.e., s. 131

¹⁴⁰ Lawrence James, **The Rise and Fall of the British Empire**, St. Martin's Press, New York, 2001, s. 175

Pax Britannica, Viyana Kongresi tarafından kurulan kıta düzeninin dağılmasıyla görece zayıf bir başatlık rolünü ifade etmekteydi.¹⁴¹ Avrupa Büyük Güçleri arasındaki ilişkiler, Kırım Savaşı'na neden olan Osmanlı İmparatorluğunun gerilemesi ve daha sonra Franco-Prusya'dan sonra İtalya ve Almanya şeklinde yeni ulus devletlerin ortaya çıkması gibi konularla kırılmalı noktasına geldi. Savaş. Bu savaşların her ikisi de Avrupa'nın en büyük eyaletleri ve orduları içeriyordu. Almanya'nın sanayileşmesi, Japonya İmparatorluğu ve Birleşik Devletler, 20. yüzyılın başında İngiliz endüstriyel egemenliğinin görece olarak gerilemesine katkıda bulundu

Genel olarak belirtmek gerekirse, Birleşik Krallık için bu pax sistemi, uygulayıcıları ve propagandacıları tarafından savunulan, barışın yararlarını geliştiren bir güç sistemi idi. Kâr amacı güden barış da böyle bir fayda sağladı ve serbest ticaret hareketini hızlandırdı.¹⁴² İnsani gelişmeler, korsanlığın ve köleliğin ortadan kaldırılmaya çalışılması ve Hristiyanlığın ve eğitimin yaygınlaştırılmasına yönelik girişimler de bu Pax'dan türemiştir.¹⁴³ On dokuzuncu yüzyıldaki İngiliz İmparatorluğu, deniz ticareti ve sanayi liderliğinde olduğu gibi resmi şiddet kullanımına da dayanıyordu. Kolonyal yönetimlerin, valilerin ve konsolosların, Pax'ı sürdürdükleri veya nüfuzlarını arttırdıkları yönündeki düşünceleri, yalnızca mevcut güçler ve yerli hükümdarlar ile müttefik devletlerin istekli işbirliğinden iyiydi. Kabul edilmedi ki, bu yönetimler aracılığıyla toplumlara verilen barış mesajı, bu toplumlara silah ile kontrol etmekten çok daha hesaplı bir yönetim şekli idi.

Pax Britannica, Pax Romana gibi homojen bir fenomen olarak görülmemelidir. İngiliz egemenliği ve imparatorluk koşulları İmparatorluğun bir bölümünden diğerine değişiyordu. İmparatorluk bünyesinde yaşayan beyaz ırklar niteliksel olarak sömürgelerden daha barışçıldı. Sömürge imparatorluğunun bazı bölümleri de diğerlerinden daha barışçıldı: Kalküta, Kahire ve Hong Kong gibi büyük şehir merkezlerinin güvenli koşulları arasında Waziristan'ın sınır bölgeleri, Pathan-Afgan'la karşılaştırıldığında belirgin farklılıklar vardı.¹⁴⁴ Bu farklılıklar göstermektedir ki, Birleşik Krallık gibi liberalizmin beşiği olan bir ülkenin, dünyadaki başat rolü oynarken uyguladığı politikalar barışçıl tutumları içermekten ziyade, çıkarları ön plana koyan, bu bağlamda çalışmanın ilk bölümünde belirttiğimiz geleneksel uluslararası ilişkiler teorileri içerisinde realist-liberal bir melezliğe sahiptir.

2.3. İngiliz Sömürgeciliği

İngiliz sömürü düzeni, gücünü kendi deniz kuvvetinden almış olup, deniz aşırı ülkelerde kurulan şirketler vasıtasıyla devamlı olarak desteklenen, kapitalist bir yönetim düzenidir. Bu düzen,

¹⁴¹ Martin Pugh, *Britain Since 1789*, Palgrave Macmillan, London, 1999, s. 220

¹⁴² Gough, a.g.e., s. 121

¹⁴³ Gough, a.g.e., s. 124

¹⁴⁴ Ali Parchami, *Hegemonic Peace and Empire: The Pax Romana, Britannica and Americana*, Routledge, London, 2009, s. 138

sömürgecilik adıyla ön plana çıktığı kadar, Birleşik Krallık'ın liberal barışı emperyalizm vasıtasıyla yaydığı dönem olarak da nitelendirilmektedir. Sömürgecilik Avrupa'daki merkezinden bütün kıtalara yayılmış, dünya kapitalizmin keskin yönünü tam anlamı ile yaşamıştır.¹⁴⁵

Bu bölümde genel olarak 1878-1914 tarihleri arasında İngiltere tarafından uygulanan sömürge politikaları incelenecektir.

2.3.1. İngiliz Emperyalizmi'ne Genel Bir Bakış

Britanya'nın Afrika'yı sömürme faaliyetleri büyük ticaret şirketleri tarafından elde ediliyordu. Bu şirketler bölgedeki arazileri satın alarak büyük topraklar elde ettiler ve bu sayede çatışma ortamı ve bununla beraber barış ortamına zemin hazırlama faaliyetlerine giriştiler. Edinilen büyük toprak ve güç sayesinde çeşitli yetkilerle donatıldılar. Bu genişleme daha çok Portekiz üzerinde gerçekleşti. Hindistan'da öncelik olarak Portekizlerin elinde bulundurdukları kıyı kesimindeki toprakları aldılar. Böylece Afrika'da Somali, Nijerya, Kenya, Mısır, bugünkü Zimbabve ve Zambiya olarak bilinen Rodezya, Bechuanaland ve şimdiki Malawi olarak bilinen Nysland bölgeleri alındı.

İngiltere özellikle deniz ötesi bölgelerindeki sömürgelerini koruma adına Fransa'yla çatışmalar içinde bulunmuşlardır. Çatışmalar sonucunda Yedi Yıl Savaşları olarak bilinen ve İngiltere'nin galibiyetiyle sonuçlanan savaşta yapılan Paris anlaşmasında İngiltere Afrika'daki Fransız sömürgelerinden büyük bir parça kazanmıştır. İngiliz Hindistan'ını yönetmek için başındakini Vali olarak adlandırılan ve İngiliz Kraliyet'inin temsiz eden yöneticiler atadı. Yedi Yıl Savaşları'nda büyük bir güç kazanımı elde eden İngiltere Viyana Kongresi (1815) ile Hollanda'dan Cape Colony bölgesini aldı. Mısır'ı da alarak Kuzey Afrika'ya yerleşti. Mısır'la beraber güneyde Sudan, Umman, Aden bölgelerini elde ettiği topraklara ekledi.¹⁴⁶

Kısa zaman da bölge büyük devletlerin oyun alanı haline geldi, bunun sonucunda sürekli çatışma ortamı baş gösteriyordu. Özellikle Fransa bölgede Britanya'nın bir numaralı rakibiydi. Anlaşmazlıklar sonucunda Fransa'yla yapılan 1896 anlaşmasıyla Siyam sömürgesi, doğu tarafı Fransızlara, Batı tarafı İngilizlere ve ortada kalan kısım ise askersiz kısım olarak tampon alan olan üç birime ayrıldı. Rusya'yla da İran bölgesi için bir anlaşma yapılmıştı, Bu anlaşmalarla beraber çevresindeki büyük ülkelere karşı bir güvenlik çemberi oluşturmuştur. İngiltere 1485 te başlayıp yarım asır hüküm süren Kral VII. Henry tarafından uygulanan sömürge siyaseti Kral III. Richard ile beraber Doğu Hindistan Kumpanyası gibi şirketlerle kurulmasıyla devam etti.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Armitage, a.g.e., s. 68

¹⁴⁶ Judith Brown, *The Twentieth Century, The Oxford History of the British Empire Volume IV*, Oxford Univ. Press, Oxford, 1998, s. 156

¹⁴⁷ Collins English Dictionary, <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/colonialism> (11.10.2016)

Temellerini Dante'nin Monarchia adlı eserinden alınan İngiliz İmparatorluğu kelimesi John Dee'nin ortaya çıkardığı ve İngiltere'nin sömürgeci güç haline gelmesine katkı sağladığı sömürgeci siyaset I. Elizabeth'le beraber daha da hızlanmışır.¹⁴⁸

İmparatorluğun Yüzyılı olarak adlandırılan dönemde 1818'de başlayan ve yaklaşık bir asır süren yaklaşık 26.000.000 kilometrekare toprak ve yaklaşık 400 milyon insan topluluğu, İngiltere'nin nüfuz alanına girdi. Kimi yazarlar tarafından Gayrı Resmi İmparatorluk olarak adlandırdığı ve İngilizlerin yalnız bölgesel politika değil aynı zamanda küresel manada kontrol sağlamaya çalıştı ve bunun için sadece siyasi ve askeri baskı değil aynı zamanda ekonomik baskı politikaları uygulamaya sokuldu.¹⁴⁹

Askeri ve siyasi faaliyetlerin yanında aynı zamanda teknolojik faaliyetlerde de bulunan İngiltere 19. Asırda sömürge bölgelerini daha rahat kontrol etmek amacıyla buharlı gemiler ve telgrafın kullanımıyla daha güçlü hale geldi.¹⁵⁰

2.3.2. Britanya'nın Doğu Asya Sömürgeciliği

İngiltere Asya'daki faaliyetlerini Doğu Hindistan Kumpanyası ile idare etmekteydi. Şirkete ait askeri birlik İngiliz Donanmasıyla beraber Mısır, Java, Singapur ve Malakka'nın alınmasında beraber işbirliği halindeydi.¹⁵¹

Doğu Hindistan Şirketi İngiltere'nin çay ihtiyacını Çin'den karşılamaktaydı ve buna karşılık olarak Hindistan'da yetiştirilen afyonu gizlice Çin'e satmaktaydı. Konfüçyüz felsefesiyle yetişen Çinli gençler afyonla beraber sarhoşluk ve suç oranlarının artmasına sebep oldu. Bu durumda Çinli yetkililer afyona yasak koymaya karar verdi. Bu durum Çin ile İngiltere arasında Birinci Afyon Savaşı'nı başlattı. Yenilgiye uğrayan Çin, Nanking'te (1842) yapılan antlaşmayla beş limanını ve o dönem fazla öneme sahip olmayan Hong Kong'u İngilizlerin egemenliğine bıraktı.¹⁵²

1857'de Hindistan askerlerinin çıkardığı isyanla beraber altı ay kadar bir çatışma ortamı baş gösterdi. Ayaklanma sonucunda büyük can kayıpları yaşandı bunun sonucunda şirketin kapatılmasına ve Hindistan bölgesinin doğrudan Kraliyetin eline geçmesine neden oldu.¹⁵³

¹⁴⁸ Mantena, a.g.e., s. 88

¹⁴⁹ Duncan Bell, **The Idea of Greater Britain: Empire and the Future of World Order 1860-1900**, Princeton University Press, Woodstock, 2007, s. 103

¹⁵⁰ Richardson, a.g.e., s. 111

¹⁵¹ Bell, a.g.e., s. 104

¹⁵² Lawrence James, **Raj: The Making and Unmaking of British India**, Little Brown and Company, London, 1997, s.

122

¹⁵³ Anthony Webster, **Gentlemen Capitalists: British Imperialism in South East Asia, 1770-1890**, I.B.Tauris, 1998, s. 108

1900' lü yılların başında Hindistan'da çıkan kuraklıkla beraber kıtlıklar yaşandı. İngiltere ve şirket bu durumda herhangi bir önlem almayarak milyonlarca insanın ölmesine sebep oldu. Bu durum bölgede İngilizlere olan bakış açısının değişmesinin başlangıcı oldu.¹⁵⁴

2.3.3. Rusya'ya Karşı Güç Mücadelesi

19. yüzyılla beraber Osmanlı Devleti ve Çin ve İran gibi devletlerin güçsüzlüğünden kaynaklanan durumu iyi değerlendirmek için İngiliz ve Ruslar karşı karşıya geldiler. Britanya ve Rusya, gerileyen Osmanlı, Fars ve Çin imparatorluklarından doğan güç boşluğunu doldurmak için birbirleriyle mücadele etmeye başladılar. İngilizler İran ve Türklere karşı başarılar elde eden Rusların Hindistan'a da sıçramasından çekinmekteydiler. Bu durumu engellemek isteyen İngilizler Afganistan'ı işgal etti. Pax Britannica döneminde iki sömürgeci devletin arasında vuku bulan tek savaşta olan Birinci İngiliz-Afgan Savaşı sonucunda Ruslar; Kazak, Kırgız ve Türkmen bölgeleri İngilizler ise Belucistan bölgesini aldı. Rusya'nın 1853'te Osmanlı'ya karşı Balkanlar'a saldırması, Rusların Orta Doğu ve Akdeniz'deki gücünü gösteriyordu. Buna karşılık İngilizler ise Kırım'ı işgal ederek bu gücü kırmaya çalıştı.

Sonuçta, bu güç mücadelesi iki 1907'de yaptığı anlaşmayla etki alanları güvence altına alındı. 1904 yılında başlayan Rusya ve Japonya Savaşında Port Arthur Baskını'nda Rus donanmasının etkisi kırılarak Rusya'nın denizlerde İngilizlere karşı olan tehdidi son buldu.¹⁵⁵

2.3.4. Cape'ten Süveyş Bunalımı'na

Hollanda 1652 yılında Doğu Hindistan Kumpanya'sını kurarak, Hindistan'a giden ticaret gemileri için bir durak noktası olması için Ümit Burnu'nda bulunan, Cape Kolonisi'ni kurmuştu. İngiltere, deniz gücünü erişilmez bir seviyeye ulaşınca Fransa tarafından alınmamamsı için 1795'te bölgeyi işgal etti ve Boerleri (yerli halk) topraklarına dâhil etti. Artan İngiliz göçüyle beraber bölge halkı kuzeye yerleşerek 1854'te Özgür Orange ve Transvaal devletlerini kurdular¹⁵⁶

Stratejik bir öneme sahip olan Akdeniz ile Hint Okyanusu arasında geçiş sağlayan Süveyş Kanalı 1869 yılında, Fransızların idaresin altında açıldı. İngilizler önceleri bu duruma karşı çıksa da bu önemin farkına vardı. Önce Mısır hıdivi İsmail Paşa'nın %44'lük hissesini satın aldı. Artık Süveyş'te onun da söz hakkı vardı. Bu durumdan rahatsız olan Fransa İngiliz denetimini güçsüzleştirmeye çalışsa da 1888'de İstanbul Anlaşması ile kanal tarafsız bir alan yapıldı.¹⁵⁷

¹⁵⁴ Stanley A. Wolpert, **Tilak and Gokhale: Revolution and Reform in the Making of Modern India**, University of California Press, California, 1991, s. 99

¹⁵⁵ Wolpert, a.g.e., s. 101

¹⁵⁶ Bell, a.g.e., s. 104

¹⁵⁷ Hayden Bellenoit, **Missionary Education, Religion and Knowledge in India, 1880–1915**, Modern Asian Studies, Cambridge Univ. Press, 2007, s. 285

Afrika'da ki büyük güçlerin güç mücadelesi İngilizlerin işine gelmiyordu. Zira Bölgede Portekizler, Fransızlar, Belçika gibi devletlerin etki alanı bulunmaktaydı.1884'te imzalanan Berlin Konferansı, Afrika'daki söz sahipliğini fiili işgale dayandırıyor. Bu durum Afrika yarışındaki rekabeti düzenlemek içindi. Bu rekabet, 1900'lara kadara sürdü. Fiili işgal kıstası İngiltere'nin Sudan'ı sömürgeciliğin bir parçası haline getirdi.¹⁵⁸

Kuzeyden güneye ve doğudan batıya tüm Afrika'ya Cape'ten Kahire'ye", Afrika'daki genişleme, Süveyş Kanalından, değerli maden yataklarına sahip Cape'a Britanya'nın kazandığı topraklar, Afrika' gerekli olan demiryolu ihtiyacını doğurmuştur. Bu da günümüzde Zambiya ve Zimbabve'yi meydana getiren, Rodezya'nın işgaline zemin hazırlamıştır.¹⁵⁹

2.3.5. Kolonilerin Temsiliyeti

1800'lerin başında İngiliz yönetimine bağlı kolonilere karlı İngiliz yönetiminin bakış açısı farklılık gösteriyordu. Beyaz kolonilerin yönetiminde daha demokratik ve özgürlükçü bakış seyrederken beyaz olmayanlarda ise otokratik sistem baş göstermekteydi.¹⁶⁰

Beyaz kolonilerinin özgürlüğünü elde etmesi, Kanada' başladı Kuzey ve Güney Kanada'nın birleşmesiyle başlayan süreçte demokratik sistemi öngören Durham Raporu, Birleşme Yasasında yer aldı ve uygulanmaya başladı. Bu uygulama daha sonra Amerika kıtasındaki diğer koloniler için de uygulandı. Daha sonra Avustralya ve Yeni Zelanda da demokratik sisteme adapte edildi.1901 yılında "Dominyon statüsü" adında diğer kolonileri birleştirme fikri ortaya atıldı..¹⁶¹

Birleşme Yasaları ile birleştirilen bir diğer koloni olan İrlanda 1798 yılındaki isyanla beraber istedikleri özgürlükçü fikir akımları 1886'da İngiliz Meclisinde reddedilmesinden sonra Britanya başbakanı William Gladstone tarafından desteklenmekteydi. Tasarı İrlanda'ya İngiltere içerisinde eyaletlerin kendi federasyonlarında var olan haklarından daha az otonomluk sağlamayı öngörmüş olsa da, İrlanda'nın İngiltere için bir güvenlik kaygısı meydana getirdi. İkinci benzer hareket de aynı endişeyle kabul görmedi.¹⁶²

Kolonilerin temsil edilmeye başlanması, İngiliz tarihinin nispeten erken bir dönemine kadar uzanır. İngiltere'de dönemin hükümdarı kimse, üyeleri o kişi (kral, kraliçe) tarafından atanan bir Privy Konseyi Komitesi'nin içinden,1660 yılında "Amerika'daki plantasyonlar" yönetimini yapmak üzere, Britanya Hükümdarı, sıkı anayasal sistemdeki adıyla Konseydeki Kral tarafından bir

¹⁵⁸ Allan, a.g.e., s. 85- 102

¹⁵⁹ ,Dougie Oakes, The Reader's Digest Association, **Illustrated History of South Africa**, The Reader's Digest Association South Africa, 1992, s. 233

¹⁶⁰ Galtung, **Violence, Peace, and Peace Research**, s. 182

¹⁶¹ Doyle, a.g.e., s. 1155

¹⁶² Gittings, a.g.e., s. 27

kişi atanır. Koloni Ofisi'nin kurulması mantıksal sırayla geliştirilmiş olduğu söylenebilir. Bu, Kolonyal işlerin yönetimi için ilk ayrı organizasyondur ve 1695 yılında kurulan Ticaret ve Plantasyon Örgütlerinin atası sayılır.¹⁶³

1768 yılında üçüncü bir Devlet Sekreteri atandı. Sömürgeler Bakanı Hillsborough Kontu için yeni bir yer oluşturuldu, ancak bu Bakanlık sonsuza dek kaldırıldı ve 1801 yılına kadar Koloni'nin işi İçişleri Bakanlığı'nın işlevlerine dâhil edildi. O yıl Koloniler Departmanı, yeni oluşturulan Savaş Bakanlığı'na devredildi.¹⁶⁴

Britanya'da 17 ve 18. yüzyıllarda ikamet eden sömürgelerden temsilciler Koloni Temsilcileri olarak biliniyordu ve Koloniler tarafından atanırlardı. Bu temsilciler daha sonraki yıllarda Taç'ın Temsilcileri olarak bilinir hale gelmiş olup Taç'ın Temsilcileri olarak günümüzde İngiltere'nin deniz aşırı yerlerde bulunan mülkiyet haklarının korunması ve Nijerya ve Uganda gibi bağımsız hükümetlerin satın alınması için hala görev yapmaktadırlar. Amerikan Devriminden önce Kuzey Amerika'daki İngiliz Sömürgelerinin çoğu, işlerini üstlenmek için İngiltere'de özel maaşlı temsilcilere sahiptir, örneğin Benjamin Franklin, Pennsylvania Sömürge Temsilcisi'dir. Genel olarak, Amerikan Kolonilerinin her biri, Anavatan'ınkinden kabaca şekillendirilen bir anayasayı kendi devletlerine uyarlamıştır. Bazı sömürgelerde Vali Taç tarafından atanıyorken; Diğerlerinde tebaa olan halk tarafından atanmıştır. Seçilen ve atanan bu temsilciler de kişisel ve siyasi özgürlüğün büyük bir ölçüsünden memnun kalmışlardır. Bu temsilciler İngiliz Anayasası'nın biçim ve özüne sahiplerdi; iç işlerini halletmek için gerekli olan miktarı kendileri için vergilendiren temsili meclisleri vardı; kendi yöneticilerinin çoğunu seçtiler ve hepsinin maaşını kendileri ödediler. Ayrıca ticaretle ilgili olanlar dışında mevzuatlarına nadiren müdahale edildi. Fakat bu kolonilerin hepsi, yönetme konusunda sabırsızlık gösteriyor ve kendilerine yapılan müdahaleyi kışkırtıyordu. Aslında bu kolonilerin temsilcileri vardı, ancak sorumlu bir hükümetleri yoktu.¹⁶⁵

Ticaret ve Plantasyon Örgütü, Kolonyal meselelerde merkezi bir organ olarak görev yapmayı amaçlamıştı, ancak bir icra makamı değildi. Bilgi topladı ve sindirdi; ancak yürütme eylemi Dışişleri Bakanı veya Özel Konsey'de kaldı. Sömürge gazetelerinden ısrarla Londra'ya gelenler okundu, alındı ve cevaplandı. On Üç Koloninin işleri ve büyümesi üzerine ansiklopedik bir seri oluşturuldu; fakat İngiliz Kabine Bakanları ve Avam Kamarası üyeleri içeriğinden habersizdi ve bu durum da, hazırlanan ansiklopedik serinin etkili bir icra eylemi için yetersiz bir rölyefle sonuçlanmasına neden oldu.¹⁶⁶

¹⁶³ Holmes, a.g.e., s. 88

¹⁶⁴ Darwin, a.g.e., s.102

¹⁶⁵ Galtung, **Violence, Peace, and Peace Research**, s. 184

¹⁶⁶ **Merriam-Webster**, Massachusetts, 2010

2.3.6. Sömürge Bakanlığı'nın Kurulması

Sömürgelerden Sorumlu Devlet Bakanlığı, ya da Sömürge Bakanlığı, İngiltere'nin çeşitli sömürge bağımlılıklarını yönetmekten sorumlu olan İngiliz Bakanlarından sorumlu bakan oldu.¹⁶⁷

Bakanlık, Townsend Yasası'nın kabul edilmesinin ardından, giderek daha zahmetli hale gelen Kuzey Amerika kolonileri ile uğraşmak için ilk kez 1768'de kuruldu. Daha önce sömürge sorumlulukları, Ticaret ve Plantasyon Lordu ile Güney İngiltere, Galler, İrlanda, Amerikan kolonilerinden ve Avrupa'daki Katolik ve Müslüman devletlerle olan ilişkilerden sorumlu Güney Bölümü Bakanı'na aitti. Ortak sorumluluk, Sömürgelerden Sorumlu Devlet Bakanı tarafından sürdürüldü, ancak yönetim kurulunun statüsünün azalmasına yol açtı ve yeni Sekreterlik Departmanının bir parçası haline geldi.¹⁶⁸

Amerikan kolonilerinin kaybedilmesinin ardından hem yönetim kurulu hem de kısa süreli sekreterlik 2 Mayıs 1782'de kral tarafından görevden alındı; Her ikisi de daha sonra Civillist ve Secret Service Money Act 1782 yasaları tarafından kaldırılmıştır. Bunu takiben sömürge görevleri, İçişleri Bakanlığı'na, daha sonra Lord Sydney'e verildi. 1783 Paris Antlaşmasını takiben, Ticaret ve Plantasyon Konseyi (daha sonra 'Birinci Komite' olarak anılacaktır) adını alan yeni bir yönetim kurulu, 1784'te bir Konsey Emri ile William Pitt tarafından kuruldu. 1794 yılında Koloni'lerin sorumluluğunu üstlenen Savaş Bakanı Henry Dundas için yeni bir ofis kuruldu ve bakanlığın adı 1801'de Savaş ve Koloniler Bakanlığı olarak değiştirildi. 1854'te askeri reformlar, sömürge ve askeri sorumlulukları iki ayrı ofise bölmüş, Sir George Grey ise yeni düzenleme uyarınca Sömürgeler için ilk Devlet Bakanı haline gelmiştir.¹⁶⁹

On dokuzuncu yüzyılın son bölümünde İngiltere, "mandasyon" statüsü ile bir dizi toprak üzerinde kontrol sahibi oldu. Bu bölgeler için bakanlık sorumluluğu başlangıçta Dışişleri Bakanlığı'ndaydı. Bununla birlikte, yirminci yüzyılın ilk yıllarına gelindiğinde, bu bölgelerden her birinin sorumluluğu da Sömürge Bakanlığı'na devredilmiştir. Milletler Cemiyeti'nin yönetimi altında bulunan topraklar, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Versailles Antlaşması'nın (1919) bir sonucu olarak İngiltere yönetimine dâhil edildi ve Sömürge Ofisi'nin bir başka sorumluluğu haline geldi.¹⁷⁰

¹⁶⁷ Fry, a.g.e., s. 228

¹⁶⁸ Chandrika Kaul, **From Empire to Independence: The British Raj in India 1858–1947**, Manchester Univ. Press, New York, 2007 s. 145

¹⁶⁹ David Gilmour, **The Ruling Caste: Imperial Lives in the Victorian Raj**, Farrar, Straus and Giroux, New York, 2007, s. 229

¹⁷⁰ Margaret Kohn, "**Colonialism**". Stanford Encyclopedia of Philosophy, Stanford University, 2016 <https://stanford.library.sydney.edu.au/entries/colonialism/> (25.12.2016)

1925 yılında Sömürge Ofisi'nin bir kısmı, kendi bakanı ile birlikte Dominyonlar Ofisi olarak ayrıldı. Yeni ofis, dominyonlarla birlikte az sayıdaki diğer bölgelerle (özellikle de Güney Rhodezya) birlikte çalışmakla sorumluydu.¹⁷¹

İkinci Dünya Savaşı'nın bitimini takip eden yirmi yıl boyunca, İngiliz İmparatorluğu'nun çeşitli toprakları, çoğu bağımsızlığa kavuştuğundan dolayı imparatorluktan sökülüştür. Sonuç olarak, Koloni Ofisi, 1966 yılında Federal Hükümet Bürosunu kurmak üzere İngiliz Milletler Cemiyeti İlişkileri Ofisi ile birleştirildi (bakanlık sorumluluğu, daha önce İngiliz Milletler Cemiyeti İlişkilerinden Sorumlu Devlet Bakanlığı olarak bilinen İngiliz Milletler Cemiyeti Bakanlığı'na devredildi). 1968'de İngiliz Milletler Cemiyeti Ofisi, Yabancı ve İngiliz Milletler Cemiyeti olarak değiştirilen Dışişleri Bürosuna dâhil edildi. Sömürge Sekreteri, eyaletlerin ve kendi Dışişleri Bakanı olan Hindistan'ın hiçbir zaman sorumluluğunu almadı. 1768'den 1966'ya kadar Dışişleri Bakanlığı, Sömürgeler Müsteşarlığı (bazen Savaş ve Koloniler için Müsteşar Yardımcısı) ve daha sonra Devlet Bakanı tarafından desteklendi.¹⁷²

2.4. Mısır

İngiliz yönetimi altındaki Mısır tarihi, 1882'de Anglo-Mısır Savaşı sırasında Mısır'ın İngiliz kuvvetleri tarafından işgal edilmesiyle başlar ve son İngiliz güçleri Süveyş Krizinden sonra 1954 Anglo-Mısır anlaşması uyarınca, 1956 yılında çekilene kadar sürer. İngiliz egemenliğinin ilk dönemi (1882-1914) sıklıkla "örtülü koruma" olarak adlandırılır. Bu süre zarfında, Mısır'ın Khedil Bölgesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun özerk bir vilâyeti olarak kalmıştı ve İngiliz işgalinin hiçbir hukuki temeli yoktu; ancak İngilizler, ülke üzerinde fiili bir koruyuculuk oluşturdu. Bu durum Osmanlı İmparatorluğu Kasım 1914'te İttifak Devletleri tarafında Birinci Dünya Savaşı'na girinceye kadar devam etti ve İngiltere tek taraflı olarak Mısır üzerinde bir hamilik ilan etti. İktidardaki "hıdiv" görevden alındı ve halefi Hüseyin Kamel, kendisini Aralık 1914'te Osmanlılardan bağımsız Mısır Sultanı ilan etmeye zorlandı.¹⁷³

Mısır üzerindeki resmi hamilik savaşı daha uzun sürmedi: 28 Şubat 1922'de Mısır bağımsızlığının tek taraflı beyanıyla savaş sona erdirildi. Kısa süre sonra Sultan Fuad kendisini Mısır Kralı ilan etmişti, ancak İngiliz istilası, bağımsızlık ilanında yer alan birkaç madde uyarınca devam etti. Durum İngiltere'ye, Hint İmparatorluğu ile olan bağlantısından dolayı, Süveyş Kanalı'nı korumak için Mısır'da birlikler bulundurma hakkını veren 1936 Anglo-Mısır antlaşmasıyla normalleştirildi. İngiltere, Mısır Ordusu'nun eğitimini kontrol etmeye de devam etti. İkinci Dünya Savaşı'nda Mısır'daki İngiliz varlığı nedeniyle Mısır, savaşın son dönemlerine kadar

¹⁷¹ James, *The Rise and Fall of the British Empire*, s. 155

¹⁷² James, *Raj: The Making and Unmaking of British India*, s. 135

¹⁷³ Panayiotis J. Vatikiotis, *The history of modern Egypt: from Muhammad Ali to Mubarak*, Johns Hopkins University Press, Baltimor, 1991, s. 402

nötr kalmasına karşın, İtalyan işgali altındaki Libya üzerinden saldırıya uğradı. Savaştan sonra Mısır antlaşmayı değiştirmeye çalıştı; ancak Ekim 1951'de İngiliz karşıtı bir hükümet tarafından antlaşma yürürlükten tamamen kaldırıldı. 1952 Mısır Devrimi'nden sonra İngilizler birliklerini geri çekmeyi kabul etti ve çekilme işlemi Haziran 1956'ya kadar sürdü. 1956 sonlarında İngilizler, Süveyş Kanalı'nı ele geçirmek için Mısır'a savaş açtı; ancak uluslararası alanda yetersiz destek gördüğü için bölgeden geri çekilmek zorunda kaldı.¹⁷⁴

2.4.1. Örtülü Koruma (1882-1913)

19. yüzyılda Mısır iktidar hanedanı, Mısır'ın altyapı gelişiminde çok miktarda para harcamıştı. Kendi askeri ve yabancı kökenini korumakla birlikte, hanedanın ekonomik gelişimi neredeyse tamamen askeri çift kullanım amaçlarına yönelikti. Sonuç olarak, geniş miktarda Avrupa ve diğer yabancı sermayeye karşın, fiili ekonomik üretim ve elde edilen gelirler, kredileri geri ödemeye yetmemekteydi. Bunun sonucu olarak ülke, ekonomik olarak dağılmaya başladı. Buna karşılık Avrupa ve dış finansörler, Süveyş Kanalı'nın kontrolünü ele almak karşılığında Mısır'ın borçlarını afeti, Mısır hazinesinin kontrolünü ele geçirdi ve ekonomik kalkınmayı sermaye kazanımı yönünde yeniden yönlendirdi.¹⁷⁵

Bununla birlikte, 1882'de Orta Doğu'da Avrupa etkisine ve yerleşime İslami ve Arapça Milliyetçilerin muhalefeti, özellikle Arap ülkelerinin en güçlü, en kalabalık ve nüfuzlu olduğu Mısır'da önde gelen yerliler arasında gerginliğe yol açtı. Bu dönemde yaşanan en tehlikeli muhalefet, ekonomik kalkınmanın kendi ayrıcalıklarını tehdit ettiğini fark eden Arnavutların -ve Memlûklerin- liderliğindeki Mısır ordusundan geliyordu. Eylül 1881'de büyük bir askeri gösteri Hıdiv Tevfik'i, Başbakan'ı görevden alıp ülkeyi kararname ile yönetmeye zorladı. Avrupalıların birçoğu, İskenderiye gibi Avrupalı yerleşiminin yoğun olduğu kentlere veya özel olarak tasarlanmış savunması kolay bölgelere çekildiler.¹⁷⁶

Sonuç olarak, Nisan 1882'de Fransa ve Büyük Britanya, çalkantılı bir ortamda Hıdiv'i güçlendirmek ve Mısır'daki Avrupalıları ve onların mülklerini korumak için İskenderiye'ye savaş gemileri gönderdi. Buna karşılık, Mısırlı milliyetçiler, İslami ve Arap devrimci hareketi güçlendirmek için tüm ülke çapında istila korkusu yaymışlardı. Tevfik, Ahmed Urabi liderliğindeki ordu subaylarının hükümetin kontrolünü ele geçirmeye başlamasıyla birlikte kendi can güvenliğinden endişe ederek İskenderiye'ye taşındı. Haziran ayına gelindiğinde Mısır, ülkenin Avrupalı devletler tarafından yönetilmesine karşı çıkan milliyetçilerin elindeydi ve yeni devrimci hükümet, Mısır'daki tüm varlıkları kamulaştırmaya başladı. İskenderiye'de Avrupa karşıtı şiddet

¹⁷⁴ Brown, a.g.e., s. 158

¹⁷⁵ Cecelia Lynch, **Beyond Appeasement: Interpreting Interwar Peace Movements in World Politics**, Cornell University Press, Cornell, 1999, s. 203

¹⁷⁶ Vatikiotis, a.g.e., s. 407

patlak verdi, bu da şehrin bir İngiliz deniz kuvvetleri tarafından bombardımana tutulmasına yol açtı. Dış güçlerin müdahale edeceğinden ya da Mısırlıların kanalı ele geçireceğinden ve bunun bir İslam devrimi ile birlikte Hint İmparatorluğunda da bir isyana neden olacağından korkan İngilizler, Ağustos 1882'de Süveyş Kanalı'nın her iki ucuna bir Anglo-Hint keşif kuvveti gönderdi. Aynı anda, Fransız kuvvetleri İskenderiye'ye ve kanalın kuzey ucuna asker çıkardı. Her ikisi de bir araya gelerek Mısır ordusuyla karşılaşmak için hareket etti. Birleşik İngiliz-Fransız-Hindistan ordusu, Eylül ayında Tel El Kebir'deki Mısır Ordusu'nu kolayca mağlup etti ve Tefik'i başa getirerek ülkenin kontrolünü ele geçirdi.¹⁷⁷

İstilanın amacı, Mısır'ın finansmanını 1876'dan bu yana hızlandırmak için çalışan, Hıdiv ve uluslararası kontrollerin altındaki hükümeti kurtararak siyasi istikrarı Mısır'a geri getirmektir. İngilizler başlangıçta işgalin uzun sürmesini beklemiyordu; bununla birlikte, Britanya'nın Mısır'daki Baş Temsilcisi Lord Cromer, Mısır'ın mali reformlarını uzun vadeli bir hedefin parçası olarak gördü. Cromer, siyasi istikrarın finansal istikrara ihtiyaç duyduğu görüşündeydi ve Mısır'ın en büyük tarımsal gelir kaynağı olan pamuğa uzun vadeli bir yatırım programı başlattı. Bunu başarmak için Cromer, Aswan Barajı inşaatı, Nil Barajı ve tarımsal odaklı topraklarda kanalların genişletilmesi gibi çok sayıda büyük projeye Nil'in sulama sistemini iyileştirmek için çalıştı.¹⁷⁸

1906'da Denshawai Olayı, Mısır'da İngiliz yönetiminin sorgulanmasına neden oldu. Bu durum Alman İmparatorluğu'nun, İngiliz İmparatorluğu'na karşı devrimci milliyetçi hareketleri yeniden organize etmeye, finanse etmeye ve genişletmeye başlamasıyla sömürüldü. 20. yüzyılın ilk çeyreği için, Britanya'nın Mısır'daki ana hedefi, bu gruplara nüfuz ederek onları etkisiz hale getirmek ve daha ileri kontrol sağlamak için İngiliz yanlısı milliyetçi gruplar kurmaya çalışmaktı. Bununla birlikte, Birinci Dünya Savaşı'nın bitmesinden sonra, İngiliz sömürge otoriteleri, az radikal muhaliflerini meşrulaştırmaya çalışarak, Versailles Barış Antlaşması da dahil olmak üzere, Milletler Cemiyeti'ne çağırıldı. Böylece, Wafd Partisi davet edildi ve önümüzdeki yıllarda Mısır'a tam bağımsızlık sözü verildi. İngiliz işgali İngiltere'nin 1922 tarihli Mısır bağımsızlığı ilânıyla sona ermiş, ancak 1936 yılına kadar İngilizlerin Mısır'daki askeri hükmü sürmüştür.¹⁷⁹

İngiliz işgali ve daha sonraki kontrolü sırasında Mısır, bölgesel ticaret merkezi haline geldi. Yunanlar, Yahudiler ve Ermeniler gibi daha az istikrarlı bölgelerden gelen göçmenler Mısır'a akmaya başladı. Ülkedeki yabancı sayısı 1840'larda 10.000'de iken, 1880'lerde 90.000'e, 1930'larda 1,5 milyondan yukarıya yükseldi.¹⁸⁰

¹⁷⁷ Peter J. Marshall, *The Cambridge Illustrated History of the British Empire*, Cambridge Univ. Press, Cambridge, 1996, s. 178

¹⁷⁸ William L. Cleveland, *A History of the Modern Middle East*, Westview Press, Colorado, 2013, s. 202

¹⁷⁹ Vatikotis, a.g.e., s. 410

¹⁸⁰ Tarek Osman, *Egypt On The Brink: From Nasser To Mubarek*, Yale University Press, 2010, s. 188

2.5. Hong Kong

İngiliz Hong Kong, Hong Kong'un 1841-1997 yılları arasında (1941'den 1945'e kadar olan Japon işgali hariç) İngiliz Krallığı yönetimi altında kaldığı dönemdir. Bir Kraliyet kolonisi olarak kuruldu ve daha sonra 1981'de İngiliz Bağımlı Bölgesi olarak görevlendirildi. Hong Kong Adası, İlk Anglo-Çin Savaşı'ndan (1839-42) sonra Çin'in Qing hanedanı tarafından İngiltere'ye devredildi. Kowloon Yarımadası, İkinci Anglo-Çin Savaşı (1856-60) sonrasında koloniye eklendi. Son olarak, 1898'de Yeni Bölgeler, 99 yıllık kiralama süresi ile eklendi. Hong Kong Adası ve Kowloon İngiltere'ye ebediyen devredilmesine ve Hong Kong'un topraklarının yüzde 90'ından fazlasını oluşturan Yeni Bölgeler ekonomide hayati bir rol oynamasına karşın, İngiliz hükümeti Hong Kong'un tamamının egemenliğini Çin'e devretmeyi kabul etti 1997'de kiranın sona ermesiyle adadaki İngiliz egemenliği sona erdi.¹⁸¹

2.5.1. Sömürge'nin Oluşturulması

1836'da Mançu Çing hükümeti afyon ticareti ile ilgili önemli bir politika gözden geçirme girişiminde bulundu. Lin Zexu, afyonun bastırılması görevini üstlenmeye gönüllü oldu. Mart 1839'da Kanton'da Özel İmparatorluk Komiseri oldu ve burada yabancı tüccarlara afyon stoklarını teslim etmelerini emretti. İngilizlerin Kanton'daki fabrikalarından dışarı çıkmasını engelledi ve mallarını kesti. Ticaret Başyardımcısı Charles Elliot, Lin'in iki hükümet arasında çözülmesi gereken maliyetlerle birlikte İngilizler için güvenli bir çıkış sağlama taleplerini yerine getirdi. Elliot, İngiliz hükümetinin afyon stoklarını ödeyeceğini söylediğinde tüccarlar, 20.283 sandık afyonu teslim ettiler ve bu sandıklar halka açık alanda yok edildi.¹⁸²

Eylül 1839'da İngiliz kabinesi, Çinlilerin tehdit ve güç kullanımı yoluyla İngilizlere ait olan malları yok ettikleri için para ödemesine karar verdiler. Elliot ve kuzeni Amiral George Elliot'un altında 1840'da bir ortak teşkilat kurma kuvveti kuruldu. Dışişleri Sekreteri Lord Palmerston, Çin İmparatorluk Hükümetine, İngiliz Hükümeti'nin Çin'in afyon yasağı hakkını değil, işlemin yapılma biçimini sorguladığını vurguladı. Yapılan bu ani ve sıkı uygulamanın, bölgede yaşayan İngilizlerin, yemek dahil hiçbir ikmal malzemesi olmadan fabrikalara kapatılması, onları açlıktan ölmeye ya da teslim olmak zorunda bırakmasından dolayı, yabancı tüccarlara karşı hazırlanmış bir tuzak olarak gördüğünü belirtti. Elliot kuzenlerine, Chusan adalarından birini işgal etmesini, İmparator için bir Çinli yetkiliye kendisinden bir mektup sunulmasını ve daha sonra bir antlaşma için Bohai Körfezi'ne geçilmesini, Çinliler direndiği takdirde, Yangtze ve Sarı nehirlerinde bulunan önemli limanların kuşatma altına alınacağını söylemesini emretti. Palmerston Ticaret için Chusan'da bir bölge temini talep etti; böylece İngiliz tüccarları "Pekin Hükümeti ya da denizdeki yerel makamlar

¹⁸¹ Gough, a.g.e., s 174

¹⁸² Steven Tsang, **A Modern History Of Hong Kong**, Palgrave Macmillan A Division Of St Martin's Press, New York, 2004, s. 76

keyfi kaprislerde bulunduğunda, İmparatorluğunun Limanlarında bu kaprislere tabi olmayabilecekti"¹⁸³

1841'de Elliot, Lin'in halefi Qishan'la Birinci Afyon Savaşı sırasında Chuenpi Sözleşmesi için yapılan müzakerelerde bulundu. Elliot, 20 Ocak'ta Hong Kong Adası'nın ve limanının, Birleşik Krallık tarafından kapanışını da içeren "ön düzenlemelerin sonuçlandırılmasını" açıkladı. 26 Ocak'ta Union Jack, Hong Kong'u da alarak büyüdü ve Çin'deki İngiliz güçler komutanı, Tuğamiral James Bremer, Possession Point'de adayı resmi olarak işgal etti. Elliot, Kanton'daki İngiliz ticaret camiası için değerli bir merkez olan Chusan yerine, doğudaki bir yerleşimin "düşmanlıkların sınırdışı edilmesine" neden olacağına inandığı için Hong Kong'u seçtiğine inanıyordu.¹⁸⁴ 29 Ağustos 1842'de oturum, Nanking Antlaşması'nda resmi olarak onaylandı ve Hong Kong'u İngiltere'ye "süreklilik içinde" bıraktı.¹⁸⁵

2.5.2. Büyüme ve Genişleme

Antlaşma, ticaret ve kârın büyük bir genişlemesi yönünde olan İngiliz beklentilerini tatmin edemedi ve bu da şartların gözden geçirilmesine yönelik baskıların artmasına yol açtı. Ekim 1856'da, Kanton'daki Çin yetkilileri, İngiliz bayrağı korumasının keyfini çıkararak Hong Kong'da kayıtlı bir Çinli gemi olan Arrow'u gözaltına aldı. Kanton'daki Konsolos Harry Parkes bayrağın aşağı çekilmesi ve mürettebatın tutuklanması hakkında "çok ciddi bir hakaret" iddiasında bulundu. Parkes ve Hong Kong'un 4. Valisi olan Sir John Bowring, olayı ileri bir politika izlemek üzere inisiyatif aldılar. Mart 1857'de Palmerston, Lord Elgin'i yeni ve tatmin edici bir antlaşma sağlamak amacıyla tam yetkili olarak atadı. 1856'da bir Fransız misyonerin infazı yüzünden, bir Fransız keşif kuvveti İngilizlere katıldı¹⁸⁶

1860'da Taku Forts'un yakalanması ve Pekin'in işgali, Tientsin Antlaşması ve Pekin Sözleşmesine yol açtı. Tientsin Antlaşması'nda, Çinliler İngilizlerin, daha fazla liman açma, Yangtze Nehri'nde dolaşma, afyon ticaretini yasallaştırma ve Pekin'de diplomatik temsilcilik taleplerini kabul ettiler. Çatışma sırasında İngilizler, düz arazinin değerli bir antrenman ve dinlenme yeri olduğu Kowloon Yarımadasını işgal etti. Şimdi Sınır Caddesi'nin ve Stonecutters Adası'nın güneyinde bulunan bu alan, Pekin Konvansiyonunda devredildi¹⁸⁷

1898'de İngilizler savunma için Hong Kong'u genişletmeye çalışıyorlardı. Nisan 1898'de Pekin'de İngiltere'yi temsil eden İngiliz Bakan Sir Claude MacDonald ve Çin'e liderlik eden diplomat Li Hongzhang arasında yapılan görüşmelerin ardından Pekin İkinci Konvansiyonu 9

¹⁸³ Tsang, a.g.e., s. 78

¹⁸⁴ Tsang, a.g.e., s. 79

¹⁸⁵ Wallenstein, a.g.e., s. 101

¹⁸⁶ Tsang, a.g.e., s. 88

¹⁸⁷ Tsang, a.g.e., s. 90

Haziran'da imzalandı. Yabancı güçler, 19. yüzyılın sonlarına doğru, Çin topraklarından herhangi bir parsel üzerinde tam egemenlik kazanmak için artık izin verilmediğine ve aynı yıl Çin'in Rusya, Almanya ve Fransa'ya yaptığı diğer bölgesel seanslara uymaya karar verdiği için, uzatma Hong Kong'u 99 yıllık kiralama şeklini aldı. Kira, Shenzhen Nehri'nin güneyindeki Kowloon'un geri kalanı ve Yeni Topraklar olarak bilinen 230 adadan oluşuyordu. İngilizler resmen 16 Nisan 1899'da el koydular¹⁸⁸

2.5.3. Yönetim

Ocak 1841'de Elliot, Hong Kong'un İngiltere'ye katıldığını ilan ettiğinde, hükümetin Çin'deki İngiliz Ticaret Şefinin müdürlüğünü devralacağını da belirtti. Tuğamiral Bremer'la birlikte Elliot, 1 Şubat'ta halka, "burada majestelerinin nezaketi adına her düşmana karşı koruma sözü verdiklerini" ve "dini törenleri, sosyal uygulamalarını ve onların yasal mülkiyet ve menfaatlerinin keyfini rahatça sürebileceklerini" duyurdu. Çin yerlilerinin Çin yasalarına (işkence hariç) tabi tutulacağını ve İngilizlerin ve yabancıların İngiliz yasalarına tabi olacağını ilan etti. Buna karşın Londra, tamamen İngiliz yasalarının geçerli olması gerektiğine karar verdi.¹⁸⁹

5 Nisan 1843 tarihli Mektuplar, Hong Kong anayasal yapısını bir Kraliyet kolonisi olarak tanımladı ve Kraliyet Talimatları, bölgenin nasıl yönetilmesi ve organize edilmesi gerektiğini ayrıntılı olarak açıkladı. Mektuplar, bir valiyi hükümet başkanı olarak tanımlamış, hem Yürütme Konseyi hem de Yasama Konseyi'ni Vali'ye danışman olarak önermişti. Koloninin idari sivil hizmeti, Vali yardımcısı olan bir Sömürge Sekreteri (daha sonra Genel Sekreter) tarafından idare edildi.¹⁹⁰

İngiliz yönetimindeki geçmişinin hemen hemen tümünde, Hong Kong'daki yürütme gücü, koloni valisinin elinde yoğunlaşmıştı. Bu valilik makamı, Hong Kong vatandaşlarından demokratik bir yetki almadan İngiliz tacının atadığı bir konumdu. Yerel seçimlerle belirlenen seçilmiş temsilcilerin girişi, hatta "danışma konseylerinin" rolü ile sınırlı olmakla birlikte, 1984'te İngilizlerin Hong Kong'u Çin'e teslim etmesine kadar sözleşmeler başlamamıştı.¹⁹¹

2.5.4. Ekonomi

İngiliz yasalarının ve hükümetin istikrarı, güvenliği ve öngörülebilirliği Hong Kong'u uluslararası ticaret için bir merkez olarak gelişmeye itti. Koloninin ilk on yılında, afyon ticaretinden elde edilen gelir, hükümet fonlarının önemli bir kaynağıydı. Afyonun önemi zamanla

¹⁸⁸ Tsang, a.g.e., s. 96

¹⁸⁹ Tsang, a.g.e., s. 98

¹⁹⁰ Ludden, a.g.e., s. 192

¹⁹¹ Headrick, a.g.e., s. 121

azaldı, ancak sömürge hükümeti 1941'deki Japon işgaline kadar gelirlerine bağımlıydı. İlk kolonide bulunan en büyük işletmeler İngiliz, Amerikan ve diğer yabancılar tarafından işletilmesine rağmen, Çinli işçiler yeni bir liman şehri inşa etmek için gereken insan gücünün çoğunu sağladı.¹⁹²

2.6. Güney Afrika

Cape Kolonisi olarak da bilinen Ümit Burnu, günümüz Güney Afrika ve Namibya'da, İyi Ümit Burnu adlı bir İngiliz kolonisi idi. İngiliz kolonisi olmadan önceleri Hollanda'nın Doğu Hindistan Şirketi tarafından 1652'de kurulan ve aynı adı taşıyan (Kaap de Goede Hoop) bir Hollanda kolonisiydi. Hollanda, 1795 Muizenberg Savaşı'ndan sonra kolonisini İngilizlere kaybetti, ancak 1802'de Amiens Barış'ını takiben koloni Hollanda'ya geri döndü. Koloni 1806'da Blaauwberg Savaşı'ndan sonra İngilizler tarafından yeniden işgal edildi ve İngilizlerin koloniyi elinde bulundurduğunu ilan eden Anglo-Flemenk Antlaşması, 1814'te imzalandı.¹⁹³

Ümit Burnu daha sonra İngiliz İmparatorluğunda kaldı ve 1872'de kendi kendini yönetti. 1910'da Güney Afrika Birliği'ni oluşturmak için üç koloni ile birleşti. Daha sonra İyi Ümit Burnu Vilayeti olarak değiştirildi. Güney Afrika, 1931 yılında Westminster Statüsü doğrultusunda tamamen bağımsız hale geldi. Günümüz Güney Afrika vilayetlerinin 1994 yılında kurulmasının ardından, bu vilayetlerle birleştirilmek üzere Ümit Burnu; Doğu Burnu, Kuzey Burnu ve Batı Burnu olmak üzere bölündü.¹⁹⁴

Ümit Burnu, Güney ve daha sonradan modern Güney Afrika'nın yaklaşık yarısını oluşturan doğu sahil boyunca Atlantik kıyılarının uzandığı, Ümit Burnu ile birlikte geniş bir coğrafyaydı: Xhosa'ya karşı birkaç savaş sonrasında nihai doğu sınırı Balık Irmağı olacak biçimde oluşturuldu. Kuzeyde, Botsvana'nın güney sınırı arasındaki bazı araziler daha sonra eklenmiş olsa da, Gariep Nehri olarak da bilinen Turuncu Nehir, bir süre için sınır olarak görev yaptı. Koloni, 1878'de (şimdi Namibya'da bulunan) Walvis Körfezi ve Penguen Adaları'nı kendisine dâhil etti.¹⁹⁵

2.6.1. İngiliz Fethi: Cape Kolonisi'nin İstilas (1795)

1795 yılında Fransa, Hollanda Doğu Hindistan Şirketi'nin ana ülkesi olan Hollanda'ya ait Yedi Vilayet'i işgal etti. Bu, 1795'te İngiltere'ye potansiyel bir Fransız girişimini durdurmak için denizleri daha iyi kontrol etmenin bir yolu olarak görmesine neden oldu ve İngilizleri bölgeyi işgal etmeye itti. İngilizler, Simon's Town'a demir atan dokuz savaş gemisi gönderdiler ve Muizenberg Savaşı'ndaki Hollandalı milislerin yenilgisinin ardından bölgeyi kontrol ettiler. Hollanda Doğu

¹⁹² Tsang, a.g.e., s. 102

¹⁹³ Barry Turner (Ed), *The Statesman's Yearbook 2002: The Politics, Cultures and Economies of the World*, Palgrave Macmillan, London, 2001, s. 1454- 1469

¹⁹⁴ Oakes, a.g.e., s. 236

¹⁹⁵ Masani, a.g.e., s. 201

Hindistan Şirketi topraklarını ve iddialarını 1798'de Batavya Cumhuriyeti'ne (Devrimci dönem Hollanda devleti) devretti ve 1799'da varlığına son verdi. İngiltere ve Napolyon Fransa'sı ile onun vasal devleti Batavya Cumhuriyeti arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi için İngilizler, 1803 yılında Amiens Antlaşması hükümleri uyarınca, Ümit Burnu'nu Batavya Cumhuriyeti'ne teslim etti.¹⁹⁶

1806'da, şimdi sözde Batavya Cumhuriyeti tarafından kontrol edilen Cape, Blaauwberg Muharebesi'ndeki zaferlerinden sonra İngilizler tarafından tekrar işgal edildi. İngiltere ve Napolyon Fransası arasındaki geçici barış, açık saldırılara dönüşmüştü. Napolyon ise Batavya Cumhuriyeti üzerindeki etkisini güçlendirmekteydi (Napolyon aynı yılın sonraki dönemlerinde bu etkiyi terk edecekti). 8 Ocak 1806'da bir koloni kuran İngilizler, Napolyon'u Cape'den uzak tutmayı ve Uzakdoğu ticaret yollarını kontrol etmeyi umuyordu. 1814 yılında Hollanda hükümeti, Londra Sözleşmesi hükümleri uyarınca, Cape üzerinden Britanya'ya resmi olarak egemenliği devretti.¹⁹⁷

2.6.2. İngiliz Sömürgeleştirme

İngilizler, 1820 yerleşimcilerinin Elizabeth Limanı'na gelişiyle koloninin doğu sınırına yerleşmeye başlamışlardı. Ayrıca, Cape'deki siyah Afrikalı nüfusunun ilk temel haklarını tanıtmaya başladılar ve 1833'te köleliği kaldırdılar. Hollandalı çiftçilerin bu sosyal değişime karşı hissettikleri kızgınlığın yanı sıra, İngiliz dili ve kültürünün dayatılmasıyla ortaya çıkan öfke, onların büyük kitleler halinde iç bölgelere göçmelerine neden oldu. Bu, Büyük Göç olarak biliniyordu ve göç eden Afrikalılar, bölgeye yerleşerek Transvaal ve Orange Serbest Devleti'ni, yani "Boer cumhuriyetlerini" oluşturdular.¹⁹⁸

Afrikalıların çoğunun iç bölgede seyretmeye devam etmesi ve İngiliz Doğu Hindistan Şirketinin ticaretle ilgili tekelliliğinin sona ermesi, ekonomik büyümeye neden olan Cape'de İngiliz göçünü sürdürdü. Aynı zamanda, Cape'nin doğu sınırındaki Xhosa halkıyla savaştan uzun süren sınır savaşları, Xhosa'nın kendi ürünlerinin ve sığırlarının toplu imha edilmesine katılmasıyla sonuçta öldü; bunun, onların ruhlarının ortaya çıkmasına neden olacağı fikrinde öldü Ve beyazları yen. Ortaya çıkan açlık, Xhosa direncini sakatladı ve sınırda uzun bir istikrar sağladı.

Barış ve refah siyasi bağımsızlık arzusunu doğurdu. 1854 yılında Ümit Burnu, çok ırklı Cape Qualified Franchise sistemi temelinde ilk parlamentosunu seçti. Cape sakinleri, ırka bakılmaksızın, evrensel bir asgari mülk sahipliği seviyesine dayanan nitelikli seçmenlerdi.

¹⁹⁶ Markovits, *A History of Modern India, 1480–1950*, s. 395

¹⁹⁷ Ghosh, a.g.e., s. 115

¹⁹⁸ Ludden, a.g.e., s. 195

İcra yetkisinin tamamen İngiliz yönetiminin yetkisinde kaldığı gerçeği, doğu ve batı kesimleri arasındaki kolonideki gerginlikleri gidermedi.¹⁹⁹

2.7. Burma (Birmanya)

Burma'daki İngiliz yönetimi, 1824'ten 1948'e kadar, Anglo-Burma savaşlarından, başlangıçta bir Britanya Hindistan'ı Vilayeti olarak kurulan ancak yönetimde bağımsız olan Burma'nın yaratılması yoluyla, Burma bağımsızlığını kazanana kadar sürdü. Birinci Anglo-Burma Savaşı'ndaki zaferlerinden sonra, Arakan, Tenasserim de dahil olmak üzere, Burma topraklarında çeşitli bölümler İngilizler tarafından ilhak edildi; İkinci İngiliz-Burma Savaşı'ndan sonra 1852'de Aşağı Burma eklenmiştir. Eklenen bölgeler, 1862'de İngiliz Hindistan'ın küçük eyaleti (Baş Komisyon Üyesi), İngiliz Burma idi.²⁰⁰

Arakan bölgesi, sahip olduğu jeopolitik özellikten ötürü sürekli kuzey ve güneydeki güçlerin kavgasına bölgeye olurken, 16. yüzyıldan itibaren sahil şeritlerinde önemli ticaret şehirlerini ele geçirme mücadelesi veren Batılı sömürgeci güçlerin müdahalelerine maruz kalmıştır. Bu bağlamda, bir dönem Pegu ve Burma Krallıkları'nın, ardından Hindistan'da yerleşik olan Moğolların ve Burma'nın hâkimiyet çabalarına, daha sonra da Portekiz gemilerinin saldırılarına uğramıştır.²⁰¹

1885'te Üçüncü İngiliz-Burmaca Savaşı'ndan sonra Üst Burma ilhak edildi ve ertesi yıl İngiliz Hindistan'daki Burma eyaleti oluşturuldu ve 1897'de önemli bir vali oldu. Bu düzenleme 1937 yılına kadar devam etti. Burma, Hindistan ve Burma için Dışişleri Sekreteri altındaki Burma Ofisi tarafından ayrı ayrı idare edilmeye başlandı. İkinci Dünya Savaşı'nda Japonların işgali sırasında İngiliz yönetimi bozuldu. Burma, İngiliz egemenliğinden 4 Ocak 1948'de bağımsızlık kazanmıştı. Burma, İskoçyalıların en dikkat çekici varlıkları arasında Sir James Scott ve Irrawaddy Flotilla Company'nin sömürgeleştirilmesi ve işletilmesinde oynadığı ağır rolü nedeniyle "İskoç Kolonisi" olarak da anılır.²⁰²

2.7.1. Arka Planı

Birinci Anglo-Birmanya Savaşı, Burma'daki batıdaki Arakan ile kuzeyde Britanya'da tutulan Chittagong arasındaki sirtünmeden kaynaklandı. Burma'nın 1784-1785 yılları arasında 1784-1785 yılları arasında yenilgiye uğramasından sonra, 1823'te Burma kuvvetleri sınırı aştı ve İngilizler, 1824'te Rangoon'u kavga etmeden alan büyük deniz seferi ile karşılık verdi. Ava'nın güneyindeki

¹⁹⁹ Oakes, a.g.e., s. 238

²⁰⁰ **Imperial Gazetteer of India**, Vol. II, 1908

http://dsal.uchicago.edu/reference/gazetteer/pager.html?volume=2&objectid=DS405.1.I34_V02_505.gifb (15.10.2016)

²⁰¹ Mohammed Yunus, **A History Of Arakan**,

<http://www.netipr.org/policy/downloads/19940101-Dr-Yunus-History-Of-Arakan.pdf> (20.12.2017)

²⁰² Glanville, a.g.e., s. 141

Danuphyu'da Birmanya generali Maha Bandula öldürüldü ve orduları yönlendirildi. 1826 tarihli Yandabo Antlaşması, İngiliz Hindistan tarihinin en uzun ve en pahalı savaşı olan Birinci Anglo-Birmanya Savaşı'nı resmi olarak sona erdirdi. Bilinmeyen sayıda Birmanya ordusu mensubu ve sivil kayıplarla birlikte, on beş bin Avrupalı ve Hintli asker öldü.²⁰³ Kampanya, beş milyon ila 13 milyon sterlin (yaklaşık 18,5 milyar ila 48 milyar 2006 ABD doları)²⁰⁴ mal olarak 1833'te İngiliz Hindistan'da ciddi bir ekonomik krize yol açtı.²⁰⁵

25 yıllık barışın ardından İngilizler ve Burma mücadeleleri yeni başladı ve İngilizler Aşağı Burma'yı işgal edinceye kadar sürdü. Kral Mindon, emperyalizmin etkisine yeniden ayarlamaya çalıştı. İdari reformları yürürlüğe koydu ve Burma'yı yabancıların çıkarlarına daha duyarlı kıldı. Ancak İngilizler, Kasım 1885'te iki haftadan az sürecek olan Üçüncü Anglo-Birmanya Savaşı'nı başlattı. İngiliz birlikleri 28 Kasım 1885'de Mandalay'a girdiler ve Burma 1 Ocak 1886'da İngiliz İmparatorluğuna bağlandı.²⁰⁶

Birmanya'daki silahlı direniş, birkaç yıl ara sıra devam etti ve İngiliz kumandan, Yüksek Mahkemenin işleyişine devam etmesi için baskı yapmak zorunda kaldı. İngilizler, Yukarı Burma'yı bir koloni olarak eklemeye ve bütün ülkeyi Hint İmparatorluğu'ndaki İngiliz Hindistan'ın bir ili haline getirmeye karar verdiler. Yukarı Burma'nın yeni kolonisi, 26 Şubat 1886'da Burma Eyaleti'ne bağlandı. İngiliz Aşağı Burma'nın başkenti olan Rangoon, eyaletin başkenti oldu.²⁰⁷

2.7.2. İngiliz Fethinden Önce Burma

Konumu nedeniyle Çin ile Hindistan arasındaki ticaret yolları doğrudan ülkeye geçerken, Burma, kendine yeterli tarımın hala ekonominin temelini oluşturmasına rağmen, sürekli ticaret yoluyla zengin kaldı. Hint tüccarları, kıyılarında ve nehirler boyunca (özellikle Irrawaddy Nehri boyunca), Birmanyalıların çoğunun yaşadığı ülkeden geçer, Hindistan'daki kültürel etkileri ülkeye getirdiler. Bugün bile o etkiler hala görülebiliyor. Budizm'i kabul eden ilk Güneydoğu Asya ülkelerinden biriydi ve resmi olarak himayeli din haline geldi.²⁰⁸

İngilizlerin fethinden ve sömürgeleştirilmeden önce iktidardaki Konbaung Hanedanlığı sıkı bir şekilde merkezileştirilmiş bir hükümet şekli uyguluyordu. Her şeyle ilgili son sözü söyleyen kral başkandı, ancak yeni yasalar yapamadı ve sadece idari kararlar verebildi. Ülkenin iki kanunu vardı: Rajathat ve Dammathat. Hükümet merkezi olan Hluttaw, mali, yürütme ve yargı olarak üç

²⁰³ Thant Myint-U, *The Making of Modern Burma*, <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam033/00040372.pdf>, (02.22.2016)

²⁰⁴ Thant Myint-U, *The River of Lost Footsteps—Histories of Burma*, Farrar, Straus and Giroux, New York, 2006, s. 115

²⁰⁵ Webster, a.g.e., s. 112

²⁰⁶ Ostehammel, a.g.e., s. 140

²⁰⁷ Johan Galtung, *Violence, Peace And Peace Research*, s. 202

²⁰⁸ Markovits, *A History of Modern India, 1480–1950*, s. 398

kola ayrılmıştı. Teorik olarak Kral tüm Hluttaw'dan sorumluydu, ancak Hutut liderleri onaylamadan emirlerini hiçbiri yerine getirmede, böylece gücünü kontrol etti. Ülkeyi daha da bölen iller, hepsi Hutut tarafından atanan valiler tarafından yönetildi ve köyler, kral tarafından onaylanan kalıtsal muhafızlar tarafından idare edildi.²⁰⁹

2.7.3. İngilizlerin Gelişi

Konbaung Hanedanlığı, Assam eyaletinde Arakan'a, Hindistan'daki İngiliz mallarına yakınlaşmaya karar verdiğinde, Myanmar ve İngilizler arasında çatışma başladı. Bu yakın ilişki İngilizlerin Siyam yardımı ile kazandığı ilk Anglo-Birmanya Savaşı'na (1824-26) yol açtı. Myanmar, Assam'ı ve diğer kuzey eyaletlerini bırakmak zorunda kaldı. 1852'de İkinci İngiliz-Burmaca Savaşı, Aşağı Burma'daki tik ormanlarının yanı sıra Kalküta ve Singapur arasında bir liman arayan İngilizler tarafından kışkırtıldı. İngilizler bu savaşta galip gelmişler ve sonuç olarak Kuzey Myanmar'ın tik, petrol ve yakutlarına istenen erişim imkânı buldular. Bu, 1885'te Üçüncü Anglo-Birmanya Savaşı'na neden oldu. İngiliz hükümeti, Myanmar'ın son bağımsız kral ThibawMin'in tiran olduğunu ve Fransa'ya ülkede daha fazla nüfuz sağlamak için komplo kurmak istediğini iddia ederek eylemlerini haklı gösterdi. Böylece, 1885 yılında, ülkenin çeşitli yerlerini kazanan üç savaştan sonra, İngilizler nihayet günümüzdeki Myanmar'ın tüm alanını işgal ederek, bu bölgeyi İngiliz Hindistanlı bir bölge haline getirdi.²¹⁰

2.7.4. İngiliz Egemenliğinin İlk Dönemleri

Burma, Kasım 1885'te Hindistan Başkonsolosu Lord Randolph Churchill'in emrinde Hindistan'ın bir ili ilan edildi ve başkenti Rangoon'da yeni bir ekonomik büyüme dönemine girildi. Geleneksel Burmalı toplum, monarşinin çökmesi ve din ile devlet işlerinin ayrılmasıyla büyük ölçüde değişime uğradı. Savaş sadece birkaç hafta sonra resmen sona erdi, ancak direniş, nihayet İngilizlerin köylerin sistematik bir biçimde imha etmesine ve nihayetinde tüm gerilla faaliyetlerini durdurmak için yeni görevliler atama yoluna başvurusuyla 1890 yılına kadar devam etti.²¹¹

Avrupalılar ile Burmalılar arasındaki evlilik, sömürge topluluğuna egemen olacak, Burmalılar'ın üstünde ama İngilizlerin altında, Anglo-Burma olarak bilinen yerli bir Avrasya topluluğunu doğurdu. Toplumun ekonomik doğası da çarpıcı biçimde değişti. Süveyş Kanalı'nın açılmasından sonra, Birmanya pirincine olan talep arttı ve geniş araziler çeltik ekimi için açıldı. Bununla birlikte, yeni araziye çiftlik için hazırlamak için çiftçiler, Hintli zenginlerden“chettiar”

²⁰⁹ Encyclopedia Britannica <https://www.britannica.com/search?query=burma%20hutut> , (06.06.2016)

²¹⁰ Ostehammel, a.g.e., s. 148

²¹¹ Charles E. Buckland, **Dictionary of Indian Biography**, S. Sonnenschein, London , 1906, s. 471- 494

olarak adlandırılan para yüksek faiz oranlarıyla borç alıyorlardı ve sık sık bu borçları ödeyemeyip toprak ve hayvanlarını kaybediyorlardı.²¹²

İşlerin büyük kısmı da sözleşmeli Hint işçilerine gitti ve bütün köyler 'dacoity' (silahlı soygun) yoluna başvurarakkanun kaçağı oldular. Birmanya ekonomisi büyürken, güç ve zenginliklerin çoğu Hindistan'dan gelen birkaç İngiliz firma ve göçmenin elinde kaldı. Kamu hizmetlerinde büyük oranda Anglo-Burma ve Hintliler görevlendirildi ve etnik kökeni Burma olanlar neredeyse tamamen askeri hizmetlerden dışlandı. Hintliler, Anglo-Burmalar, Karenler ve diğer Burmalı azınlık gruplarıysa Burmalılar'dan boşalan ordu pozisyonlarında görevlendirildi. Bir İngiliz Genel Hastanesi, 1887 başlarında Rangoon'da kuruldu. Ülke zenginleşse de, Burma halkı büyük oranda bundan yararlanamadı.²¹³

Britanya, Burma'yı devraldıktan sonra, kendilerini önceki ilişkilerinden daha düşük seviyede tutarak Çin'e haraç gönderdiler.²¹⁴ 1886'daki Burma sözleşmesinde Çin'in Üst Burma'nın İngilizler tarafından işgalini kabul edeceği ve İngiltere bunun karşılığında on yılda bir Pekin'e vergi verecekti.²¹⁵

2.7.5. Yönetim

İngilizler, doğrudan hükümet aracılığıyla yeni illerini kontrol ederek, önceki hükümet yapısında birçok değişiklik yapmıştı. Monarşi kaldırıldı, Kral Thibaw sürgüne gönderildi ve kilise ve devlet ayrıldı. Budist keşişlerin, monarşinin sponsorluğuna çok bağımlı olması ise özellikle zararlıydı çünkü monarşiye Budist örgüt tarafından meşruiyet tanınmıştı ve "kilise" halka ulusal siyaseti daha fazla anlama fırsatı vermişti.²¹⁶

İngilizlerin yeni sömürgelerini doğrudan kontrol altına almasının bir başka yolu da, laik bir eğitim sisteminin uygulanmasıydı. Yeni koloninin kontrolünü eline alan Hindistan'ın sömürge yönetimi, Hristiyan misyonerlerini ziyaret etmeye ve okulları kurmaya teşvik ederken hem İngilizce hem de Birmanca öğretilen laik okullar kurdu. Her iki okulda da, İngilizlerden ayrı bir kültürel birlik kurmaya çalışan Burmalılardan kurtulmak adına, Budizm ve geleneksel Burma kültürünün öğretilmesi yasaktı.²¹⁷

²¹² Ellis, a.g.e., s. 368

²¹³ Nigel Dalziel, **The Penguin Historical Atlas of the British Empire**, Penguin Publishing, London, 2016, s. 85

²¹⁴ Alfred Stead, **China and Her Mysteries**,

<https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?q1=burma;id=uc1.%24b294956;view=1up;seq=114;start=1;sz=10;page=search;num=100> (12.20.2017)

²¹⁵ William W. Rockhill, **China's intercourse with Korea from the 15th century to 1895**, Luzac & Co., London, 1905, s. 202

²¹⁶ Encyclopedia Britannica <https://www.britannica.com/search?query=burma%20hutut> , (06.06.2016)

²¹⁷ Ian Holliday, **Burma Redux: Global Justice and the Quest for Political Reform in Myanmar**, Columbia University Press, New York, 2011, s. 26

Ülkeyi köy seviyesinde kontrol altında tutmak için İngilizler köylerini yaktıkları ve köylerini köy muharrikleriyle birlikte besledikleri aileleri daha aşağıya Burma'ya gönderdikleri bir "stratejik köy" stratejisi uyguladılar. Bu zahmetli ya da haksız Burmalılar zorla götürüldükten sonra İngilizler onayladıkları yabancıları bu Burmalıların yaşadığı bölgelere yerleştirdiler. İngilizler herhangi bir Burmalıyı suçlu olarak görürlerse, hâkim ve jüri harekete geçerek, Burmalıya adil yargılanma şansı bulamazlardı.²¹⁸

2.7.6. Ekonomi

Geleneksel Burma ekonomisi, devletin belirlediği en önemli malların fiyatların yeniden düzenlenmesiyle oluşmuştu. Ticaret kendi kendine yeten tarım kadar önemli değildi, fakat ülkenin Hindistan'dan Çin'e giden önemli ticaret yollarına olan konumu, dış ticaretten çok miktarda para kazanması anlamına geliyordu. İngilizlerin gelişiyle birlikte, Birmanya ekonomisi küresel piyasa güçleriyle bağlantılı hale geldi ve sömürge ihracat ekonomisinin bir parçası olmaya zorlandı.²¹⁹

İngilizler Irrawaddy deltası çevresindeki toprağın zengin topraklarını derhal kullanmaya başladı ve yoğun mangrov ormanlarını temizledi. Özellikle 1869'da Süveyş Kanalı kurulduktan sonra Avrupa'da yüksek talep gören pirinç, Myanmar'da yetiştirilen ve ihraç edilen ana üründü. Birçok Burmalı, pirincin üretimini artırmak için kuzey delta'ya göç ederek nüfus yoğunluğunu, servet ile gücün temelini değiştirdi.²²⁰

Çiftçilerin ekimi yapılacak araziye hazırlamak için, paraya ihtiyaçları vardı. İngiliz bankaları ipotek vermeyeceği için çiftçiler, Hindistanlı tefecilerden yüksek faiz oranlarıyla sermaye ödünç almak durumunda kaldılar. Bunun yerine, Hint tefeciler ipotek kredilerini çiftçilere verdi, ancak pirinç fiyatları ve arazi maliyetleri arttıkça borçlarını çabucak topladılar. Aynı zamanda, binlerce Hintli emekçi Burma'ya göç etti ve daha az para istemeye istekli oldukları için, suç işleyerek kendilerine kötü bir ün kazandıran Burmalı çiftçilerin yerlerine hızla göç etti.²²¹

Bu hızla büyüyen ekonomi, sanayileşmeyi de belli bir dereceye kadar yükseltti. Irrawaddy vadisinde bir demiryolu inşa edildi ve yüzlerce buharlı gemi Irrawaddy ırmağı üzerinde yolculuk yapmaya başladı. Bununla birlikte, bu ulaştırma mekanizmalarının tümü İngilizlere aitti ve bu, Burmalıların mallarını pazara taşımak için daha yüksek oranlarda ödemeleri gerektiği anlamına geliyordu. Böylece, ticaret dengesinin Burma lehine olduğu düşünülse de, toplum çok temel olarak değiştirildi, çünkü birçok kişi hızla büyüyen ekonomiden kazanamadı.²²²

²¹⁸ Arthur P. Phayre, **History of Burma: From the Earliest Time to the End of the First War With British India**, Orchid Press, Bangkok, 1998, s. 88

²¹⁹ Ellis, a.g.e., s. 370

²²⁰ Holliday, a.g.e., s. 28

²²¹ Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/search?query=burma%20hutut> , (06.06.2016)

²²² Phayre, a.g.e., s. 91

2.7.7. İngiliz Egemenliğinde Günlük Yaşam

İngilizler, Hindistan'da yaptıkları gibi Burma'daki koloniye çok sayıda taşınmadı. İngilizler yerine, İngiliz işgali altındayken ülkeye göç edenler Hintli işçilerdi ve iş için yerel Burmalılarla rekabet ederek ülkedeki yaşam standartlarını düşürdü. Burmalılar, hem İngiliz hem de Hint göçmenlere kızgındı ve İngiliz işgal ordusuna karşı gerilla savaşı başlattılar.²²³

Gerillalara, Burma Kraliyet Ordusunun eski ordu subayları ve diğer eski liderler (Muhtarlar, vb.) liderlik ediyordu. Gerillalar yabancılarla savaştı, ancak sık sık tutuklandı ve sertçe cezalandırıldılar. Gerillaların eylemleri ve Hintli işçiler tarafından yerlerinden edildiğinde köylülerin başlattığı suç, İngilizlerin aklında Burma kolonisinin huzursuz ve şiddetli bir yer olduğu izlenimini doğurdu.²²⁴

2.8. Papua

Papua toprakları, 1883'ten 1975'e kadar Yeni Gine adasının güneydoğu bölgesinden oluşuyordu. 1883'de Queensland Hükümeti İngiliz İmparatorluğu adına bu toprakları kendi topraklarına eklemişti. Birleşik Krallık Hükümeti ilhakı onaylamayı reddetti; ancak 1884 yılında "Britanya Yeni Ginesi" adı verilen bir manda ilan edildi. Tüm bölgenin İngilizler tarafından eklendiği kesin tarih hakkında bir belirsizlik var. 1905 Papua Yasası, bunun "4 Ekim 1888'de ya da sonrasında" olduğunu iddia ediyor. 18 Mart 1902'de, Bölge, Avustralya Federal Hükümeti'nin yetkisine alındı. Kabul kararları, Papua adıyla toprakları kabul eden Federal Parlamento tarafından kabul edildi.²²⁵

1949 yılında Yeni Gine Bölgesi ve Papua Bölgesi, Papua Yeni Gine Bölgesi adı altındaki bir yönetim birliğinde kuruldu. Bu idari birlik 1971'de Papua Yeni Gine olarak yeniden adlandırıldı. Bunun bir idari birliğin parçası olduğuna bakılmaksızın Papua Bölgesi her zaman ayrı bir hukuki statü ve kimliğe sahipti ve Birleşik Krallık'a aitti. Yeni Gine Bölgesi, başlangıçta bir Milletler Cemiyeti görev alanıydı. Daha sonra Birleşmiş Milletler güvencesi altına alındı. Bu önemli hukuki ve siyasi ayırım, 1975'te Papua Yeni Gine Bağımsız Devleti'nin gelişimine kadar devam etti.²²⁶

2.8.1. İlhak Edilmesi

Queensland Başbakanı Sir Thomas McIlwraith 1883'de Perşembe Adası'ndaki Emniyet Müdürü Henry Chester'ı (1832-1914) Port Moresby'ye geçmesi ve İngiliz hükümeti adına Yeni

²²³ Holliday, a.g.e., s. 32

²²⁴ Encyclopedia Britannica <https://www.britannica.com/search?query=burma%20hutut> , (06.06.2016)

²²⁵ Wray, a.g.e., s. 201

²²⁶ Papua and New Guinea Act, 1949 of the Commonwealth of Australia <https://www.legislation.gov.au/Details/C2004C05837> (02.05.2017)

Gine ve komşu adaları ilhak etmesini emretti. Chester, ilanı 4 Nisan 1883'te yaptı ancak İngiliz hükümeti bu hareketi reddetti. 6 Kasım 1884'te Avustralya kolonileri maddi destek sözü verdikten sonra bölge İngiliz koruması haline geldi. 4 Eylül 1888'de bazı komşu adalarla birlikte İngilizler tarafından Britanya Yeni Ginesi olarak ilhak edildi. Modern Papua Yeni Gine'nin kuzeyi, 1884'ten itibaren Alman ticari denetimi altındaydı. Daha sonra Kaiser-Wilhelmsland olarak bilinen Alman Yeni Gine'nin kolonisinin büyük bir parçası olarak 1899'da Alman hükümeti tarafından doğrudan yönetildi. 1902 yılında Papua, Avustralya'nın yeni İngiliz egemenliğinin yetkisine etkili bir şekilde devredildi. 1905 Papua Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle, alan resmi olarak Papua Bölgesi olarak değiştirildi ve Avustralya yönetimi 1906'da resmi hale geldi.²²⁷

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla beraber Avustralya, 2000 kişilik Avustralya Deniz ve Askeri Keşif Gücü'nün 11 Eylül 1914'te açılışını takiben Kaiser-Wilhelmsland'ı ele geçirdi. Avustralya'nın Yeni Gine'yi devralması 1919'da Versailles Antlaşması ile resmileştirildi.²²⁸

2.9. Nijerya

Sömürge Nijerya, 19. ve 20. yüzyıllarda İngiliz egemenliğinde Nijerya'nın modern yılı olan Batı Afrika'nın alanıydı. Bölgedeki İngiliz etkisi, 1807'de köle ticaretinin İngilizler tarafından yasaklanmasıyla başladı. Afrika köle ticaretinin çökmesi, yerli Edo İmparatorluğunun çökmesine ve sonuçta çökmesine neden oldu. İngiltere, Lagos'u 1861'de ekledi ve Petrol Nehri Korunması'nı 1884'de kurdu. Nijer'deki İngiliz nüfuzu 19. yüzyılda kademeli olarak arttı, ancak Britanya 1885 yılına kadar bölgeyi etkin bir şekilde kullanmadı. Diğer Avrupa güçleri, 1885'te Britanya'nın bölgenin üzerindeki gücünü kabul etti.²²⁹

1886-1899 yılları arasında, ülkenin büyük bir kısmı, charter tarafından yetki verilen Royal Niger Company tarafından yönetildi ve George Taubman Goldie tarafından idare edildi. 1900 yılında, Güney Nijerya Protectorate ve Kuzey Nijerya Protectorate şirketin elinden Crown'a geçti. Vali Frederick Lugard'ın çağırılmasıyla iki bölge, üç büyük bölge arasında önemli bir bölgesel özerklik sürdürürken, Kolombiya ve Nijerya'nın Korunması olarak birleşti. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilerici anayasalar, Nijeryalılar tarafından temsil ve seçim hükümetinin artırılmasını sağlamıştır. Nijerya'daki sömürge dönemi 1900-1960 yılları arasında sürdü ve Nijerya bağımsızlığını kazandı.²³⁰

²²⁷ Darwin, a.g.e., s, 121

²²⁸ Cruickshank, Albert ve Kubalkova Vendulka , Review of International Studies, Fred Halliday (Ed.) içinde, **Marxism and International Relations**, 13(3), Clarendon, Oxford, 1985, s. 165

²²⁹ Lowe, a.g.e., s, 72

²³⁰ https://www.researchgate.net/publication/286387192_Empire_Builders_and_Mushroom_Gentlemen_The_Meaning_of_Money_in_Colonial_NigeriaRobin (12.10.2016)

2.9.1. Genel Görünümü

Progresif bir rejim dizisi sayesinde, İngilizler, Batı Afrika bölgesinde, Kraliyet Kolonisi hükümetini Nijerya olarak bilinen, hem otokratik hem de bürokratik bir kural haline getirdi. 1906'da İngilizler, dolaylı bir kural kurmayı kabul ettikten sonra küçük Lagos Kolonisi ve Güney Nijerya Protectoratosunu Güney Nijerya'nın yeni bir Koloni'sine birleştirdiler ve 1914'de Kuzey Nijerya Protectorate ile birleştirilerek Koloni ve Nijerya'nın Korunması kuruldu. Toprağın idaresi ve askeri kontrolü öncelikle hem Londra hem de Nijerya'daki beyaz İngilizler tarafından yapıldı.²³¹

Askeri fethinden sonra İngilizler, Afrika emeklerinden kazanç sağlamak için tasarlanmış bir ekonomik sistemi uygulamaya koydular. Bu sistemin esaslı temeli, vergilendirme yoluyla talep edilebilen, kooperatif yerlilerine ödenecek para cezası olarak uygulanabilen bir para ekonomisi - özellikle İngiliz Sterlini- dir .

Farklı etnik ve dini grupların bir federasyon haline getirilmesi, iç gerginlik yarattı; bu da bugüne kadar Nijerya'da sürüyor.

2.9.2. Nijerya'da İngiliz Yönetimi

İngiliz hükümetinin taç yönetimi-doğrudan kontrolüne geçiş için somut planlar-görünüşte 1897'de başladı. Bu yılın Mayıs ayında Herbert J. Read, Batı Afrika'daki "mağrur ve bilim dışı sınırlara" değinen İngiliz mülkleri hakkında bir Mutabakat Zaptı yayınladı. Lagos Kolonisi, Nijeros Koruma Örgütü ve Kraliyet Nijer Şirketi arasında. Okumak birleşip birleştirilmelerini ve Nijerya'nın doğal kaynaklarından daha fazla kullanılmasını önerdi. Aynı yıl, İngilizler Albay Frederick Lugard'ın önderliğinde Kral Batı Afrika Kıyısında Güç (RWAFF veya WAFF) oluşturdu. Bir yıl içinde Lugard, Hausa ve Yoruba arasında eşit olarak bölünmüş 2600 asker görevlendirdi. RWAFF subayları İngilizlerdi. Bu kuvvetin işlemleri, İngiliz hükümetinin öngördüğü sıkı bir gizlilik politikası yüzünden hâlâ tam olarak bilinmiyor.²³²

Nijeryalı sömürgeciliğin yürütülmesine ilişkin esaslar 1898'de Selborne Earl başkanlığındaki Nijer Komitesi tarafından 1898'de kuruldu. İngilizler, 1898 Anglo-Fransız Sözleşmesi ile Nijerya ve Fransız Batı Afrika arasındaki sınırı tamamladılar²³³

Kraliyet Nijer Şirketinin toprakları Kuzey Nijerya bölgesi oldu ve şirket kendisi Nijerya'da iş yapmaya devam eden özel bir şirket haline geldi. Şirket, Şartını kaybetmesi nedeniyle 865.000 £ tazminat almıştır. Özel imtiyazların tadını çıkarmayı sürdürdü ve ticaret üzerinde fiilen tekeline

²³¹ Herman, a.g.e., s. 395

²³² John M. Carland, **The Colonial Office and Nigeria**, Colonial Office of British Crown, London, 1985, s. 56

²³³ Cruickshank ve Kubalkova, a.g.e., s. 170

sürdü. 1900-1906 yılları arasında Lugard yönetiminde Protectorate, bölgenin üzerindeki siyasi kontrolü askeri bir fethi izleyerek güçlendirdi ve takas yerine İngiliz parasının kullanımını başlattı²³⁴

1900'de İngiliz hükümeti, Güney ve Kuzey Koruyucuların kontrolü altına aldı ve her ikisi de sonuçta Whitehall'taki Sömürge Ofisi tarafından idare edildi. Bu ofisteki personel öncelikle İngiliz üst orta sınıftan, yani saygın mesleklerde babalarla asaleti değil, üniversite eğitimi almış erkeklerden geldi.²³⁵

Koloni Ofisi'nin koltuğunun yönetimini idare eden ve acil durum yönetimi yetkileri bulunan vali vardı. Sömürge Ofisi, politikalarını veto edebilir veya değiştirebilir.. Bunların çoğu askeri geçmişlerden geldi. Hepsi şövalye olmuştu.

Walter Egerton'ın 29 Kasım 1907'de Colonial Office'e gönderdiği bir telgrafta belirtildiği üzere, 1908 için altmış gündemi, İngiliz önceliklerini şu şekilde sıralamaktaydı.

- Ülkeyi yatıştırmak;
- Yeni kazanılmış bölgelere krallığa bağlı hükümet organları kurmak;
- Doğal patikaları ülke genelinde iyileştirmek ve genişletmek;
- Daha nüfuslu ilçelerde düzgün dereceli yollar oluşturmak;
- Ülkedeki sayısız nehirleri temizlemek ve onları lansman ve kano trafiğine uygun hale getirmek ve
- Demiryollarını genişletmek.

Egerton ayrıca, Lagos limanındaki gelişmeleri ve yerel telgraf ağının genişletilmesini denetledi.²³⁶

1895-1900 yılları arasında, Lagos'tan Ibadan'a giden bir demiryolu inşa edildi; Mart 1901'de açıldı. Bu hat 1905-1907'de 62 mil uzakta olan Oshogbo'ya ve 1908-1911'de Zungeru ve Minna'ya kadar genişletildi. Nihai bacağı Baro'dan Minnia'ya, Kano'ya kadar 1907-1911 yılları arasında inşa edilmiş bir başka hatla karşılaşmayı sağladı²³⁷

Bu kamu işleri projelerinin bir kısmı "Siyasi İşçi" olarak adlandırılan zorunlu çalıştırma yardımıyla gerçekleştirildi. Köy Başkanları, askere alınanlar için 10 şilin ödenmiş ve arzi sağlamadıkları takdirde 50 sterlin ceza ödemesi yapılmıştır. Bireylere uymayı reddettikleri için para cezası verilebilir veya ceza infaz edildi.²³⁸

²³⁴ Carland, a.g.e., s, 38

²³⁵ Carland, a.g.e., s, 34- 37

²³⁶ Carland, a.g.e., s, 104

²³⁷ Herman, a.g.e., s. 388

²³⁸ Carland, a.g.e., s, 108

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. HİNDİSTAN'IN SÖMÜRGE DÖNEMİ

3.1. Hindistan

İngiliz Raca²³⁹, 1858-1947 yılları arasında Hint alt kıtasındaki İngiliz Krallığının egemenliği altındaydı. Bu kurala Hindistan'da taç yönetimi ya da doğrudan Hindistan'da hakimiyet deniyordu. İngiliz kontrolü altındaki bölge genelde eşzamanlı olarak Hindistan olarak adlandırılırdı. Topluca İngiliz Hindistan'ı diye anılan Birleşik Krallık tarafından doğrudan idare edilen alanları ve yerli hükümdarlar tarafından yönetilen, ancak İngiltere vesayeti veya üstünlüğü altında bulunan alanları kapsardı ve bu topraklara prens devletler deniyordu. Ortaya çıkan siyasi birliğe Hint İmparatorluğu deniyordu ve 1876'dan sonra o isim altında pasaport çıkarıldı. Hindistan, Milletler Cemiyeti'nin de kurucu üyesiydi.²⁴⁰

Bu yönetim sistemi 28 Haziran 1858'de kuruldu; 1857 Hint Ayaklanması sonrasında İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin yönetimi, (1876'da Hindistan İmparatoru olarak ilan edilen). Kraliçe Victoria'ya verildi.²⁴¹

Bir devlet olarak, Hindistan'daki İngiliz İmparatorluğu, kendini, askeri güç, iş mevzuatı ve para yönetimi ile muhafaza edilen bağlı pazarlar sisteminin koruyucusu gibi işlev gördü. İngiliz Hint İmparatorluğu, 1947 yılında iki egemen devlete bölünene kadar sürdü: Hindistan Egemenliği (daha sonra Hindistan Cumhuriyeti) ve Pakistan Hükümdarı (daha sonra Pakistan İslam Cumhuriyeti, doğu kısmı, daha sonra, Bangladeş Halk Cumhuriyeti oldu). 1858'de Raca'nın başlangıcında, zaten İngiliz Hindistan'ın bir parçası olan Aşağı Burma'ya; 1886'da Üst Burma eklendi ve ortaya çıkan birlik olan Burma, 1948'de ayrı bir İngiliz kolonisi haline geldiğinde, kendi bağımsızlığını kazanarak özerk bir vilayet olarak yönetildi.²⁴²

²³⁹ Birleşik Krallık'a bağlı Hindistan yönetiminin adıdır. Orijinal dilinde "The British Raca" olarak geçer. Çalışmada "İngiliz Raca" biçiminde kullanılacaktır.

²⁴⁰ Luke Glanville, **Sovereignty and the Responsibility to Protect: A New History**, University of Chicago Press, 2013, s. 135

²⁴¹ Kaul, a.g.e., s. 147

²⁴² Joerg Baten, **A History of the Global Economy. From 1500 to the Present**, Cambridge University Press, Cambridge, 2016, s. 234

3.1.1. Coğrafya

İngiliz Racalığı, Goa ve Pondicherry gibi diğer Avrupa ülkelerinin küçük holdingleri hariç olmak üzere günümüzde neredeyse tüm Hindistan, Pakistan ve Bangladeş'ten genişledi.²⁴³ Bu bölge çok çeşitli olup, Himalaya dağlarını, verimli taşkın yataklarını, Indo-Gangetik Ovasını, uzun bir sahil şeridini, tropik kuru ormanları, arıtılmış yaylaları ve Thar Çölü'nü ihtiva etmektedir.²⁴⁴ Buna ek olarak, çeşitli zamanlarda Aden (1858-1937), Aşağı Burma (1858-1937), Üst Burma (1886-1937), İngiliz Somali'si (kısaca 1884-1898) ve Singapur (kısaca 1858-1867). Burma, Hindistan'dan ayrılmış ve 1937'den 1948'de bağımsızlığa kadar İngiliz Krallığı tarafından doğrudan idare edilmiştir. Basra Körfezi'ndeki şimdiki adı Birleşik Arap Emirlikleri olan devletler ve İran Körfezi'ndeki devletler, teorik olarak prenslik devletlerdir. 1947 yılına kadar İngiliz Hindistan Cumhuriyeti'ne dâhil olan bu devletler, rupiyi para birimi olarak kullanmışlardır.²⁴⁵

Bölgedeki diğer ülkeler arasında Seylan (şu an Sri Lanka), 1802'de Amiens Antlaşması uyarınca Britanya'ya devredildi. Seylan, 1793-1798 yılları arasında Madras Başkanlığı'nın bir parçasıydı. Nepal ve Butan Krallıkları, İngilizlerle savaşarak onlarla anlaşmalar imzaladılar ve İngilizler tarafından bağımsız devletler olarak tanındı. Sikkim Krallığı 1861 Anglo-Sikkim Antlaşması'ndan sonra prens devleti olarak kuruldu; ancak, egemenlik meselesi tanımsız kaldı. Maldiv Adaları, 1887'den 1965'e kadar bir İngiliz koruması altındaydı, ancak İngiliz Hindistan'ının bir parçası değildi.²⁴⁶

3.1.2. İngiliz Hindistan'ı ve Prenslik Devletleri

İngiliz Racalığı sırasında Hindistan, iki tür topraktan oluşur: İngiliz Hindistan'ı ve Yerli Devletleri (veya Prens/Prenslik Devletleri). 1889 tarihli Yorumlama Yasasında İngiliz Parlamentosu, Bölüm 18'de aşağıdaki tanımları kabul etmiştir.²⁴⁷

(4) "İngiliz Hindistan" ifadesi, Majesteleri'nin hükümdarlığı içindeki tüm toprakları ve yerleri ifade eder; bunlar, zaman zaman Hindistan Genel Sekreteri aracılığıyla Majesteleri tarafından idare edilir veya Vali Yardımcısı'na bağlı herhangi bir vali ya da diğer subay tarafından yapılır. Hindistan'ın

(5) "Hindistan" ifadesi, Britanya Hindistan'ı, Hindistan Genel Valisi vasıtasıyla veya herhangi bir vali ya da vali tarafından görevlendirilen diğer subaylar tarafından uygulanan herhangi bir yerli

²⁴³ George Smith, **The Geography of British India, Political & Physical**, J. Murray Press, London, 1882, s. 249

²⁴⁴ Baten, a.g.e., s. 233

²⁴⁵ Subodh Kapoor, **The Indian Encyclopaedia: Biographical, Historical, Religious**, Cosmo Publications, New Delhi, 2002, s. 1222

²⁴⁶ Humphry W. Codrington, **Transition To British Administration**, <http://lakdiva.org/codrington/chap10.html> (18.02.2016)

²⁴⁷ Gilmour, a.g.e., s. 229

prensın veya başın herhangi bir bölgesi ile birlikte Majestelerinin hâkimiyetine bağlı toprakları kapsar. Genel Hindistan.

Genel olarak, "İngiliz Hindistan" terimi, 1600'den 1858'e kadar Hindistan'daki İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin egemenliğine giren bölgelere atıfta bulunmak için kullanılmıştır (ve halen kullanılmaktadır). Bu terim ayrıca, "Hindistan'daki İngilizler" için de kullanılmıştır.²⁴⁸

"Hint İmparatorluğu" ve "Hindistan İmparatorluğu" ("İngiliz İmparatorluğu" gibi) terimleri mevzuatta kullanılmamıştır. Kraliyet, İmparatoriçe veya Hindistan İmparatoru olarak biliniyordu ve bu terim genellikle Kraliçe Victoria'nın, Kraliçe'nin Konuşmaları ve Hükümran Konuşmaları'nda kullanılmıştır. İngiliz Hint Hükümeti tarafından çıkartılan pasaportların kapağında "Hint imparatorluğu" ve içinde "Hindistan İmparatorluğu" ifadeleri vardı. Buna ek olarak, 1878 yılında Hint İmparatorluğu'nun En nemli Sistemi adıyla şövalyelik emri getirildi.

175'den fazla kıdemli devlet, en büyük ve en önemlileri, (Britanya Tacı adına) Britanya Hindistan merkezi hükümeti ve hükümetin başı olan Vekil tarafından yönetildi; Geriye kalan yaklaşık 500 devlet, Birleşik Krallık eyalet hkmetlerinin bir Vali, Vali Yardımcısı veya (bazı durumlarda) Baş Komiser tarafından İngiliz Hindistan'ına bağlı olarak yönetiliyordu. "Egemenlik" ve "hâkimiyet" arasındaki net bir ayrım, mahkemelerin yargı yetkisi tarafından sağlandı: İngiliz Hindistan yasası, hem merkezi hem de yerel olmak üzere; İngiliz Parlamentosu tarafından kabul edilen yasalara ve İngiliz Hindistan'ın çeşitli hkmetlerindeki yasalara dayandı. Öte yandan, Prenslik Devletlerinin mahkemeleri, bu devletlerin ilgili yöneticilerinin yetkisi altında varlıklarını sürdürmeye devam etti.²⁴⁹

3.1.3. Prenslik Devletleri

Bir Yerli Devlet veya Bir Hindistan Devleti olarak da adlandırılan bir Prens Devlet, iştiraki ittifağına tabi olmak üzere, yerli bir Hint hükümdarı ile sözde egemen bir varlıktı. Hindistan ve Pakistan Ağustos 1947'de İngiltere'den bağımsızlaştığında 565 prenslik devlet vardı. Bu prenslik devletler doğrudan İngiliz egemenliği altında olmadığı için İngiliz Hindistan'ın (yani başkanlıkların ve illerin) bir parçasını oluşturmadılar. Büyük olanlar, prenslerin hangi haklara sahip olduklarını belirten antlaşmalara sahiplerdi; küçük olanlarda ise prenslerin hakları azdı. Prens devletlerin, dış işleri ile ilgili savunma ve haberleşmelerin çoğu İngiliz kontrolü altındaydı. İngilizler, devletlerin iç siyaseti üzerinde, kısmen tek tek hükümdarların tanınması veya tanınmasının durdurulması yoluyla genel bir etkiye sahipti. Her ne kadar o dönem yaklaşık 600 prenslik devlet bulunsa da, büyük

²⁴⁸ **Imperial Gazetteer of India**, Vol. II, 1908

http://dsal.uchicago.edu/reference/gazetteer/pager.html?volume=2&objectid=DS405.1.I34_V02_505.gifb (15.10.2016)

²⁴⁹ **Imperial Gazetteer of India**, Vol. IV, 1907

http://dsal.uchicago.edu/reference/gazetteer/pager.html?volume=4&objectid=DS405.1.I34_V04_030.gif (15.10.2016)

çoğunluğu çok küçüktü ve hükümet işini İngilizlere verdiler. Bu devletlerden iki yüz tanesi, 25 kilometrekareden az bir alana sahipti.²⁵⁰

3.1.4. Örgütlenme

1857 Hint Ayaklanması sonrasında (genellikle İngilizler tarafından Hindistan Mütarekesi olarak anılır) 1858 Hindistan Hükümeti Yasası, Hindistan yönetiminde üç aşamada değişiklik yapmıştır:

1. Londra İmparatorluk hükümetinde,
2. Kalküta'daki merkezi hükümette,
3. Başkanlıklarda (ve daha sonra illerde) bulunan eyalet hükümetlerinde²⁵¹

Londra'da, Hindistan için bakanlık düzeyinde ve on beş üyeli Hindistan Konseyi sağlandı; üyeleri, üyeliğin ön şartlarından biri olarak Hindistan'da en az on yıl geçirmiş olmalıydı.²⁵² Dışişleri Bakanı, Hindistan'a iletilecek olan politika talimatlarını formüle etse de, çoğu durumda Konseye danışmak zorundaydı; özellikle Hindistan gelirlerinin harcamaları ile ilgili konularda. Kanun, Konseyin ideal olarak hem sömürgeci politika yapımındaki aşırılıkların kontrolü, hem de Hindistan hakkında güncel bir uzmanlık merkezi olarak hizmet ettiği bir "çift hükümet" sistemi öngördü. Bununla birlikte, Dışişleri Bakanı'nın kendisine tek taraflı kararlar vermesine izin veren özel acil durum yetkileri vardı ve zaten Konsey'in uzmanlığı çoğu zaman modası geçmiş olarak görülüyordu. 1858'den 1947'ye kadar, yirmi yedi kişi Hindistan İşleri Bakanı olarak görev yapmış ve Hindistan Ofisi'ni yönetmiştir. Bunlar arasında Sir Charles Wood, Marcus Salisbury, John Morley (1905-1910, Minto-Morley Reformlarının başlatıcısı), ES Montagu (1917-1922; Montagu-Chelmsford reformlarının mimarı) ve Frederick Pethick-Lawrence (1945-1947; 1946 Kabine Misyonu Hindistan başkanı) bulunmaktadır. Danışma Konseyi'nin boyutu önümüzdeki yarım yüzyılda küçüldü, ancak yetkileri değişmedi. 1907'de ilk kez iki Hintliler Konseye atandı.²⁵³ Bu kişiler K.G. Gupta ve Seyid Hüseyin Bilgrami idi.

Kalküta'da Vali Genel Sekreteri Hindistan Hükümeti'nin başında kaldı ve şimdi daha genel olarak Başbakan adayı temsil eden Taç'ın temsilcisi olarak ikna edici rolünden dolayı Vekil olarak anıldı; Ancak şimdi, Londra'daki Devlet Sekreteri ile Parlamento'ya olan sorumluluğu üzerine çalışıyordu. Pitt'in 1784 tarihli Hindistan Yasası'ndan bu yana Hindistan'daki yönetiminde "çift hükümet" sistemi kurulmuştu. Başkent Kalküta'daki Genel Vali ve Madras ya da Bombay'daki bir Vali, her biri danışma konseyine danışmak zorundaydı; Kalküta'daki yönetici emirleri, örneğin

²⁵⁰ Claude Markovits, *A History of Modern India, 1480–1950*, Anthem Press, London, 2004, 386

²⁵¹ Robin J. Moore, *India, 1858–1914*, Andrew Porter (Ed.) *In The Oxford History of the British Empire: Volume III: The Nineteenth Century*, Oxford Univ. Press. 1999, s. 82-90

²⁵² Moore, a.g.e., s. 69

²⁵³ Moore, a.g.e., s. 8 90

"Konsey Valisi" (yani, Konsey'in tavsiyesiyle Vali) adına çıkarıldı. Şirketin "çift hükümet" sisteminin eleştirileri vardı; çünkü sistem başlangıcından bu yana, Genel Vali ve Konseyi arasında aralıklarla çelişme olmuştu; Yine de, 1858 tarihli Kanun yönetişime büyük bir değişiklik yapmadı. Bununla birlikte Vekil Lord Canning, isyan sonrası yeniden yapılanma yılları olan hemen sonraki yıllarda, Konsey'in ortak karar verme sürecinin önümüzdeki görevler için çok zaman harcadığını ve bu nedenle "portföy sistemini", yani her işin Yürütme Konseyi'nden tek bir üyenin sorumluluğunu üstlendiği bir meclis oluşması gerektiğini söyledi. Rutin bölüm kararları münhasıran üye tarafından yapıldı, ancak önemli kararlar Vali'nin onayını gerektirdi ve böyle bir rızanın yokluğunda tüm Yürütme Konseyi tarafından tartışmalara ihtiyaç duyuldu. Hint yönetimindeki bu yenilik, Hint Konseyleri Yasası ile düzenlenerek 1861'de ilan edildi.²⁵⁴

Hindistan Hükümeti yeni yasaları çıkarmaya ihtiyaç duyduğunda, Konsey Yasası Yasama Konseyine izin vermiştir - Yürütme Konseyinin 12'ye kadar üyesi tarafından genişletilmesi - her biri iki yıllık süreyle atanmıştır - üyelerin yarısı İngiliz yetkililerden oluşmaktadır. Hindistan'da yerleşik Hintliler ve ikamet eden İngilizlere oy kullanma imkânı sağlanmış, iki taraftan da üyeler seçilmiştir, ancak bu üyeler yalnızca danışmanlık yapmıştır. Kalküta'daki İmparatorluk Yasama Konseyi, ya da Madras ve Bombay'daki yasama konseyleri tarafından yapılan yasalar, Londra'daki Dışişleri Bakanı Sir Charles Wood'un nihai onayını gerektiriyordu. Wood, Hindistan Hükümeti'ni "evden kontrol edilen bir despotizm" olarak tanımlıyordu.²⁵⁵ Üstelik Hintlilerin Yasama Meclisine atanması, 1857 isyanı sonrasında, özellikle Seyyid Ahmed Khan tarafından yapılan silahlanma çağrılarına, Hintlilerle daha fazla istişarede bulunmak için verilen bir cevap olsa da, bu şekilde atanan Hintliler, çoğunlukla yerleşmiş aristokrasiden sadakati için seçiliyordu ve bunlar temsilci olmaktan çok uzaktı.²⁵⁶ Buna rağmen, (Peers, 2006: 33)

... temsili hükümet uygulamasındaki ufak tefek gelişmeler, isyandan önce çok yanlış yargılanan kamuoyunun ifadesine emniyet valfieri sağlamayı amaçladı". Hint işleri artık İngiliz Parlamentosu'nda daha yakından incelendi ve İngiliz basınında daha geniş bir şekilde tartışıldı.²⁵⁷

Hindistan Hükümeti Yasası'nın 1935 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte, Hindistan Konseyi, 1 Nisan 1937 tarihinden itibaren yürürlüğe giren ve değiştirilmiş bir hükümet sistemi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Hindistan Devlet Sekreteri, İngiltere'de Hindistan Hükümeti'ni temsil etti. En azından yarısı Hindistan'da en az 10 yıl görev yapmak zorunda kalan 8-12 kişilik

²⁵⁴ Gilmour, a.g.e., s. 230

²⁵⁵ Moore, a.g.e., s.88

²⁵⁶ Douglas M. Peers, **India Under Colonial Rule 1700- 1885**, Routledge, New York, 2006, s. 31

²⁵⁷ Douglas M. Peers, **India Under Colonial Rule : 1700- 1885**, Taylor and Francis Group, New York.2006, s. 33

danışmanlardan oluşan bir kuruluş tarafından yardım edildi ve Devlet Sekreteri'ne danışman olarak atanmadan iki yıl önce görevden vazgeçmedi.²⁵⁸

Vekil ve -Kral tarafından atanmış - Hindistan Genel Valisi, sabit bir görev süresi olmasa bile genelde beş yıl görevde kaldı ve yıllık maaşını 250.800 £. (£ 18,810) aldı.²⁵⁹ Her üyesi bir merkezi idare birimi için sorumlu olan Vekil Yürütme Konseyi'ni de Vekil ya da Vali yönetti. 1 Nisan 1937'den itibaren Vekil ve Vali, Kraliyet'i Hintli devletlerle ilişkilerde temsil etme yetkisine sahip oldu. Konsey'deki Genel Sekreterlik görevinin yerini "Kraliyet İşlevlerinin Hintli Devletler ile olan ilişkilerde işlemesinden sorumlu Temsilcisi" veya" Taç Temsilcisi "olarak anılacaktır. İkinci Dünya Savaşı sırasında Yürütme Konseyi büyük ölçüde genişletildi ve 1947'de her biri bir maaş (£66.000) kazanan 14 Üye'den (Sekreterler) oluştu. 1946-1947 yılları arasındaki portföyler:²⁶⁰

- Dış İlişkiler ve Topluluk İlişkileri
- Ev ve Bilgi ve Yayıncılık
- Gıda ve ulaşım
- Ulaşım ve Demiryolları
- İş
- Sanayi ve Malzemeleri,
- Madencilik ve Enerji İşleri
- Eğitim
- Savunma
- Finans
- Ticaret
- İletişim
- Sağlık
- Yasa

1946 yılına kadar Vekil, Dış İlişkiler ve Topluluk İlişkileri portföyünü düzenledi ve Siyasi İşler Başkanlığını, Taç Temsilcisi olarak yaptı. Her bölüm, Sekreterliğinde Demiryolları Baş Komiseri olan Demiryolları Departmanı hariç olmak üzere, bir Sekreter tarafından yönetildi.²⁶¹

Vekil ve Genel Vali aynı zamanda, bir üst meclis (Danıştay) ve bir alt meclisten (Yasama Meclisi) oluşan, iki başlı Hint Yasama Meclisinin başındaydı. Vekil, Danıştay başkanıydı; ilk olarak 1921'de açılan Yasama Meclisi, (1921-1925 arasında Vekil tarafından atanan) seçilmiş bir

²⁵⁸ Sigfrid H. Steinberg, "India – Government and Constitution," **The Statesman's Year-Book 1947**, Macmillan, New York, 1998, s. 65-72

²⁵⁹ Steinberg, a.g.e., s. 65- 72

²⁶⁰ Vinay Bahl, "The Emergence of Large-Scale Steel Industry in India Under British Colonial Rule, 1880–1907", **Indian Economic and Social History Review**, Vol. 31, Issue. 4, s. 413- 460

²⁶¹ Steinberg, a.g.e., s. 65

Başkan tarafından yönetildi. Danıştay, 58 üyeden (32'si seçildi, 26'sı aday gösterildi), Yasama Meclisi ise 141 üyeden (26 aday, 13 aday gösterildi ve 102 seçildi) oluşuyordu. Danıştay beş yıllık dönemlerde, Yasama Meclisi üç yıllık dönemlerde görev yapardı; ancak bunların birçoğu Vekil tarafından erken veya geç bir tarihte feshedildi. Hint Yasama Komitesi, İngilizler de dâhil olmak üzere, İngiliz Hindistan'ında oturan tüm kişiler ve İngiliz Hindistan'ın dışında ikamet eden tüm İngiliz Hindistanı uyruklu kişiler için yasalar hazırlama yetkisine sahipti. Kral/İmparatorun onayıyla ve önerilmiş bir kanun teklifinin İngiliz Parlamentosu'nun her iki evine de sunulmasını müteakip Vekil, yasama organını devreden çıkarıp, ihtiyaç duyulması halinde İngiliz Hindistan'ın veya sakinlerinin algılanan çıkarları doğrultusunda herhangi bir tedbiri alabilirdi.²⁶²

1 Nisan 1936'dan itibaren Hindistan Hükümeti Yasası'nın yeni illerini; Sind (Bombay Başkanlığı'ndan ayrı) ve Orissa'yı (Bihar ve Orissa Eyaletinden ayrı) oluşturdu. Burma ve Aden, 1 Nisan 1937'den bu Kanun uyarınca ayrı Kraliyet Kolonileri haline gelerek Hint İmparatorluğu'nun bir parçası olmayı bıraktı. 1937'den itibaren İngiliz Hindistan'ı 17 idareye bölündü: Madras, Bombay ve Bengal üç başkanlığı, Kuzey Batı Sınır Eyaleti'nin 14 ili (NWFP) olan Birleşmiş İller, Punjab, Bihar, Orta Vilayetler ve Berar, Assam, Orissa, Sind, İngiliz Baluchistan, Delhi, Ajmer-Merwara, Coorg, Andaman ve Nicobar Adaları ve PanthPiploda. Başkanlıklar ve ilk sekiz vilayetin her biri Vali, altısı da baş komiser tarafından yönetiliyordu. Vekil, Baş Komiserlik illerini ilgili Baş Komiser vasıtasıyla doğrudan yönetirken, Başkanlıklar ve Valiliklerdeki iller Hindistan Hükümeti Yasası uyarınca daha fazla özerkliğe sahipti.²⁶³ Bir Vali'nin başkanlığındaki her Başkanlık veya il, bir il eyaletinde iki eyalet yasama organı (Başkanlıklarda bu, Birleşik Vilayetler, Bihar ve Assam) ya da tek plandaki bir yasama organına (Punjab, Central Provinces ve Berar, NWFP, Orissa ve Sind) sahipti. Her cumhurbaşkanlığı ya da vilayet valisi, Krallığı kendi kapasitesinde temsil etti ve her il meclisinin üyelerinden atanan bakanlardan yardım aldı. Her il meclisi, savaş zamanı koşulları gibi özel koşullar altında olduğu zamanlarda en fazla beş yıllık bir hayata sahipti. İl meclisi tarafından kabul edilen tüm tasarılar, gerek görüldüğünde yasama meclisi durgunluk halindeyken ilân verebilen ya da kararnameleri ilan edebilen Vali tarafından imzalanır ya da reddedilirdi.²⁶⁴

Her il veya başkanlık, bir Komisyon üyesi tarafından yönetiliyordu ve bu iller birkaç bölgeye ayrılmıştı. İlçelere bölünmüş temel idari birimler olan bu bölgeler Komisyon üyesinin başkanlığını yaptığı, Vergi Kolektörü ve Yönetici (veya Vekil Komiseri) tarafından yönetiliyordu. 1947'de, İngiliz Hindistan'ı 230 bölgeden oluşuyordu.²⁶⁵

²⁶² Steinberg, a.g.e., s. 70

²⁶³ Steinberg, a.g.e., s. 72

²⁶⁴ Steinberg, a.g.e., s. 74

²⁶⁵ Steinberg, a.g.e., s. 65- 72

3.1.5. 1858-1914 Arası Hindistan

Her ne kadar 1857 Büyük Ayaklanması Hindistan'daki İngiliz girişimini sallamış olsa da, bunu raydan çıkarmamıştı. İsyan yüzünden İngilizler daha ihtiyatlı davrandılar. Birçok insan kendini isyanın nedenlerine adanmıştı ve bundan da üç ana ders çıkıyordu. Daha pratik bir seviyede İngilizlerle Hintliler arasında daha fazla iletişim ve dostluk olması gerektiği -sadece İngiliz ordu subayları ve Hintli personel arasında değil, sivil yaşamda da hissedilmişti.²⁶⁶ Hint ordusu tamamen yeniden düzenlendi: isyanın merkezini oluşturan Agra ve Oudh'un Birleşmesiyle, buranın Müslümanları ve Brahman'larından oluşan birlikler dağılmıştı. İngiliz algılamasında istikrarlı olduğunu kanıtlamış Hintlilerden oluşan, Sihler ve Beluciler gibi, yeni alaylar kuruldu. Bundan sonra, Hindistan ordusu 1947 yılına kadar kuruluşunda değişmeden kalacaktı. 1861 Sayımı, Hindistan'daki İngiliz nüfusunun 125.945 olduğunu ortaya çıkardı. Bunların sadece yaklaşık 84.883 Avrupa subayına kıyasla yaklaşık 41.862 sivildi. 1880'de kalan Hint Ordusu, 66000 İngiliz askeri, 130.000 yerli ve 350.000 prenslik ordularının askerlerinden oluşuyordu.²⁶⁷

Hem prenslerin, hem de büyük toprak sahiplerinin isyan etmemekle birlikte Lord Canning'in sözleriyle "fırtınada dalgakıranlar" olduğu kanıtlandı. Her devlet şimdi Kral ile imzalanan anlaşmalarda resmi olarak tanınarak yeni İngiliz Racalığı'nca ödüllendirildi. Aynı zamanda, büyük arazi reformlarını isteyen köylülerin birçok durumda, İngilizlere karşı eski toprak ağaları için savaşarak, haksızlık gösterdiğini iddia etti. Sonuç olarak, önümüzdeki 90 yıl boyunca daha fazla toprak reformu yapılmadı: Bengal ve Bihar büyük arazilerin (Punjab ve Uttar Pradesh'in aksine) topraklarını korumak zorunda kaldılar.²⁶⁸

Son olarak İngilizler, Hintliler'in toplumsal değişime tepkisiyle düş kırıklığına uğradılar. Hintliler, isyan edilene kadar Lord William Bentinck'in *Sati* yasağında olduğu gibi, toplumsal reforma hevesle karşı çıktı²⁶⁹ Artık Hindistan'daki gelenek ve göreneklerin kolayca değiştirilemeyecek kadar güçlü ve çok katı olduğu düşünülüyordu; dolayısıyla İngilizler, (Hindu çocuk dullarının yeniden evlenmesi durumunda olduğu gibi) bu konuda çok güçlü hissettiklerinde bile, özellikle de dinle ilgili konularda herhangi bir sosyal müdahaleye kalkışmadı.²⁷⁰

²⁶⁶ Percival Spear, **A History of India: From Sixteenth Century To Twentieth Century**, Penguin Group, New Delhi, 1990 s. 182- 199

²⁶⁷ Ronald Robinson ve John Gallagher, **Africa and the Victorians: The Climax of Imperialism**, Doubleday, New York, 1968, s. 136

²⁶⁸ Spear, **A History of India: From Sixteenth Century To Twentieth Century**, s. 190

²⁶⁹ Spear, **A History of India: From Sixteenth Century To Twentieth Century**, s. 187

²⁷⁰ Spear, **A History of India: From Sixteenth Century To Twentieth Century**, s. 192

3.1.6. Yasal Modernizasyon

Singha, 1857'den sonra sömürge hükümetinin altyapısını mahkeme sistemi, yasal usuller ve tüzükler yoluyla güçlendirdiğini ve genişlettiğini savunuyor. Yeni mevzuat, Krallık ve eski Doğu Hindistan Şirket mahkemelerini birleştirdi ve İngiliz hukukuna dayanan yeni bir ceza kanunu çıkardı. 1860'lardan 1880'li yıllarda Raca, doğum, ölüm ve evliliklerin yanı sıra evlat edinme, mülkiyet hakkı ve vasiyetleri zorla kayıt ettirdi. Hedef, istikrarlı, kullanılabilir bir kamusal kayıt ve doğrulanabilir kimlik oluşturmaktı. Bununla birlikte, nüfus sayımı ve kayıt için yapılan yeni usullerin kadın mahremiyetini ortaya çıkarma tehdidinde bulunduğu gerekçesiyle hem Müslüman hem de Hindu unsurlarının muhalefeti vardı. Purda kurallarına göre, kadınların fotoğraflarını çekirmesi veya kocalarının adını söylemesi yasaktır. 1868 ile 1871 yılları arasında, Hindistan genelinde bir nüfus sayımı yapıldı ve genellikle tek bir isim yerine bir evdeki toplam kadın sayısı kullanıldı. Raca reformcularının istatistiksel olarak izlemek istedikleri gruplar, yeni doğmuş kız çocuklarını öldürenler, fahişeler, cüzamlılar ve hadımlardan seçiliyordu.²⁷¹

Murshid, kadınların kanunların modernizasyonu ile daha kısıtlı olduğunu savunuyor. Dinleri, kastları ve gelenekleri ile bağlantılı kaldıklarını, ancak şimdiki İngiliz Victoria tutumlarının bu bağlılıkla çeliştiğini söylüyor. Murshid'e göre Mülk sahibi olma ve miras bırakılan mülkleri yönetme hakları zaten kısıtlanmışken; Yeni İngiliz yasaları durumu biraz daha sertleştirdi. Mahkeme kararları, ikinci eşlerin ve çocuklarının miras konusunda haklarını kısıtladı. Bir kadının herhangi bir hakka sahip olması için bir baba ya da bir kocaya ait olması şarttı.²⁷²

3.1.7. Uygarlık Misyonu

Thomas Babington Macaulay (1800-1859) Whig ekolünden olan tarihçilerinin İngiliz tarihi tercümesini her zaman daha fazla özgürlük ve daha ileriye götüren yukarı doğru bir ilerleme olarak sundu. Macaulay aynı zamanda, Hindistan'ın eğitim sistemini dönüştürmekle görevli önde gelen bir reformcuydu. Hint eğitim sistemini İngiliz dili üzerine oturtacaktı, böylece Hindistan, istikrarlı bir ilerleme kaydederek ana ülkeye katılabilirdi. Macaulay, Burke'nin ahlâk kuralına vurgu yaparak, kuralı gerçek okul reformlarında uygulayarak İngiliz İmparatorluğu'na yerlileri uygarlaştırmak için derin bir ahlaki misyon kazandırdı.²⁷³

Yale profesörü Karuna Mantena, uygarlaştırma görevinin uzun sürmediğini ileri sürdü; çünkü yardımsever reformcular, kilit tartışmalarda, Hindistan'daki 1857 isyanına ve 1865 yılında Jamaika'da Vali Edward Eyre'in acımasızca bastırdığı Morant Körfezi İsyanı'na katılanlar gibi

²⁷¹ Singha, Radhika (2003), *Colonial Law and Infrastructural Power: Reconstructing Community, Locating the Female Subject*, Brill Nijhoff (Ed.), **Studies in History**, (19) 1 Centre for Historical Studies Jawaharlal Nehru University, 2003, s. 87

²⁷² Kenneth R. Wray, **Commonwealth and Colonial Law**, Stevens Press, London, 1966, s. 102

²⁷³ B. R. Tomlinson, **The Economy of Modern India, 1860–1970**, Cambridge Univ. Press, 1996, s. 225

kaybedenlerdi. Retorik devam etti, ancak İngiliz suçları ve ırkçılık için bir mazeret haline geldi. Artık yerlilerin gerçekten ilerleme kaydedebileceğine inanılmıyordu; bunun yerine, sınırsız ertelenen demokratik imkânlarla ağır elle yönetilmek zorunda kaldılar.

Sonuç olarak, çeşitli isyan formları, kolonilerdeki direniş ve istikrarsızlık, Liberal emperyalizmin temel ilkelerinin geniş çaplı bir yeniden değerlendirmeye uğramasına yol açtı. Liberal imparatorluğun söylemi özünde yerli topluluk reformu ile "iyi hükümet" denklemi olduğu için, kuşkuya neden olabiliyordu.²⁷⁴

İngiliz tarihçi Peter Cain, Mantena'ya itiraz etti ve emperyalistlerin gerçekten İngiliz yönetiminin "emri özgürlüğün" faydalarını getireceğine inandığını ve böylece İngiltere'nin ahlaki görevini yerine getirebileceğini ve kendi büyüklüğüne ulaşabileceğini söyledi. Tartışmaların çoğu İngiltere'de gerçekleşti ve emperyalistler genel nüfusu, misyonun iyi yolda olduğuna ikna etmek için çok çalıştılar. Bu kampanyanın Britanya'da imparatorluk desteğini güçlendirmeye hizmet ettiğini söyleyen Cain, böylece İmparatorluğu yöneten centilmen seçkinlerin ahlaki otoritesini güçlendireceğini düşünüyordu.²⁷⁵

3.1.8. Eğitim

İngilizler, İngilizce yaygın eğitim vermeyi öncelikli kılmıştır.²⁷⁶ Doğu Hindistan Şirketi döneminde, Thomas Babington Macaulay, İngilizce eğitimini Şubat 1835'deki ünlü dakikasında Raca'ya öncelik vermiş ve önceden Lord William Bentinck (1828-1835 yılları arasında vali general) tarafından ortaya atılan fikirleri uygulamayı başardı. Bentinck, Farsça'nın resmi dil olarak kullanılmasına karşı çıkarak, eğitim dili olarak İngilizce kullanımı ve İngilizce konuşan Hintlilerin öğretmen olarak eğitilmesini tercih etti. Yararlı fikirlerden esinlenilerek "yararlı öğrenme" çağrısında bulundu.²⁷⁷ Ancak Bentinck'in önerileri Londra yetkilileri tarafından reddedildi. Macaulay'da binlerce ilk ve orta dereceli okul açıldı; Genellikle erkeklerden oluşan bir öğrenci cesedi vardı.²⁷⁸

Misyonerler, Hristiyanlığı ve 3-R'yi öğreten kendi okullarını açtılar. Bellenoit, devlet memurlarının daha fazla izole edildikçe ve bilimsel ırkçılığa başvurdukça, misyoner okulların

²⁷⁴ Mantena, a.g.e., s. 166

²⁷⁵ Mantena, a.g.e., s. 167

²⁷⁶ Catriona Ellis, Education for All: Reassessing the Historiography of Education in Colonial India. **History Compass**, The Author. Journal Compilation, 7(2), 2009 , s. 364

²⁷⁷ Suresh C. Ghosh, "Bentinck, Macaulay and the Introduction of English Education in India", **History of Education**, Zakir Husain Centre for Educational Studies 1995, s. 102

²⁷⁸ Percival Spear, "Bentinck and Education". **Cambridge Historical Journal**, Cambridge University Press, 1938, s. 99

Hintlilerle daha fazla etkileşime girdiğini, Hint kültürüne giderek daha fazla sempati duyduğunu ve bilimsel ırkçılığa şiddetle karşı koyduğunu savunuyor.²⁷⁹

Kalküta, Bombay ve Madras'taki üniversiteler, İsyân'ın hemen öncesinde 1857'de kuruldu. 1890 yılına gelindiğinde, yaklaşık 60.000 Hintli bu okullarda, çoğunlukla liberal sanatlar veya hukuk okuyordu. Hukuk okuyanların yaklaşık üçte biri kamu idaresine girdi, kalan üçte ikilik kısım ise avukat oldu. Sonuç, çok iyi eğitilmiş bir profesyonel bürokrasiydi. 1887 yılındaki 21.000 orta düzey görev randevusunun %45'i Hindular, %7'si Müslümanlar, %19'u Avrasyalılar (Avrupalı baba ve Hintli anne) ve %29'u Avrupalılar tarafından tutuluyordu. 1000 üst düzey pozisyonun hemen hemen hepsi İngilizler tarafından, genellikle Oxbridge derecesinde olan kişiler tarafından dolduruldu.²⁸⁰ Hükümet, çoğunlukla yerel hayırseverlerle birlikte çalışarak 1911'e kadar 186 üniversite ve yüksek okul açtı; 36.000 öğrenci (% 90'dan fazla erkek) bu okullara kayıt yaptı. 1939 yılına kadar kurum sayısı ikiye katlandı ve kayıt 145.000'e ulaştı. Müfredat, Oxford ve Cambridge tarafından belirlenen klasik İngiliz standartlarını izledi ve İngiliz edebiyatı ile Avrupa tarihini vurguladı. Bununla birlikte, 1920'li yıllara gelindiğinde, öğrenci bedenleri, Hint ulusçuluğunun sıcak yuvası haline gelmişti.²⁸¹

3.1.9. Ekonomik Eğilimler

Hint ekonomisi, nüfusla paralel olarak, 1880'den 1920'ye kadar yılda yaklaşık %1 oranında büyümüştür.²⁸² Ekonominin üç sektörü - tarım, üretim ve hizmetler - sömürge sonrası Hindistan'da hızlanmıştı. Tarımda 1970'lerde bir "yeşil devrim" meydana geldi. Sömürge ve sömürge sonrası Hindistan arasındaki en önemli fark, yüksek getiri sağlayan çeşit tohumları, kimyasal gübreler ve suyun yoğun uygulanması ile verimliliğin öncülüğünü yaptığı arazi fazlasının kullanılmasıydı. Bu üç girdinin tamamı devlet tarafından sübvans edildi.²⁸³

Sonuç olarak kişi başına düşen gelir düzeyinde ortalama bir değişim yaşanmazken, hayat pahalılığı artmıştı. Çoğu köylü, geçimlik seviyede tarımla hala hâkim durumdaydı. İhracat için nakit ürünlerine geçiş için ve Hindistan endüstrisi için ham maddeler, özellikle jüt, pamuk, şeker kamışı, kahve ve çay tarlalarına su geçişi için bir güç oluşturan kapsamlı sulama sistemleri inşa edildi.²⁸⁴ Hindistan'ın küresel GSYİH içindeki payı sömürge döneminde %20'nin üstünde ve %5'in altına geriledi.²⁸⁵ Tarihçiler, iktisat tarihi meselelerinde, Nehru'yu takip eden Milliyetçilerin başta

²⁷⁹ Bellenoit, a.g.e., s. 286

²⁸⁰ Moore, a.g.e., s. 83

²⁸¹ Zareer Masani, **Indian Tales of the Raj**, University of California Press, Berkeley, 1988, s. 188

²⁸² Tomlison, a.g.e., s. 224

²⁸³ Baten, a.g.e., s. 240

²⁸⁴ Tomlinson, a.g.e., s. 226

²⁸⁵ Angus Maddison, **The World Economy**, 2006, s. 114

<http://piketty.pse.ens.fr/files/Maddison2001Data.pdf> (02.01.2017)

olması yüzünden Hindistan'ın daha yoksul olduğunu ve yoksulluğun İngilizler tarafından gerçekleştirildiğini şiddetle savunan iki gruba bölündü.²⁸⁶

3.1.10. Sanayi

Girişimci Jamsetji Tata (1839-1904), sanayi hayatına 1877'de Bombay'daki Orta Hindistan İplik, Dokuma ve Üretim Şirketi ile başladı. Diğer Hintli fabrikalar, yerel kısa elyaf pamuk ve İngiltere'den ithal edilen ucuz makineler kullanarak ucuz kaba iplik (ve daha sonra bez) üretirken Tata, Britanya'dan ithal edilen mallarla yarışacak kalitede üretim yapabilmek için, Mısır'dan, pahalı daha uzun zımbalanmış pamuk ithal etti. Amerika Birleşik Devletleri'nden, daha karmaşık halkalı iğ makineleri satın aldı ve diğer fabrikalardan daha çok başarı elde etti.²⁸⁷

1890'lı yıllarda Hint finansmanını kullanarak ağır sanayiye geçme planlarını başlattı. Raca sermaye sağlamadı, ancak İngiltere'nin çelik endüstrisindeki ABD ve Almanya'ya karşı azalan pozisyonunun farkındaydı ve Hindistan'daki çelik fabrikalarını istedi. Tata'nın satamayacağı kadar fazla çelik alımı sözü verdi.²⁸⁸ Oğlu Dorabji Tata (1859-1932) başkanlığındaki Tata Iron and Steel Company (TISCO), 1908'de Bihar'daki Jamshedpur'da tesisini açtı. İngiliz değil, Amerikan teknolojisini kullandı ve 1945 yılında 120.000 çalışanıyla Hindistan'da önde gelen demir-çelik üreticisi oldu. TISCO, Hindistan'ın gurur verici teknik beceri, yönetim yeterliliği, girişimci yetenek ve endüstriyel çalışanlar için yüksek ücret simgesi haline geldi. Hindistan'daki büyük işadamlarının çoğu gibi Tata ailesi Hintli milliyetçilerdi ancak Kongre'ye güvenmedi çünkü aşırı sosyalist, Raca'ya karşı aşırı düşmanca ve sendikalaşmayı çok fazla destekleyici görünüyordu.²⁸⁹

3.1.11. Demiryolları

İngiliz Hindistan, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında dünyada dördüncü en büyük demiryolu sistemini kurdu. Demiryolları ilk önce özel mülkiyete aitti ve böyle işletildi. İngiliz yöneticileri, mühendisleri ve zanaatkârlar tarafından yönetildi. Başlangıçta sadece vasıfsız işçiler Hintliydi.²⁹⁰

Doğu Hindistan Şirketi (ve daha sonra sömürge hükümeti), yeni demiryolu şirketlerini araziyi sağlayacak ve ilk işletme yıllarında yıllık yüzde beş oranında geri dönüş sağlayacak bir plan çerçevesinde özel yatırımcılar tarafından desteklenmeye teşvik etti. Şirketler, hükümetleri daha

²⁸⁶ Robb, Peter (1981), British Rule and Indian "Improvement", P.R. Schofield, (Ed.) **The Economic History Review**, Economic History Society, 34 (4), 1981, s. 507

²⁸⁷ F. Brown ve Robin Tomlison, Tata, Jamshed Nasarwanji (1839–1904), **In Oxford Dictionary of National Biography**, Oxford Univ. Press, 2004, s. 82

²⁸⁸ Bahl, a.g.e., s. 430

²⁸⁹ Claude Markovits, **Indian Business and Nationalist Politics 1931–39: The Indigenous Capitalist Class and the Rise of the Congress Party**, Cambridge Press, 2002, 218

²⁹⁰ I. D. Derbyshire, Economic Change and the Railways in North India, 1860–1914, **Modern Asian Studies**, Cambridge University Press, 21 (3) 1987, s. 521-543

önce satın alma seçeneğine sahip oldukları için, 99 yıllık kiralama ile hatları kuracak ve işleteceklerdi.²⁹¹

Bombay ve Kalküta yakınlarındaki hatları kurmak ve işletmek için 1853-54 yıllarında iki yeni demiryolu şirketi, Büyük Hint Yarımadası Demiryolları (GIPR) ve Doğu Hindistan Demiryolları (EIR) kurulmuştu. Allahabad ile Kanpur arasındaki Kuzey Hindistan'daki ilk yol demiryolu hattı 1859'da açıldı.²⁹²

1854 yılında Vali General Lord Dalhousie, Hindistan'ın başlıca bölgelerini birbirine bağlayan bir gövde hattı ağı inşa etme planını hazırladı. Hükümet garantileri tarafından cesaretlendirilerek yatırımlar aktı ve bir dizi yeni demiryolu şirketi kuruldu ve Hindistan'daki demiryolu sisteminin hızla genişlemesi sağlandı. Yakında birkaç büyük devlet, kendi demiryolları sistemlerini kurdu ve ağ, Assam, Rajasthan ve Andra Pradesh'in günümüzdeki devletleri haline gelen bölgelere yayıldı. Bu ağın rota, 1860 yılında 1.349 kilometreden (838 mil), 1880'de 25.495 kilometrede (15.842 mil) artarken, çoğunlukla Bombay, Madras ve Kalküta'nın üç büyük liman kentinden iç bölgeye yayıldı.²⁹³

Demiryolu inşasının büyük bir bölümü İngiliz mühendislerce denetlenen Hint şirketleri tarafından yapıldı. Sistem, geniş bir master, sağlam raylar ve güçlü köprüler kullanarak ağır bir şekilde inşa edildi. 1900 yılına gelindiğinde Hindistan geniş, sayaç ve dar görüş ağları üzerinde çalışan çeşitli sahiplik ve yönetimle demiryolları hizmetlerinin tamamına sahipti. 1900'de hükümet GIPR şebekesini devralırken şirket bunu yönetmeye devam etti. Birinci Dünya Savaşı sırasında demiryolları asker ve tahılları İngiltere, Mezopotamya ve Doğu Afrika'ya giden Bombay ve Karaçi limanlarında taşımak için kullanıldı. Ekipmanların sevkiyatları ve İngiltere'deki parçaların kısıtlanmasıyla birlikte, bakım çok daha zor hale geldi; Kritik işçiler orduya girdi; Atölyeler top yapmak için dönüştürüldü; Bazı lokomotifler ve arabalar Ortadoğu'ya gönderildi. Demiryolları artan taleple yeteri kadar ilerleyemedi. Savaşın sona ermesiyle, demiryolları bakım eksikliği yüzünden kötüye gitti ve karlı değildi. 1923'te hem GIPR hem de EIR devletleştirildi.²⁹⁴

Headrick, 1930'lu yıllara kadar hem Raca hatları hem de özel şirketler, sadece Avrupa denetçilerini, inşaat mühendislerini ve hatta lokomotif mühendisleri gibi operasyon personeli tuttuğunu gösteriyor. Hükümetin Depolar Politikası, demiryolu sözleşmelerine ilişkin tekliflerin Londra'daki Hindistan Ofisi'nde yapılması ve Hintli şirketlerin çoğunun kapatılması gerektiğini söyledi. Demiryolu şirketleri İngiltere'de donanımlarının çoğunu ve parçalarını satın aldı.

²⁹¹ Ratan, R. Bhandari, **Indian Railways: Glorious 150 years**. Ministry of Information and Broadcasting, Government of India, New Delhi, 2005

²⁹² Derbyshire, a.g.e., s. 525

²⁹³ John Hurd, ve Ian Kerr, **Railways in Modern India**, Oxford University Press, New Delhi, 2005, s. 102

²⁹⁴ Shaheed Khan, **The Great Indian Railway Bazaar**,

<http://www.thehindu.com/thehindu/mp/2002/04/18/stories/2002041800430100.htm> (10.11.2016)

Hindistan'da demiryolu bakım atölyeleri vardı, ancak nadiren lokomotiflerin imalatı veya onarımı yapılmasına izin verildi. TISCO çelik, acil savaş çağrısı olana kadar raylar için sipariş alamadı.²⁹⁵

İkinci Dünya Savaşı demiryollarını ağır biçimde sakat bıraktı, çünkü demiryolu taşıtları Orta Doğu'ya yönlendirildi ve demiryolu atölyeleri mühimmat atölyelerine dönüştürüldü. 1947'deki bağımsızlıktan sonra, Hindistan'ın eski devletleri tarafından sahip olunan otuz iki hat içeren 42 ayrı demiryolu sistemi, Hindistan Demiryolları adlı tek bir devletleştirilmiş birimi oluşturmak üzere bir araya geldi.²⁹⁶

Hindistan, İngiliz İmparatorluğu için bir örnek teşkil ediyordu; çünkü askeri sebeplerle (1857'deki isyandan sonra) tasarlanmış, çok iyi inşa edilmiş bir sisteme para ve uzmanlığını dökerek endüstriyi teşvik etmeyi ümit eden İngiltere için raylı sistemler felaketle sonuçlanmıştı. Sistem fazla yüklendi ve taşınan az miktarda mal trafiği için çok pahalıydı. Sömürge amaçlı, yerel ihtiyaçlar, sermaye, hizmet ve özel-kamusal menfaatlere bakan Christensen, demiryollarını devletin yaratıcısı haline getirmenin başarıyı engellediği sonucuna vardı, çünkü demiryolu giderleri zaman alıcı ve diğer tüm devlet harcamaları gibi siyasi bütçeleme sürecine dâhildi. Bu nedenle demiryolu maliyetleri, demiryollarının veya yolcularının zamanında ihtiyaçlarına göre ayarlanamazdı.²⁹⁷

3.1.12. Tarım

İngiliz Raca, demiryolları, telgraf, yollar ve limanlara ek olarak kanallar ve sulama sistemleri de dâhil olmak üzere altyapıya büyük yatırım yaptı. Ganj Kanalı, Hardwar'dan Cawnpore'a 350 kilometreye ulaştı ve binlerce mil dağıtım kanalını tedarik etti. 1900'da Raca, dünyanın en büyük sulama sistemine sahip oldu. Bir diğer başarı öyküsü de 1840'da bir ormanken 1900 yılına gelindiğinde, özellikle 4.000.000 dönümlük çay tarlaları olan Assam idi. Toplamda, sulanan arazinin miktarı sekiz katına çıktı. Tarihçi David Gilmour bu konu hakkında şunları söylemiştir:

1870'lere gelindiğinde, Ganj Kanalı tarafından sulanan ilçelerde köylülük görünür ölçüde daha iyi beslenip, daha iyi giyiniyordu. Yüzyılın sonuna dek Pencap'taki yeni kanallar ağı, orada daha da zengin köylüler üretiyordu.²⁹⁸

²⁹⁵ Daniel H. Headrick, **The Tentacles of Progress: Technology Transfer In The Age of Imperialism, 1850–1940**, Oxford Univ. Press, 1988, s. 76

²⁹⁶ A. Marin Wainwright, **Inheritance of Empire**, Greenwood Publishing Group, Westport, 1994, s. 115

²⁹⁷ Relia P.Christensen, The State and Indian Railway Performance, 1870–1920: Part I, Financial Efficiency and Standards of Service, Massima Moraglio (Ed.) **Journal of Transport History**, 3(1), 1981 s. 85- 99

²⁹⁸ Gilmour, a.g.e., s. 231

3.1.13. Politikalar

19. yüzyılın ikinci yarısında, Hindistan'ın İngiliz Tacı tarafından doğrudan idaresi ve sanayi devrimi tarafından başlatılan teknolojik değişim, Hindistan ve Büyük Britanya ekonomilerini yakından iç içe geçirdi. Aslında, ulaştırma ve haberleşmedeki (Hindistan Taç Kuralı ile ilişkili) birçok önemli değişiklik, İsyân'dan önce başlamıştı. Dalhousie İngiltere'de teknolojik devrimi sürdürdüğünden beri Hindistan da tüm bu teknolojilerin hızla geliştiğini gördü. Demiryolları, yollar, kanallar ve köprüler hızla Hindistan'da inşa edildi ve telgraf bağlantıları, Hindistan'ın hinterlandından pamuk gibi hammaddelerin Bombay gibi limanlara İngiltere'ye sonraki ihracat için taşınması için eşit derecede hızlı bir şekilde kuruldu.²⁹⁹ Aynı şekilde, İngiltere'den alınan mamul mallar, gelişen Hindistan pazarlarındaki gibi satılmak üzere geri gönderildi. Devasa demiryolu projeleri kararlılıkla başlamış ve hükümetin düzenlediği demiryolu işleri ve emekli aylığı, ilk defa çok sayıda üst kast Hindu'yu kamu hizmetine girmeye cezbetmiştir. Hint Kamu Hizmetleri prestijli işlerdi ve iyi maaş ödeniyordu, ancak siyasi olarak tarafsız kaldı.³⁰⁰

İngiliz pamuğu ithalatı, 1875'e kadar Hindistan pazarının %55'ini kapladı. Endüstriyel üretim, Avrupa fabrikalarında geliştirildiği gibi, Bombay'da ilk pamuk fabrikalarının açıldığı 1850'li yıllara kadar bilinmemekteydi ve bu da aile iççiliğine dayanan yazlık tabanlı ev üretim sistemine karşı bir meydan okumaydı.³⁰¹

Hindistan nüfusunun çoğu için sömürge döneminde Hindistan'daki vergiler azaldı. Toprak vergisi geliri, Babür İmparatorluğu döneminde Hindistan'ın milli gelirinin %15'ini oluştururken, sömürge dönemin sonunda %1 olarak bildirildi. Köy ekonomisi için milli gelirin yüzdesi, Babür İmparatorluğu döneminde %44 iken sömürge döneminin sonunda %54'e yükseldi. Hindistan'da kişi başı GSYİH, 1700'de 550 dolar, 1857'de 520 dolar seviyesine indi.³⁰²

3.1.14. 1860-1890: Yeni Orta Sınıf, Hindistan Ulusal Kongresi

1880 yılına gelindiğinde, Hindistan'da yeni bir orta sınıf ortaya çıkmış ve ülke geneline yayılmıştır. Ayrıca, "cesaretlendirme ve tarımın ortak uyarıları" sayesinde bu sınıfın üyeleri arasında giderek artan bir dayanışma vardı.³⁰³ Bu sınıfın oluşması, Hindistan Kamu Hizmetinde istihdam edilenler gibi, eğitimdeki başarısından ve eğitimden faydalanma yeteneğinden kaynaklandı. Kraliçe Victoria'nın 1858'de yayınladığı "Kendimizi, tüm tebaalarımıza, Hint

²⁹⁹ Laura Bear, **Lines of The Nation: Indian Railway Workers, Bureaucracy, and The Intimate Historical Self**, Columbia Univ. Press, 2007, s. 102

³⁰⁰ Arudra Burra, **The Indian Civil Service and the Nationalist Movement: Neutrality, Politics and Continuity**, David Potter (Ed.), 4. Baskı **Commonwealth and Comparative Politics**, Institute of Development Studies, University of Sussex, Brighton, 2010, s. 404- 432

³⁰¹ Judith M. Brown, **Modern India: The Origins of an Asian Democracy**, Oxford Univ Press, Oxford, 1994, s. 102

³⁰² Ellis, a.g.e., s. 365

³⁰³ Spear, a.g.e., s. 116

bölgelerimizin yerlileri ile bağdaştırdığımız gibi bağlayan aynı görev yükümlülüğü altında görüyoruz" ilanından da kaynaklandı.³⁰⁴

Kanada'da 1867'de bağımsızlık kazanılıp, özerk bir demokratik anayasa oluşturulduktan sonra³⁰⁵ Hintliler özellikle cesaretlendirildi. Son olarak, teşvik, eserlerinde antik Hindistan'ı büyük bir medeniyet olarak sunan Monier Monier-Williams ve Max Müller gibi aynı oryantal araştırmacıların çalışmalarından geldi.³⁰⁶ Öte yandan toplumda yükselen öfke, yalnızca İngilizlerin Hindistan'daki ırk ayrımcılığı olaylarından değil, aynı zamanda imparatorluk kampanyalarında Hintli birliklerin kullanılması gibi hükümet eylemlerinden (örneğin, İkinci Anglo-Afgan Savaşı'nda) ve 1878'deki gibi yerel halkın anadilinde yazan basın organlarının denetiminde kullanılmasından kaynaklanıyordu.³⁰⁷

Bununla birlikte Vekil Ridge Ripon'un, Hintli yargıçları Bengal Başkanlığı'na Britanyalılarla eşit koşullarda yerleştirmeyi teklif eden Ilbert Yasa Taslağı'nın (1883) kısmen geri çevirmesi hoşnutsuzluğu politik eylem haline getirdi.³⁰⁸ 28 Aralık 1885'te, bu orta sınıftan profesyonelleri ve entelektüelleri, Bombay, Kalküta ve Madras'daki yeni İngiliz üniversitelerinde eğitim gördüler ve İngiliz siyasi filozofların, özellikle Bombay'da toplanan faydacıların fikirlerini tanıdılar. Yetmiş kişi Hint Ulusal Kongresi'ni kurdu; Womesh Chandra Bonerjee ilk başkan seçildi. Üyelik, batılılaşmış seçkinlerden oluşuyordu ve sayıyı artırmak için bu kez hiçbir çaba harcanmadı.³⁰⁹

İlk yirmi yıl boyunca, Kongre öncelikli olarak Hindistan'a yönelik İngiliz politikasını tartıştı; ancak tartışmalar, Hindistan servetinin boşaltılmasından İngiltere'yi sorumlu tutan yeni bir Hint bakış açısı yarattı. Milliyetçiler İngilizlerin, adil olmayan ticaretle, yerli Hint endüstrisi üzerindeki sınırlamayla ve Hindistan'daki İngiliz devlet memurlarının yüksek maaşlarını ödemek için Hint vergilerinin kullanılmasyla bunu yaptıklarını öne sürdü.³¹⁰

3.1.15. 1870'ler-1907: Toplumsal Reformcular, İlimliler ve Radikaller

Thomas Baring, Hindistan Vekili olarak görev yapıyordu 1872-1876. İngiliz Racalığı'nda hükümetin kalitesini yükseltmeye adanmış olan Baring'in en büyük başarıları, enerjik bir reformcu olmasından kaynaklanıyordu. Açlık ve yaygın toplumsal huzursuzluğun azaltılması için büyük ölçekli kıtlık azaltma, vergi indirimi ve bürokratik engellerin üstesinden geldi. Liberal bir hükümet

³⁰⁴ R. C. Majumdar, *An Advanced History of India*, Macmillan, New Delhi, 1950, s. 488

³⁰⁵ Orijinal metinde "dominion" olarak geçmekte olan bağımsızlık terimi, iç işlerinde serbestlik ve dış işlerinde Birleşik Krallık'a danışıldıktan sonra karar alınması anlamında kullanılmıştır. Zira Kanada "dominion" statüsünü alan ilk İngiliz sömürgesidir ve İngiliz Milletler Cemiyeti'ne üye olduğu için devlet başkanı Britanya Kraliçesidir.

³⁰⁶ Spear, a.g.e., s. 118

³⁰⁷ Spear, a.g.e., s. 122

³⁰⁸ Spear, a.g.e., s. 123

³⁰⁹ Masani, a.g.e., s.102

³¹⁰ Sugata Bose, Jalal Ayesha, *Modern South Asia: History, Culture, Political Economy*, Oxford Univ. Press, New Delhi, 2003, s. 203- 235

tarafından atanmasına rağmen, politikaları Muhafazakâr hükümet tarafından atanan Vekil ile aynıydı.³¹¹

Sosyal reform 1880'lerde havaya uçtu. Örneğin, şair, Sanskritçe bilimcisi ve Hintli kadınların kurtuluşunun şampiyonu olan Pandita Ramabai, dul kadınların, özellikle de Brahamin dullarının, yeniden evlenmeleri sorununu ele aldı ve daha sonra Hıristiyan oldu. 1900 yılına gelindiğinde, Hindistan Ulusal Kongresi'nde reform hareketleri kök salmıştı. Kongre üyesi Gopal Krishna Gokhale, yasama reformu için (örneğin Hindu çocuk dulların yeniden evlenmesine izin verecek bir kanun için) lobi yapan “Hindistan Toplum Hizmetkârlarını” kurdu ve üyelerinden fakirler ve “dokunulmaz toplum”³¹² arasında çalışma sözü aldı.³¹³

1905 yılına gelindiğinde, halkın kışkırtmasını önemsemeyen Gokhale'nin liderliğindeki İlimlilerle, kışkırtmayı savunmanın yanı sıra, toplumsal reformun peşinde koşmanın milliyetçilik ideolojisinin yayılmasını önleyeceğini savunan “yeni Radikaller” arasında bir uçurum oluştu. Aşırılık yanlıları arasında öne çıkan isim olarak, Hindistan'ın batısındaki Ganapati festivallerinde açılışı yapan ve Hindu siyasi kimliğine hükmetmek suretiyle açıkça Hintlileri harekete geçirmeye çalışan ve Bal Gangadhar Tilak vardı.³¹⁴

3.1.16. Fikir Akımları ve Bağımsızlık

Hint Milliyetçiliğinin meydana gelmesine sebep olan iki temel faktör, hem İngiliz sömürge sisteminin toplum üzerindeki yarattığı etki hem de sömürgeciliğin vermiş olduğu baskı olmuştur. Bu akımın gelişimi Hindistan'ın toplum yapısı gereği karmaşık bir hal almıştır. Sömürgeciliğe karşı başta üniversiteler olmak üzere İngiliz eğitim sistemiyle yetişen Hintli gençler hem kamusal sisteme entegre olmuş hem de özgür düşüncenin gelişimine önayak olmuştur. İngiliz sömürü sisteminin içinde yetişen gençler sömürgeciliğe karşı dik duruş sergilemiş ve ulusal hareketlerin başlamasına da katkı sağlamışlardır.

1885 tarihinde S. Benarcea tarafından yapılan Hindistan Ulusal Kongresi bu akımın ilk örneklerindendi. Bu reformcu harekete dahil olan G. Ranade ve P. Gokhale gibi yenilikçi kişiler dahil olurken, B. G. Tilak ve Ripon gibi fikir adamları da bu akıma katkı sağladı. Kongre Partisi olarak da bilinen Hindistan Ulusal Kongresi Hindistan'da toplumun geniş katılım sağladığı bir hareket olmuş ve ileride bağımsızlığından itibaren on yıl boyunca yönetimde kalmıştır. 1985 tarihinde ilk toplantısını yapmıştır. İkinci Dünya Savaşında İngilizlerin, Hindistan'ı herhangi bir

³¹¹ Ghosh, a.g.e., s. 112

³¹² Orijinal adıyla Dalitler. “Dalit” kelimesi, Hindistan'da “dokunulmaz” anlamına geliyor. Hindistan'da sayısı 200 milyondan fazla olan ve temelini kast sisteminden alan, ülkede tuvalet temizliğinden, ölümlerin defnedilmesine kadar en pis ve aşağılayıcı işleri yapan alt toplumdur.

³¹³ David Ludden, **India and South Asia: A Short History**, Oneworld Publications, London, 2002, s. 189

³¹⁴ Wolpert, a.g.e., s. 102

mercice danışmadan Almanya'ya karşı savaşa sokmasına itiraz eden Kongre Partisi bağımsızlıklarının İngilizlerce tanınana kadar savaşa katılmayacaklarını açıklamışlardır.³¹⁵

Kongre'nin yaptığı çalışmalar sonucunda 1892'de karşılık bulmuş ve Hindistan Kanunu ile yasama üyelerinin seçim yoluyla getirilmesi sağlanmıştır. Eyaletlerin kendi iradesi doğrultusunda yasama meclislerinin seçimle başa getirilmesi meclis üyelerindeki Hintli sayısının artırılması ve bütçe görüşmelerine oy yetkisi olmasa da katılabilme imkânı elde etmiştir.³¹⁶

Hindistan'da 1899'dan başlayarak altı yıl görev yapan Lord Curzon'un idaresi döneminde İngilizlere karşı en fazla milliyetçi kesimin muhalif olduğu dönem olmuştur. Lord Curzon Elgin'den sonra gelmiş ve Hintli gerek siyasal ve gerekse özgürlükçü hareketlerine karşı olumsuz tutum sergilemiştir. Curzon, Hindistan'ın eğitimiyle ilgili getirdiği yeni düzenlemeler aydınlarca hoş karşılanmamış, aksine eğirimin zayıflatıcı hareketler sergilediği konusunda eleştirilmiştir. Bunun yanında, bölgesel çalışmalar sergileyen Lord Curzon, Bengal eyaletini ikiye ayırarak muhalefet tarafından daha sert eleştiriler almıştır. Bu tutuma karşılık Ulusal Kongre, Britanya'ya ait malların satın alınmaması konusunda boykot politikası sergilemiştir.³¹⁷

Lord Curzon her türlü muhalif hareketlere rağmen bu kanun 1905' te yürürlüğe girmiştir.³¹⁸ Kongre'de süren görüşmelerde de iki ayrı tutum ortaya çıkmıştır. İngiltere'nin, sonunda yerlilerin haklarını iade edeceğini savunan ılımlılar ve buna karşı çıkan radikaller, yalnız Britanya'ya karşı otonom istemem konusunda hemfikir olmuşlardır. Zira bir yıl sonra yapılan Kongre görüşmeleri sonucunda halkın kendi kendini idare etmesi düşüncesi Kongre' de ortak karar olarak alınmıştır.³¹⁹

Hindistan Valisi Lord Curzon bu karmaşık dönemde istifa etmiş, yerine Lord Mintel Vali olarak gelmiştir. Mintel de bu karmaşık yapıya gerekli sert tedbirler alarak karşılık vermiş, gösteri ve toplantıları yasaklamıştır. Bunun yanında Kongre'deki ılımlı kesime de onlarda yararlanmak için çıkardığı Minto Reform Kanunu ile yerlilerin kamusal alanda çalışması için gerekli uygulamaları yürürlüğe koymuştur. Mintel ayrıca Lord Curzon dönemindeki Bengal'in Ayrılması kanununu kaldırarak tekrar birleştirmiş, bu ise hem boykotu kaldırmış hem de ılımlı grupların desteğini almada etkin bir adım olmuştur. 320

Bu zorlu süreçte İngilizlere karşı tavır sergilemeyen Müslüman, kesim bunda Sir Seyyid Ahmet'in İngilizlere olan bakışının etkisindedir. Özellikle Hint Ulusal Kongresi'nin çalışmalarına katılmamışlar, yasama meclislerinde Hintlilerin yer almaya başlamasıyla kat'i bir hal almıştır. Sir

³¹⁵ Ved Metha, **Portraid of India**, Yale University Press, New York, 1970, s. 213

³¹⁶ William W. Hunter, George M. Dutcher, **The History of Nations India- Persia**, John D. Morris & Company, Philadeiphia, 1906, s. 260- 261

³¹⁷ Yusuf Hikmet Bayur, **Hindistan Tarihi**, Cilt II, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1947, s. 468

³¹⁸ Bayur, **Hindistan Tarihi**, Cilt: II., s.469

³¹⁹ Bayur, **Hindistan Tarihi**, Cilt: II., s.470

³²⁰ Bayur, **Hindistan Tarihi**, Cilt: II., s.474

Seyyid Ahmet'in bu düşüncesinin altında yatan asıl sebep ise, İngilizlerin olmayışı ile beraber Müslümanların Hintli çoğunluk tarafından yönetileceği düşüncesi olmuştur.³²¹

Hindistan'daki Müslüman topluluğun en önemli temsilcilerinden olan ve modern bilim ve eğitimini Müslüman halk arasında yaygınlaştıran Sir Seyyid Ahmed Müslümanların İngilizlerle iyi ilişki içerisinde olma düşüncesini her daim savunmuştur. Sir Seyyid Ahmed ile beraber hareket eden Müslüman aydınlar Aga Han ve beraberindeki önde gelen isimlerle beraber Müslüman Ligi'ni oluşturacak ekibin içinde yer almıştır.³²²

Hintli Müslümanların İngilizlere karşı sürdürdüğü bu politika gerek İngilizlerin Trablusgarp ve Balkan Harbi sırasında Türklere yardım etmemesi ve gerekse Bengal'in tekrara eski haline döndürülmemesi sebebiyle etkisini yitirmeye başlamıştır. Bu sebepten ötürü Birinci Dünya Savaşı öncesinde İngilizler, Müslüman Hindu kesimin de desteğinin kırılmasıyla karşı karşıya gelmiştir.³²³

3.1.17. Birinci Dünya Savaşı'nda Hindistan

Yönetimin Lord Hardinge elinde olduğu dönem İngiliz yönetiminin benimsenmesi ve NAZİ'lere karşı savaşa katılmasıyla beraber Hindistan ordusunu kıta Avrupa'sında kullanma imkânı doğurmuştur. Sonuç olarak, savaşta yaklaşık 80.000 İngiliz ve 210.000 Hindu ile beraber başlayan savaşta toplamda 1.500.000 askerle sonuçlanmıştır.³²⁴

Hindistan halkı bu savaşı kendisine sosyal ve beşeri hakların verileceği, siyasal katılımın sağlanacağı ve hatta bağımsızlık getireceğini düşünerek adapte etmekteydi. Zira savaşa katılım sadece askeri olmakla kalmayıp mali ve manevi katkılarını da İngiliz emrine sunmuştur. Daha savaş devam ederken bile İngiliz ve Hindistan parlamentosunda kendi kendini yöneten hakların çıkarılacağı konuşulmaktaydı.³²⁵

Savaş sonrası Hindistan ekonomik durum oldukça zayıfladı ve bu hoşnutsuzlukla beraber idareye karşı olan sesler artmaya başlayarak otonom irade istekleri de artmaya başladı. Yerlilere daha fazla söz hakkı tanıyan Chelmsford ve Montagu düzenlemeleri de bu durumu düzeltmeye yetmedi. Bu düzenleme taslağı her ne kadar Lenin'in kendi kaderini tayin taraftarlığı ve Wilson'un özgürlükçü düşüncesine yakın gibi görünse de halkın isteklerine karşılık veremedi. İngiliz idaresi olayların üstesinden gelmek için Rowlatt Komisyonu adıyla bir komisyon kurarak daha sıkı kararlar aldı ve özgürlükleri kısıtlayıcı birçok karar aldı.³²⁶

³²¹ Bayur, **Hindistan Tarihi, Cilt: II.**, s.475

³²² Bayur, **Hindistan Tarihi, Cilt: II.**, s.475

³²³ Bayur, **Hindistan Tarihi, Cilt: II.**, s.476

³²⁴ Bayur, **Hindistan Tarihi, Cilt: II** s.499

³²⁵ John Matthai, **India and the War**, Oxford University Press, London, 1915, s. 8

³²⁶ Hugh Tinker, **India and Pakistan: A Political Analysis**, 3. B., New York,

Hindistan yerli halkının otonom yönetim talepleri savaş sebebiyle mali düzenini aksamasına sebebiyet vermiş, Salgın hastalıkların yayılması sebebiyle kıtlıkların da artmasıyla savaşın maliyeti 100.000.000 Sterlini bulmuştur. Savaş sonrasında bu krizin aşılması için vergiler artırılmış, ekonomik durgunluğun giderilmesi için çalışılmıştır. Ayrıca çıkan salgında yaklaşık 13.000.000 insan hayatını kaybetmiştir. Bu sıkıntılı dönemde Kongre oturumlarına katılan Gandhi, Hindistan'ın savaştaki gösterdiği başarıyı bir propagandaya çevirmiştir. Gandhi, eğer İngiltere Hindistan halkının savaş boyunca gösterdiği gayretin farkına varırsa, siyasi mekanizmanın Hint halkına bırakacağı bir özerk yapıya kavuşturacaktır, düşüncesiyle hareket ediyordu.³²⁷

Savaş sonrası Hindistan'da kurulacak yeni sistem üzerine yapılan toplantılarda kendi kaderini tayin hakkı düşüncesi giderek artmıştı. 1918'in başlarında Edwin Montagu da, kendi kaderini tayin hakkı (self determination) için kademeli bir gelişimin olması gerektiğinin önemini vurgulamış ve bunun sağlanabilmesi için birçok formül arayışına girmiştir. Bunun için yapılan çalışmaların sonucunda 1919'da bir anayasal düzenleme yapılmıştır. Başbakanı Montagu ve genel vali Lord Chelmsford tarafından hazırlanan reform, bir yanda yasama ve yürütme meclislerine karşı sorumlu olan Hintliler, diğer yanda makamlarında sabitlenmiş ve yalnızca İngiltere parlamentosuna karşı sorumlu olan İngilizlerin olduğu, ikiye bölünmüş bir eyalet sistemi getirmiştir.³²⁸

Sosyalist gruplar, gerek Kongre Partisi ve gerekse Müslüman Birliği'nin politikalarından duyduğu memnuniyetsizlikten ortaya çıkarak sivrildiler. Nehru'nun başını çektiği Sosyalist grup İngiliz idaresine karşı çıkmakla beraber tam bağımsızlık ve anti- emperyalist düşüncesi hakimdi. Gandhi'nin de destek verdiği Nehru 1929'da Kongreye başkan seçildi.³²⁹

Sir John Simon ve İngiliz delegelerden meydana gelen komisyon 1927'de Savaş sonrası Hindistan için anayasal düzenlemeler yapmak için bir araya gelmişti. Taslakta Hindistan'ın Büyük Britanya'nın bir eyaleti olduğu federal bir yapıya ve otonom bir sisteme dayanıyordu. Fakat delegeler arasında yerli olamaması sebebiyle kabul görmedi. Kongre'nin taslağında ise Avustralya ve Kanada gibi dominyon (Commonwealth) statüsündeki gibi benzer sistemin uygulanması için gerekli öneriler mevcuttu. Önerinin kabul edilmesi için pasifist ve itaatsizlik gibi halk hareketlerine başvurmuştur. Genel Vali ise İngiltere hükümetinin savaş sonrası düzen için dominyonluk verilmesi için çalışmalar yaptığını iddia ederek Kongre üyelerini sakinleştirmek istemiştir.³³⁰

Kongre tarafında önerilen anayasa tasarısı Britanya tarafından kabul görmemesi üzerine başını Gandhi'nin çektiği aydın grup 31 Aralık günü Kongre konuşmasında bundan sonraki amaçlarının artık tam bağımsızlık olduğunu savunmuştur. Kongre'de konuşan Gandhi İngiltere

Praeger, 1965, s. 27

³²⁷ <http://www.britishempire.co.uk/maproom/india.htm> (25.07.2017)

³²⁸ <http://www.britishempire.co.uk/maproom/india.htm> (25.07.2017)

³²⁹ Herman Kulke ve Rothermund Dietmar, **Hindistan Tarihi**, (çev. Müfit Günay), İmge Kitabevi, Ankara 2001, s. 411

³³⁰ Bayur, **Hindistan Tarihi, Cilt: II**, s.563

hükümetine karşı alınacak tedbirlerin başında sivil itaatsizlik ve şiddetsizlik faaliyetleri içerisinde çalışacaklarını dile getirmiştir. 1930 sonbaharında başlayan pasif direniş hareketi kısa sürede taraftar sayısına ulaşmış, daha fazla nüfuzla ulaşmak için toplumların bilinçlendirme çabasına girilmiştir. Hareketin başında İngiliz hükümeti temas kurmama politikası içine girilmiş, İngiliz adına çalışan Hintli yerlileri görev bırakmaya teşvik politikası yürütülmüştür. Hükümetin tekelinde bulunan tuz ve alkol gibi tekel malların alternatif yollarına gidilerek, vergiden kaçınmak için İngiltere'ye ait malların kullanılmaması gibi faaliyetlere başvurulmuştur. Kısa sürede çok sayıda taraftar bulan pasif direniş hareketi tüm Hindistan'a yayılmıştır. İngiliz hükümeti bu durumu şiddet kullanarak gidermeye çalışmış, başta Gandhi olma üzere 70.000 insanın özgürlüğünü kısırak hapsedmiştir.³³¹

Hindistan'da sivil itaatsizliği giderek artması üzerine Vali Irwin, Gandhi ve diğer Kongre Üyelerini serbest bırakarak uzlaşma yoluna gitmiştir, zira İngilizlerin sadece halk kargaşası değil, savaş sonrası bozulan ekonomiyi düzeltme çabası içine girmişti. Uzlaşma toplantıları sonucunda federal bir yönetim sistemi altında eyaletlerde ki meclislere, hükümetlerin sorumlu olmasına karar verilmiştir. Bu kararlar sonrasında pasifist hareketin son bulması kararlaştırılmıştır. Gandhi ve Irwin arasındaki anlaşma Kongre'de bulunan diğer sol kanadını temsil eden Jawaharlal Nehru'nun muhalefetine rağmen kabul edilmiştir. Verilen sözlerin tutulmaması karşısında halk hareketleri tekrardan başlamıştı, çünkü 1935 yılında yürürlüğe giren yeni anayasada bağımsızlık veya dominyon statüsünden bahsedilmiyordu. Anayasanın içerisinde otonom sisteme yer verilmiş oy kullanma hakkının din ayrımı yapılarak Hindu- Müslüman ayrımının olduğu sisteme göre kararlaştırılmıştır.³³²

Müslüman kesim 1935 yılındaki yeni yasadaki memnun değildi, Bu tasarı Kongre Partisine oy kaybettireceği düşüncesinden ötürü yasanın geçmesine yardım etmişlerdi, fakat seçimlerde Kongre Partisi çoğunluğu almıştı. Müslümanların başındaki isim Muhammed Ali Cinnah, Müslüman Birliğinin politikalarında değişikliğe gitti ve mitinglerinde İslami değerlere yönelik açıklamalarda bulunmaya başladı. Devamlı olarak Müslümanların Hindulardan farklı bir yere sahip olduğunu söyleyip onların desteğini almaya başladı. Kongre Partisi'nin kurduğu hükümet, sosyal ve insani konularda gösterdiği uygulamalarındaki ayrımcılık Müslümanların Cinnah çevresinde geniş kitleler oluşmasına sebebiyet veriyordu.³³³

3.1.18. İkinci Dünya Savaşı ve Hindistan'ın Bağımsızlığı

İkinci Dünya Savaşı başladığında Hindistan da İngiltere'den ötürü savaşa katılmak zorundaydı. Fakat bu karar İngiltere'nin tek taraflı aldığı bir karardı ve hiçbir Kongre delegesine be

³³¹ Bayur, **Hindistan Tarihi, Cilt: II.**, s.569

³³² Bipin Chandra, **India's Struggle for Independence 1857-1947**, Penguin Books, India 2012, s.276.

³³³ Tinker, a.g.e., s. 32

siyasetçisine danışılmadan alınmıştı. Bu durumu protesto etmek için Kongre Partilileri görevlerini bırakarak istifa etmişlerdir. Hindistan halkının savaşa katılmasının ön şartı olan bağımsızlık istekleri cevap bulmayınca savaşa katılmama gösterileri üzerine konuşmalar artmıştı. Diğer yandan Hindistan'ın savaşa katılmasının sebeplerinden biri bağımsız bir Hindistan vaadi iken, öte yandan artan Japon militarizmine boyun eğmemek ve Japon tehlikesini bertaraf etmek içindi. Bağımsızlık talepleri karşılık bulamayınca savaş karşıtı direnişçi faaliyetler artmıştır.³³⁴

Savaşla beraber Hindistan'da bir değişim yaşanmaya başlamaya başlamıştı. Savaştan kısa bir süre sonra Linlithgow'un herhangi bir merciye danışmadan savaşa katılması sebebiyle artan sivil itaatsizlik ortamında Müslüman kesim, Hintli yöneticilerin görevi bırakması sonrasında, İngilizlerle beraber koalisyon kurarak, bu yönetim boşluğundan yararlandı. İngilizlerle beraber bu güç boşluğunu dolduran Müslüman Birlik savaştan ötürü bozulan İngiliz ve Kongre üyeleri arasındaki dengeyi, İngilizlerle kurduğu ittifakla beraber ittifakını sağlamlaştırdı.³³⁵

Müslüman Ligi, savaş sonrası dönemde bağımsız bir Hindi devletinin Müslümanlar için tehlikeli bir durum olduğunu düşünerek, Hindistan egemenliği altında kalmak yerine bağımsız bir Müslüman devletini tartışmaktaydı. Bağımsızlık isteğini altında yatan sebeplerde biri de, hem artan sivil itaatsizlik ve anarşik ortamın etkisi hem de savaş sonrası zayıflayan İngiltere'nin eninde sonunda Hindistan'a bağımsızlığını vereceği fikri, bütün Hindistan'ın olduğu gibi Müslümanların da görüşü olmuştu. 1915 Anayasa'sında Müslümanlara verilen geniş haklar da devlet isteğini artırmıştı. İki savaş arası süreçte Müslüman kesim arasında iki fikir akımı ortaya çıkmıştır. İlki, başını Cinnah'ın çektiği Müslüman Ligi'nin desteklediği ve laiklik anlayışı ve Hindu olma fikrinin dışında kökeni İslam inancına ve Mevlana Mevdudi'ye dayanan akım, diğeri ise savaş sonrası kurulacak bağımsız Hindistan Devleti'nde Müslümanların da Hindularla beraber yaşaması gerektiği fikrinin öncüsü Mevlana Ebu Kelam Azad olmuştur.³³⁶

Müslüman lider Muhammed Ali Cinnah 1940 yılında topladığı Lahor Toplantısı'nda, Müslümanların savaş sonrası süreçte ayrı bir devlet kurma düşüncesini ortaya attı. Bu devlet Kuzey batı ve Doğu eyaletlerinin bağımsızlığını içeren Pakistan'dı. Bu ayrılma fikrinin detaylarını henüz vermemişti ve 1946 yılına kadar bu fikir odağında müzakereler yapıldı.³³⁷ Ayrılma fikri, Savaş sonrası Hindistan için bağımsız bir Hindu devletinin Müslümanlar için tehlike arz etmesi düşüncesi sebebiyle, yaşanan güç boşluğunun kendileri için lehte bir duruma çevirme fikri olarak yorumlanabilir.

³³⁴ Jawaharlal Nehru, **The Discovery of India**, Asia Publishing House, Bombay, 1973, s. 427

³³⁵ Kulke ve Dietmar, a.g.e., s. 421

³³⁶ Mehmet Bülent Uludağ, **Dünya Siyasi Tarihi**, Kriter Yayınları, İstanbul, 2011, s. 225

³³⁷ Tinker, a.g.e., s. 33

Bütün bu süregelen olayların ardından bağımsız bir Müslüman devleti kurma düşüncesi olan Muhammed Ali Cinnah ve Jawaharlal Nehru ile İngiliz Hükümeti arasından Hindistan Devletinden Pakistan Devleti'nin kurulacağına karar verilmiştir. Kongre üyeleri ise Hindistan'ın parçalanmasını istemezken, Cinnah'ın Pakistan düşüncesi devam etmişti. 1947'nin Ağustos'unda çıkartılan yasayla Pakistan ve Hindistan olarak bağımsız dominyon devleti olarak kurulmuştur. Yasaya göre Pakistan Devleti, Sind, Belucistan, Bengal, Pencap bölgelerinden oluşmaktaydı. Daha sonra Assam da Bengal'e ve Pakistan'a dahil oldu.³³⁸ Pakistan Devleti, nüfusun yaklaşık %17'i'ne sahipti ve pek çok Müslüman da Hindistan tarafında kalmayı tercih etti.³³⁹

II. Dünya Savaşı sonrasında kalabalık ve farklı nüfus yapılarıyla devamlı kargaşaların hüküm sürdüğü Hindistan, İngiltere için bir yük olmaya başlamıştı. Zira İngiltere Hindistan'ı elde tutmak adına kalabalık bir asker grubu ve güçlü bir yönetime ihtiyaç duymaktaydı, bunun yanında gelişen konjonktür, Hindistan'ı İngiltere için ancak dominyon statüsü ile yönetme ihtiyacı doğurmuştu. Hindistan için yapılacak en rasyonel karar Commonwealth'a dahil ederek, hem elinde tutmak hem de İki asırlık egemenliğine son vermek oluyordu. 1947'de Mountbatten göreve geldi ve İngiliz Hükümeti'nin çekilme karara aldığı açıkladı.³⁴⁰

1947 Ağustos'unda bağımsızlığını kazanan iki ülkede kısa sürede başlayan iç karışıklıklarda, bir yılda yaklaşık 2 milyon insan hayatını kaybetmiş, dokuz milyon insan ise ülkesini terk etmek zorunda kaldı. İki devlet de bağımsızlık sonrası başlayan bunalımlarla uğraşmak zorunda kaldı. Cinnah, ulusunu teokratik kökenlere bağlı olarak ayakta tutmak zorundaydı. Nehru ise köklü bir Hindu milliyetçiliğiyle oluşturuyordu. Cinnah, kurulan devletin her ne kadar İslam temelleri üzerine inşa edileceğini vurgulasa da devletin demokratik hukuk düzeniyle yürütüleceğinin altını çiziyordu. Her iki lider de vatandaşlarının özgür bir ortamda dinlerini rahat yaşayacaklarının garantisini vereceğini belirtiyorlardı.³⁴¹

Bağımsızlıktan sonra geride kalan ülkenin güçlü bir üle olarak kalmaması, bunu yerine bölünmüş ve yıllarca kaos ve kargaşalarla iç içe kalan bir Hindistan'ın varlığı İngiltere'nin tam da isteğiydi. Farklı toplumların bir arada yaşamasındansa, bu farklılıklarından kaynaklanan iç savaş İngiltere'nin böl- yönet politikasına göre hareket ettiğinin göstergesi olmuştur. Hem Hindistan hem de Pakistan bağımsızlık sonrasındaki ulus devlet ve vatandaşlık kavramları üzerine kurdukları devletlerini, geçmişteki uygulamalardan kurtarmak olacaktı. Her iki devlet de İkinci Dünya Savaşı sonrası, Soğuk Savaş sürecinde ikili anlaşmazlıklarını gerek Birleşmiş Milletler yoluyla gerekse karşılık müzakereler yürüterek iyileştirme yoluna girmiştir.

³³⁸ Yusuf Hikmet Bayur, **Hindistan Tarihi**, Cilt: III, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1950, s. 659

³³⁹ Mehmet Bülent Uludağ, **a.g.e.**, s. 227

³⁴⁰ Tinker, a.g.e., s. 36

³⁴¹ Fernand Braudel, **Uygurliklar Grameri**, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara, İmge, 2001, s. 283

SONUÇ VE ÖNERİLER

Birleşik Krallık, 19.yüzyılda “güneş batmayan imparatorluk” a dönüşürken, kullandığı sömürgecilik politikaları, kendi içersinde görece tutarlı olan barış söylemi ve devasa donanma gücü ile tarihe damgasını vurmuştur. Tarihsel olarak bakıldığında, dünya üzerinde çeşitli başat güçler var olagelmiş, günümüzde bu güçleri araştıran araştırmacılar ise tarih yazımında ideal bir durum örneği olarak bu başat güçlerin dönemini görece barış dönemi olarak adlandırmışlardır. Pax Romana’dan Pax Ottomana’ya, Pax Britannica’dan Pax Americana’ya kadar uzanan bu silsile, son dönem liberal barış teorilerine de tarihsel bir arka plan kazandırmaktadır. Barış teorileri, bugün bile çıkarları önceleyen tutumları sebebiyle şiddetle eleştirilmekte iken, tarihte bu durum daha katı bir biçimde görülmektedir. Britanya barışı, tarih boyunca uygulandığı bakımından politikaları uygulayanların çıkarlarını öncelemiş, yerel halkın ne istediğini devamlı olarak ıskalamıştır.

Bu durumu tam anlamı ile değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışma, ilk olarak barış kavramına odaklanmıştır. Barışı tanımlarken ortaya çıkan görelilikler tam anlamı ile farklı kültür ve coğrafyalardan medeniyetlerin algılamaları ile ilgilidir. Dolayısıyla barış kavramının araştırılması da beşeri bilimlere dâhil olmaktadır. Bu nedenle, barışa yönelik ontolojik ve epistemolojik sorular sorulmuştur. Barış halinin var olabileceğini onaylayan bir ontolojiye sahip olan düşünce sistemine yöneltilecek ikincil soru, bu barışın sağlanabilirliği üzerine – yani epistemesine- yönelik olmaktadır. Bu konuda iki ayrı tutum ile karşılaşmakta, barışı salt karşıtlık üzerinden tanımlayan negatif barış kavramı ile barışa bir savaşızlık haline ek olarak farklı değerlerinde toplumda yaşatılmasına inanan yaklaşımlara da pozitif barış kavramı denmektedir. Bir diğer deyişle, salt ateşkes halini barış olarak tanımlayan görüşler negatif barış epistemesine sahip iken, ateşkes ek olarak kültürel norm ve değerlerin de yaşatılmasını öngören görüşler ise pozitif barış kategorisine girmektedir. Çalışma, bu kategorizasyonu daha da somutlaştırmak için, çalışmanın amacına da uygun olarak, Uluslararası İlişkiler kuramlarını kullanmıştır. Realist yaklaşımlar negatif barış anlayışına (yani savaş yoksa barış vardır) sahip iken, liberal yaklaşımlar toplum içerisinde özgürlük ve demokrasi gibi liberal değerlerin de yaşatılması gerekliliğini savunurlar.

Bu tartışmalar ışığında, günümüzde ilk uygulayıcı konumunda bulunan Birleşik Krallık’ın 18.yüzyıldan 20.yüzyıl başına kadar politika yapımını etkileyen sömürgecilik anlayışı analiz edilmiştir. Klacı barışın, sömürgeciliğe neden olan emperyalizm ile dünyaya yayıldığı ve dünyayı yönetmeye çalıştığı dönemin analizi, aslında ideal barışın hiçbir zaman tam anlamı ile kalıcı değerleri vurgulayan değil, daha ziyade politika yapıcıların çıkarlarını önceleyen bir meşrulaştırma aracı olarak kullandığını göstermektedir. Çalışmanın ikinci bölümü, genel olarak sömürgeciliğin ne

olduğunu ve çıkarları nasıl öncelediğini vurgularken, bu durumu Birleşik Krallık'ın barış dönemi olarak nitelendirilen Pax-Britannica dönemi ile spesifikleştirmiştir.

Üçüncü bölümde ise, 1763-1947 tarihleri arasında Birleşik Krallık'ın sömürgecilik politikalarını uyguladığı Hindistan örneği üzerinde durulmuştur. Bu örneğin ortak özelliği, Krallık'ın bu bölgelere yatırım yaparken bu bölgelerde iş yapan Krallık menşeli firmaların durumunu kolaylaştırmak üzere olduğu görülmektedir. Liberalizmin salt özel mülkiyet değer yargısını kullanan Britanya'nın diğer taraftan bu bölgelere özgürlük ve demokrasi getirdiği, örneklerden de görülebileceği gibi pek de mümkün görünmemektedir.

Tarihsel derinliği olan ve günümüze kadar tartışmalı bir biçimde ilerleyen barış literatürü, çalışmanın amacına uygun olarak tarihsel-sosyolojik bir metot ile hazırlanmış olup, çalışmanın zeminini oluşturan kavramlar tek tek analiz edilmiştir. Barışı anlamadan uygulanan politikaların ne olduğunu, sömürgeciliği anlamadan sömürü düzeninin ne olduğunu ortaya koyabilmek mümkün değildir.

Son olarak, çalışmanın ilk bölümünde bahsedilen barış göreliliği, Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde bir zemin bulmaktadır. Bu bağlamda Birleşik Krallık'ın barış anlayışı her ne kadar liberal değerlere vurgu yapsa da pratikte çıkarları öncelediği için realist anlayışın politika yapımına yakınsamaktadır. Sömürgecilik, liberal değerlerin salt ekonomik çıkarlar için manipüle edildiği bir sistemse, Pax-Britannica'da toplumlara barışı sağlayan değil, sadece toplum içi çatışmaları engelleyen negatif bir barış örneği olmuştur. Britanya, sömürgecilik döneminde barışı Hindistan üzerinde uygulamadığı, liberalizm ile realizm arasında melez bir tutum ortaya koymaktadır.

YARALANILAN KAYNAKLAR

- Addams, Jane (1960), **A Centennial Reader**, Macmillan Company, New York.
- Alemika, Etannibi (2002), **Interdisciplinary Methodologies in the Social Sciences**, Social Science Acedemy of Nigeria, Abuja.
- Allan, Pierre (2006), **What Is a Just Peace**, Oxford Univ. Press, Oxford.
- Allday, Louis, “**The British in the Gulf: An Overview**”, <http://www.qdl.qa/en/british-gulf-overview> (20.12.2016).
- Armitage, David (2000), **The Ideological Origins of the British Empire**, Cambridge University Press, Cambridge.
- Ashley, K. Richard (1985), “**Political Realism and Human Interest**”, *International Studies Quarterly*, <https://people.ucsc.edu/~rlipsch/migrated/Pol272/Ashley2.pdf> , (04.05.2016)
- Bahl, Vinay, “The Emergence of Large-Scale Steel Industry in India Under British Colonial Rule, 1880–1907”, (1994), **Indian Economic and Social History Review**,31 (4).
- Balibar, Etienne, **Politics and the Other Scene**, Verso, London.
- Barash, P. David (2002), **Approaches to Peace: A Reader in Peace Studies**, Oxford Univ Press. Oxford, (2010).
- Baten, Joerg (2016), **A History of the Global Economy. From 1500 to the Present**, Cambridge University Press, Cambridge.
- Bayur, Yusuf Hikmet (1947), **Hindistan Tarihi**, Cilt II, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- _____ (1950), **Hindistan Tarihi**, Cilt: III, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Beales, C. Arthur (1931), **The History of Peace**, Dial Press, New York.
- Bear, Laura (2007), **Lines of The Nation: Indian Railway Workers, Bureaucracy, and The Intimate Historical Self**, Colombia Univ. Press.
- Bell, Duncan (2007), **The Idea of Greater Britain: Empire and the Future of World Order 1860-1900**, Princeton University Press, Woodstoch.
- Bellenoit, Hayden (2007), **Missionary Education, Religion and Knowledge in India, 1880–1915**, Modern Asian Studies, Cambridge Univ. Press, Cambridge.
- Bhandari, R. Ratan (2005), **Indian Railways: Glorious 150 years**. Ministry of Information and Broadcasting, Government of India, New Delhi.

- Bose, Sugata ve Ayesha Jalal (2003), **Modern South Asia: History, Culture, Political Economy**, Oxford Univ. Press, New Delhi.
- Braudel, Fernand, **Uygurhıklar Grameri** (2001), Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İmge, Ankara.
- Brown F. ve Tomlison (2004), Robin, Tata, Jamshed Nasarwanji (1839–1904), **In Oxford Dictionary of National Biography**, Oxford Univ. Press, Oxford.
- Brown, M. Judith, (1994), **Modern India: The Origins of an Asian Democracy**, Oxford Univ Press, Oxford.
- _____ (1998), **The Twentieth Century, The Oxford History of the British Empire**, Oxford Univ. Press, Oxford.
- Buckland, E. Charles (1906), **Dictionary of Indian Biography**, S. Sonnenschein, London.
- Bull, Hedley (1977), **The Anarchical Society**, Colombiya University Press, New York.
- Burra, Arudra, (2010), The Indian Civil Service and the Nationalist Movement: Neutrality, Politics and Continuity, David Potter (Ed.), 4. Baskı *içinde* (404- 432). **Commonwealth and Comparative Politics**, Institute of Development Studies, University of Sussex, Brighton.
- Buzan, Barry (1996), The Timeless Wisdom of Realism, S. Smith (Ed.) *içinde* (45-65), **International Theory: Positivism and Beyond Cambridge**, Cambridge University Press.
- Carland, M. John (1985), **The Colonial Office and Nigeria**, Colonial Office of British Crown, London.
- Ceadel, Martin (1987), **Thinking About Peace and War**, Oxford University Press, Oxford.
- Chandra, Bipin (2012) , **India’s Struggle for Independence 1857-1947**, Penguin Books, India.
- Chapman, George (1996), **Chapman’s Homer: The Iliad and the Odyssey**, London, Routledge.
- Christensen, O. Relia (1981), The State and Indian Railway Performance, 1870–1920: Part I, Financial Efficiency and Standards of Service, Massima Moraglio (Ed.) *içinde* (85- 99), **Journal of Transport History**, 3 (1), Sage Pub, Leicester.
- Cleveland, L. William (2013), **A History of the Modern Middle East**, Westview Press, Colorado.
- Codrington, W. Humphry, **“Transition to British Administration”**, <http://lakdiva.org/codrington/chap10.html> (18.02.2016).
- Cortright, David (2008), **Peace a History of Movements and Ideas**, Cambridge University Press, Cambridge.
- Cruickshank, Albert ve Kubalkova Vendulka (1985), Marxism and International Relations, **Review of International Studies**, Fred Halliday (Ed.) *içinde* (163- 175), 13(3), Clarendon, Oxford.

- Curti, Merle (1936), **Peace Or War: The American Struggle**, W.W. Norton, New York.
- Dalziel, Nigel (2016), **The Penguin Historical Atlas of the British Empire**, Penguin Publishing, London.
- Darwin, John (2012), **Unfinished Empire: The Global Expansion of Britain**, Allen Lane, London,
- Derbyshire D. I (1987), Economic Change and the Railways in North India, 1860–1914, **Modern Asian Studies**, 21 (3), (521-543), Cambridge University Press.
- Douglas, M. Johnston ve Reisman, W. Michael W. (2008), **The Historical Foundations of World Order**, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden.
- Doyle, W. Michael (1986), Liberalism and World Politics, **American Political Science Review**, 80 (4), (1151-1169), American Political Science Association.
- Dupuy, Kendra (2010), Introductio To Peace Research, **Internetonial Institute of Peace Research, Peace Review**, Henrik Urdal (Ed.) *içinde*, 26(4), (500–504) Oslo.
- Ellis, Catriona (2009), Education for All: Reassessing the Historiography of Education in Colonial India. **History Compass**, The Author. Journal Compilation, 7(2), (363- 375)
- Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/search?query=burma%20hutut> , (06.06.2016)
- Fry, P. Douglas (2007), **Beyond War: The Human Potential for Peace**, Oxford University Press, Oxford.
- Galtung, Johan (1969), “Violence, Peace, and Peace Research”, **Journal of Peace Research**, http://www2.kobeu.ac.jp/~alexroni/IPD%202015%20readings/IPD%202015_7/Galtung_Violence,%20Peace,%20and%20Peace%20Research.pdf, (02.10.2016)
- _____ (1996), **Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilisation**, Internetonial peace Research Institute, Oslo.
- Ghosh, C. Suresh (1995), Bentinck, Macaulay and the Introduction of English Education in India, **History of Education**, *içinde* 24 (1), (17- 24), Zakir Husain Centre for Educational Studies.
- Gilmour, David (2007), **The Ruling Caste: Imperial Lives in the Victorian Raj**, Farrar, Straus and Giroux, New York.
- Gittings, John (2016), Peace in History, O. Richmond, S. Pogodda & J. Ramovic, *içinde* (24- 32), **The Palgrave Handbook of Disciplinary and Regional Approaches to Peace**, Hampshire: Palgrave Macmillan, London.
- Glanville, Luke (2013), **Sovereignty and the Responsibility to Protect: A New History**, University of Chicago Press, Chicago.

- Gough, Barry (2014), **Pax Britannica: Ruling the Waves and Keeping the Peace Before Armageddon**, Palgrave Macmillan, London.
- Headrick, H. Daniel (1988), **The Tentacles of Progress: Technology Transfer In The Age of Imperialism, 1850–1940**, Oxford University Press, Oxford.
- Held, David (2010), **Cosmopolitanism: Ideals and Realities**, Polity Press, Cambridge.
- Hermann, Robin (2011), Empire Builders and Mushroom Gentlemen: The Meaning of Money in Colonial Nigeria. **International Journal of African Historical Studies**, 44 (3), 393-413.
- Hobbs, Thomas (2011), **Leviathan**, CreateSpace Independent Publishing Platform, London.
- Holliday, Ian (2011), **Burma Redux: Global Justice and the Quest for Political Reform in Myanmar**, Columbia University Press, New York.
- Holmes, L. Robert (1989), **On War and Morality**, Princeton University Press, New Jersey.
- Hurd, John ve Kerr Ian (2005), **Railways in Modern India**, Oxford University Press, New Delhi.
- Hunter, William W., Dutcher, George M. (1906), **The History of Nations India- Persia**, John D. Morris & Company, Philadelphia.
- Imperial Gazetteer of India**, Vol. IV, 1907 http://dsal.uchicago.edu/reference/gazetteer/pager.html?volume=4&objectid=DS405.1.I34_V04_030.gif (15.10.2016).
- Imperial Gazetteer of India**, Vol. II, 1908 http://dsal.uchicago.edu/reference/gazetteer/pager.html?volume=2&objectid=DS405.1.I34_V02_505.gifb (15.10.2016).
- Kapoor, Subodh (2002), **The Indian Encyclopaedia: Biographical, Historical, Religious**, Cosmo Publications, New Delhi.
- Kaul, Chandrika (2007), **From Empire to Independence: The British Raj in India 1858–1947**, Manchester Univ. Press, New York.
- Khan, Shaheed (2002), “**The Great Indian Railway Bazaar**”, <http://www.thehindu.com/thehindu/mp/2002/04/18/stories/2002041800430100.htm> (10.11.2016).
- Kohn, Margaret (2016), “**Colonialism**”, Stanford Encyclopedia of Philosophy, Stanford University, <https://stanford.library.sydney.edu.au/entries/colonialism/> (25.12.2016).
- Köchler, Hans (1995), **Democracy and the International Rule of Law: Propositions for an Alternative World Order**, Springer, Berlin.
- Kulke, Herman ve Dietmar, Rothermund (1906), **Hindistan Tarihi**, (çev. Müfit Günay), İmge Kitabevi, Ankara.
- Lawrence, James (1997), **Raj: The Making and Unmaking of British India**, Little Brown and Company, London.

- _____ (2001), **The Rise and Fall of the British Empire**, St. Martin's Press, New York.
- Levy, S. Jack ve Thompson, R. William (2011), **Causes of War**, John Wiley & Sons, London.
- Lowe, Norman (1986), **Mastering Modern World History**, Macmillan Press, London.
- Ludden, David (2002), **India and South Asia: A Short History**, Oneworld Publications, London.
- Lynch, Cecelia (1999), **Beyond Appeasement: Interpreting Interwar Peace Movements in World Politics**, Cornell University Press, Cornell.
- Maddison, Angus (2006), “**The World Economy**”, OECD Publishing,
<http://piketty.pse.ens.fr/files/Maddison2001Data.pdf> (02.01.2017).
- Majumdar, R. (1950), **An Advanced History of India**, Macmillan, New Delhi.
- Mantena, Karuna (2010), “**The Crisis of Liberal Imperialism**”,
https://www.cairn.info/load_pdf.php?download=1&ID_ARTICLE=HP_011_0002 (07.15.2016).
- Markovits, Claude (2002 a), **A History of Modern India, 1480–1950**, Anthem Press, London.
- _____ (2002 b), **Indian Business and Nationalist Politics 1931–39**, The Indigenous Capitalist Class and the Rise of the Congress Party, Cambridge.
- Marshall, J. Peter (1996), **The Cambridge Illustrated History of the British Empire**, Cambridge Univ. Press, Cambridge.
- Masani, Zareer (1988), **Indian Tales of the Raj**, University of Californi Press, Berkeley.
- Matthai, John (1915), **India and the War**, Oxford University Press, London.
- McCandless, Erin (2007), Peace Research for Africa: Critical Essays on Methodology, **Peace and Conflict Studies: Origins, Defining Issues, Current Status** (40-46) *içinde* University for Peace Africa, Addis Ababa.
- Melko, Matthew ve Weigel, Richard (1981), **Peace in the Ancient World, Peace in the Ancient World**, Peace in the Ancient World, Jefferson, McFarland & Co.
- Merriam Webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/ontology> , (12. 01. 2016).
- Metha, Ved (1970), **Portraid of India**, Yale University Press, New York.
- Moore, J. Robin (1999), Imperial India, 1858–1914, Andrew Porter (Ed.) **In The Oxford History of the British Empire: Volume III: The Nineteenth Century**, *içinde* (82- 90) Oxford Univ. Press, Oxford.
- Myint-U, Thant (2001), “**The Making of Modern Burma**”, <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam033/00040372.pdf>, (02.22.2016).

- _____ (2006), **The River of Lost Footsteps—Histories of Burma**, Farrar, Straus and Giroux, New York.
- Nehru, Jawaharlal (1973), **The Discovery of India**, Asia Publishing House, Bombay.
- Oakes, Dougie (1992), The Reader's Digest Association, **Illustrated History of South Africa**, The Reader's Digest Association South Africa.
- Osman, Tarek (2010), **Egypt On The Brink: From Nasser To Mubarek**, Yale University Press, Yale.
- Osterhammel, Jürgen (2005), **Colonialism: A Theoretical Overview**, Markus Weiner Publishers, Oxford.
- Oxford Dictionary, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/pax>, (15.12.2016).
- Parchami, Ali (2009), **Hegemonic Peace and Empire: The Pax Romana, Britannica and Americana**, Rotledge, London.
- Parsons, H. Timothy (1999), **The British Imperial Century, 1815–1914: A World History Perspective**, Rowman & Littlefield, Maryland.
- Peers, M. Douglas (2006), **India Under Colonial Rule: 1700- 1885**, Taylor and Francis Group, New York.
- Phayre, P. Arthur (1998), **History of Burma: From the Earliest Time to the End of the First War With British India**, Orchid Press, Bangkok.
- Pugh, Martin (1999), **Britain Since 1789**, Palgrave Macmillan, London.
- Ray L. James, “**A Lakatosian View of the Democratic Peace Research Program**”, <https://pdfs.semanticscholar.org/a8e5/56c6753db8b5e7f15caa2cd132530b3f75dd.pdf> (11.10.2016).
- Reiss, Hans (1991), **Perpetual Peace A Philosophical Sketch, Kant Political Writings**. Cambridge, Cambridge University Press, Cambridge.
- Nicholas, Rengger (2016), The Philosophy of Peace. O. Richmond, S. Pogodda, & J. Ramovic (Ed.) *içinde*, (45- 56) **The Palgrave Handbook of Disciplinary and Regional Approaches to Peace**, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Richardson, Lewis (1960), **Statistics of Deadly Quarrels, Michigan**, Boxwood Press. New York.
- Richmond, P. Oliver (2008), **Peace in International Relations**, Sage Publications, London.
- Robb, Peter (1981), British Rule and Indian "Improvement, P.R. Schofield, (Ed.) **The Economic History Review**, *içinde* (507- 523) Economic History Society, 34 (4).
- Robinson, Ronald ve Gallagher, John (1968), **Africa and the Victorians: The Climax of Imperialism**, Doubleday, New York.

- Rockhill, W. William (1905), **China's intercourse with Korea from the 15th century to 1895**, Luzac & Co., London.
- Rosenberg, Justin (1996), **Isaac Deutscher and the Lost History of International Relations**, New Left Review, London.
- Sander, Oral (2012), **Siyasi Tarih: İlk Çağlardan 1918'e**, İmge Kitabevi, Ankara.
- Singha, Radhika (2003), Colonial Law and Infrastructural Power: Reconstructing Community, Locating the Female Subject, Brill Nijhoff (Ed.) *içinde* (87- 126), **Studies in History**, (19) 1 Centre for Historical Studies Jawaharlal Nehru University, New Delhi.
- Smith C. Theresa (1980), Arms Race Instability and War, **Journal of Conflict Resolution**, (253-284) Department of Political Science Rutgers University, New Brunswick, 24 (2).
- Spear, Percival (1938), Bentinck and Education, **Cambridge Historical Journal**, Cambridge University Press, Cambridge.
- _____ (1990), **A History of India: From Sixteenth Century To Twentieth Century**, Penguin Group, New Delhi.
- Stead, Alfred, “**China and Her Mysteries**”,
<https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?q1=burma;id=uc1.%24b294956;view=1up;seq=114;start=1;sz=10;page=search;num=100> (12.20.2017).
- Steinberg, H. Sigfrid (1998), India – Government and Constitution, **The Statesman's Year-Book 1947**, Macmillan, New York.
- Teichman, Jenny (1986), **Pacifism and the Just War: A Study in Applied Philosophy**, Oxford: Blackwell.
- Tignor, Roger (2005), **Preface to Colonialism: A Theoretical Overview**, Markus Weiner Publishers, Princeton.
- Tocqueville, De Alexis (2002), **Democracy in America**, University of Chicago Press, Chicago.
- Tomlinson, B. R. (1996), **The Economy of Modern India, 1860–1970**, Cambridge Univ. Press, Cambridge.
- Tsang, Steven (2004), **A Modern History Of Hong Kong**, Palgrave Macmillan A Division Of St Martin's Press, New York.
- Turner, Barry (2001), (Ed), **The Statesman's Yearbook 2002: The Politics, Cultures and Economies of the World**, Palgrave Macmillan, London.
- Uçarol, Rifat (2010), **Siyasi Tarih 1789- 2014**, Der Yayınları, İstanbul.
- Uludağ, Mehmet Bülent (2011), **Dünya Siyasi Tarihi**, Kriter Yayınları, İstanbul.

- URL, <http://www.britishempire.co.uk/maproom/india.htm> (25.07.2017).
- URL, “Papua and New Guinea Act, 1949 of the Commonwealth of Australia”,
<http://thecommonwealth.org/our-member-countries/papua-new-guinea/history> (11.22.2016)
- URL,https://www.researchgate.net/publication/286387192_Empire_Builders_and_Mushroom_Gentlemen_The_Meaning_of_Money_in_Colonial_Nigeria (12.10.2016)
- Vatikiotis, J. Panayiotis (1991), **The history of modern Egypt: from Muhammad Ali to Mubarak**, Johns Hopkins University Press, Baltimor.
- Wainwright, A. Marin (1994), **Inheritance of Empire**, Greenwood Publishing Group, Westport.
- Walker, B. Rob (1994), Social Movements/World Politics, **Millennium: Journal of International Studies**, (669- 700) University of Victoria, British Columbia, Canada.
- Wallensteen, Peter (2001), **Peace Research: Theory and Practice**, Routledge Studies In Peace and Conflict Resolution), London.
- Webster, Anthony (1998), **Gentlemen Capitalists: British Imperialism in South East Asia, 1770–1890**, I.B.Tauris, New York.
- Wilson, Peter (2003), **International Theory of Leonard Woolf**, Palgrave, New York.
- Winder, Virginia (2009), **Conflict and Protest- Pacifist of Parihaka**, Te Whiti Rongomai, New York.
- Wolpert, A. Stanley (1991), **Tilak and Gokhale: Revolution and Reform in the Making of Modern India**, University of California Press. California.
- Wray, R. Kenneth (1966), **Commonwealth and Colonial Law**, Stevens Press, London.
- Yunus, Mohammed, “**A History Of Arakan**”, <http://www.netipr.org/policy/downloads/19940101-Dr-Yunus-History-Of-Arakan.pdf> (20.12.2017).

ÖZGEÇMİŞ

Özkan DİZLEK, 22.02.1987 tarihinde Erzurum İli Yakutiye İlçesi'nde doğdu. 1999 yılında Edip Somunoğlu İlköğretim Okulu'nu; 2003 yılında Şükrü Paşa Lisesi'ni; 2011 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi. 2012 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladı. Bir süre ara vermek zorunda kaldığı eğitime 2018 yılında kaldığı yerden devam etti.

DİZLEK, evli ve bir kız babası olup İngilizce bilmektedir.